

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Petr Chromý

**Vývoj příjezdového cestovního ruchu v Česku se zaměřením na
kraj Vysočina**

Diplomová práce

Praha 2007

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jiří Vágner, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou práci vypracoval samostatně za použití uvedené literatury.

V Praze, 20. dubna 2007

.....
Chomý

Poděkování

Poděkovat bych chtěl v první řadě RNDr. Jiřímu Vágnerovi, Ph.D. za vedení, cenné rady a připomínky. Velký dík také patří rodičům za důvěru a trpělivost, kterou mně během studia věnovali.

Seznam zkratek

ACR	aktivní cestovní ruch
ASTA	The American Society of Travel Agents
AČCKA	Asociace českých cestovních kanceláří a agentur
CA	cestovní agentura
CK	cestovní kancelář
CR	cestovní ruch
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DB	druhé bydlení
DF	Dispoziční fond
EAO	ekonomicky aktivní obyvatelstvo
ETM	European Travel Monitor
EU	Evropská unie
ECEAT	European Centre for Ecological and Agricultural Tourism
FV	Fond Vysočiny
GP	grantový program
GS	grantové schéma
HDP	hrubý domácí produkt
HUZ	hromadné ubytovací zařízení
CHKO	chráněná krajinná oblast
KCR	krátkodobý cestovní ruch
ME	multiplikační efekt
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NPR	národní přírodní rezervace
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistique
ODB	objekt druhého bydlení
OSN	Organizace spojených národů
ROP	regionální operační program
RES	Registr ekonomických subjektů
RAV	Regionální rozvojová agentura Vysočina

SOV	Sdružení obcí Vysočiny
SROP	společný regionální operační program
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
TIC	turistické informační centrum
UNWTO	United Nations World Tourism Organization
USD	United States dollar
V4	Visegrádská čtyřka
WTTC	World Travel and Tourism Council

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Podíl devizových příjmů z CR na exportu	14
Tab. č. 2: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti	14
Tab. č. 3: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti (s ME)	15
Tab. č. 4: Podíl cestovního ruchu na investicích	15
Tab. č. 5: Vývoj devizových příjmů	17
Tab. č. 6: Vývoj podílových ukazatelů v Česku	29
Tab. č. 7: Vývoj české ekonomiky	30
Tab. č. 8: Odhad vývoje kvantitativních ukazatelů po vstupu do EU	30
Tab. č. 9: Podpora CR z fondů EU	33
Tab. č. 10: Vývoj devizových příjmů v zemích V4	37
Tab. č. 11: Vývoj počtu turistů v HUZ v zemích V4	38
Tab. č. 12: Podíl CR na zaměstnanosti a příjmech v zemích V4	39
Tab. č. 13: Počet kulturních památek v obcích s rozšířenou působností	46
Tab. č. 14: Nejvýznamnější folklorní festivaly v kraji	47
Tab. č. 15: Počet sportovních zařízení v okresech kraje	47
Tab. č. 16: HUZ v okresech kraje	49
Tab. č. 17: Stravovací zařízení v okresech kraje	50
Tab. č. 18: Počty objektů druhého bydlení v okresech kraje	55
Tab. č. 19: Struktura ODB v okresech kraje	56
Tab. č. 20: Nizozemští turisté ve vybraných krajích Česka	63
Tab. č. 21: Průměrná doba pobytu turistů z vybraných zemí v kraji	64
Tab. č. 22: Preference jednotlivých forem CR zahraničními turisty	66
Tab. č. 23: Nejnavštěvovanější kulturní památky v kraji Vysočina	68
Tab. č. 24: Nejvýznamnější kulturní akce s mezinárodní účastí v kraji Vysočina	71
Tab. č. 25: Podpora venkovského CR v rámci grantových programů	81
Tab. č. 26: Typ a počet ubytování vhodných pro venkovskou turistiku	82
Tab. č. 27: Počet koňských stanic v okresech kraje Vysočina	84
Tab. č. 28: Kvalita koňských stanic v okresech kraje Vysočina	85
Tab. č. 29: Finance získané RRAV pro CR v kraji	91
Tab. č. 30: Kulturní a turistické cíle v kraji určené k propagaci na dálnici D1	98
Tab. č. 31: Plánované zahraniční veletrhy CR v roce 2007	100
Tab. č. 32: Grantové programy na podporu doprovodné infrastruktury CR	102

Tab. č. 33: Prioritní osy a jejich podpora v ROP Jihovýchod	105
Tab. č. 34: Projekty na rozvoj CR v rámci iniciativy INTERREG IIIA	107
Tab. č. 35: Incomingové CK na Vysočině	110
Tab. č. 36: Návštěvnost vybraných atraktivit CR zahraničními turisty podle CK	116
Tab. č. 37: Statistické ukazatele mimokrajských CK	117
Tab. č. 38: Základní charakteristiky CK se zájezdy na Vysočinu	118
Tab. č. 39: Srovnání krajských a mimokrajských CK	118

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj podílu cestovního ruchu na HDP	13
Graf č. 2: Vývoj devizových příjmů z CR	17
Graf č. 3: Vývoj příjezdů turistů do HUZ	19
Graf č. 4: Vývoj sezónnosti návštěvnosti v HUZ	21
Graf č. 5: Struktura zahraničních turistů v HUZ	23
Graf č. 6: Vývoj počtu německých turistů v HUZ	24
Graf č. 7: Vývoj počtu britských turistů v HUZ	25
Graf č. 8: Vývoj počtu rakouských turistů v HUZ	26
Graf č. 9: Vývoj podílu asijských turistů na celkovém počtu turistů v HUZ	28
Graf č. 10: Domácí a zahraniční turisté v kraji	54
Graf č. 11: Vývoj počtu zahraničních turistů v HUZ v kraji	58
Graf č. 12: Sezónnost návštěvnosti v kraji	60
Graf č. 13: Struktura zahraničních turistů v kraji	62
Graf č. 14: Podíl zemí na celkovém počtu přenocování v HUZ v kraji	65
Graf č. 15: Ceny v ubytovacích zařízení pro venkovský CR	83
Graf č. 16: Struktura rozpočtu oddělení CR	88
Graf č. 17: Struktura klientů CK	113
Graf č. 18: Věková struktura klientů CK	114
Graf č. 19: Sezónnost návštěvnosti klientů CK	115
Graf č. 20: Délka pobytu klientů CK	115

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Administrativní členění Česka a kraje	42
Obr. č. 2: Návštěvnost muzeí v kraji	70
Obr. č. 3: Pěší trasy na Vysočině	73
Obr. č. 4: Cyklotrasy na Vysočině	78
Obr. č. 5: Koňské stanice v kraji Vysočina	86
Obr. č. 6: Regionální diference čerpání prostředků z fondů EU (4.1.2 a 4.2.2) ...	105

Obsah

1. Úvod	1
1.1 Cíle a hypotézy	2
1.2 Diskuse s literaturou	4
1.3 Terminologie pojmů	6
1.4 Metodika práce	8
2. Vývoj příjezdového cestovního ruchu v Česku	13
2.1 Postavení cestovního ruchu v ekonomice Česka.....	13
2.2 Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu	15
2.3 Vývoj příjezdů zahraničních turistů do Česka.....	18
2.4 Sezónnost návštěvnosti.....	19
2.5 Hlavní zdrojové země - struktura turistů	21
2.6 Budoucnost příjezdového CR v Česku.....	28
2.6.1 Růst ekonomiky	29
2.6.2 Členství Česka v EU.....	30
2.6.3 Satelitní účet CR.....	34
2.6.4 Koncepce státní politiky CR 2007-2013	35
2.7 Postavení Česka v rámci zemí V4.....	36
3. Vývoj příjezdového cestovního ruchu v kraji Vysočina	40
3.1 Vymezení zájmového území	40
3.1.1 Existující regionalizace CR	40
3.1.2 Vymezení vlastního území	41
3.2 Lokalizační předpoklady	42
3.2.1 Přírodní podmínky	43
3.2.2 Kulturně-municipální podmínky	45
3.3 Realizační předpoklady	48
3.4 Selektivní předpoklady	50
3.5 Postavení příjezdového cestovního ruchu v rámci cestovního ruchu.....	53
3.6 Vývoj příjezdů zahraničních turistů	56
3.7 Sezónnost návštěvnosti.....	58
3.8 Struktura zahraničních turistů v HUZ	60
3.9 Průměrná doba pobytu a počet přenocování.....	63
4. Hlavní formy cestovního ruchu v kraji Vysočina	65
4.1 Kulturně-poznávací cestovní ruch.....	66
4.2 Sportovní cestovní ruch.....	72
4.3 Alternativní cestovní ruch	79
5. Institucionální rámec cestovního ruchu v kraji	88
5.1 Organizace cestovního ruchu v kraji	88
5.2 Koncepce rozvoje cestovního ruchu v kraji	93
5.2.1 Budování turistické organizační struktury a příprava lidských zdrojů.....	94
5.2.2 Regionální turistický informační, rezervační a monitorovací systém	96
5.2.3. Tvorba turistických produktů, projektů a propagace regionu	99
5.2.4 Podpora budování a zkvalitňování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu, zejména v rámci malého a středního podnikání.....	101
5.3 Podpora cestovního ruchu z fondů EU, přeshraniční spolupráce	103

6. Cestovní kanceláře v kraji Vysočina.....	108
6.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	109
7. Závěr.....	119
7.1 Shrnutí hlavních poznatků.....	119
7.2 Návrhy dalších témat k rozpracování.....	124

1. Úvod

Na prahu 21. století čelí světová ekonomika novým výzvám. Proces globalizace je nezvratný a krom jiného k němu přispívá i cestovní ruch - týká se všech zemí světa bez ohledu na jejich ekonomickou, politickou nebo sociální situaci. Zároveň se stává jedním z nejvýznamnějších odvětví hospodářství, jak na globální (objemem tržeb se řadí na 3. místo za petrochemickým a automobilovým průmyslem s 10,6 % podílem na HDP, WTTC 2006), tak na regionální úrovni. Je významným zdrojem příjmů do rozpočtů jednotlivých ekonomik, ale i důležitým zdrojem pracovních míst (8,3 % EAO světa, WTTC 2005). V některých, především rozvojových zemích (státy Karibského moře, Tichomoří), je hlavním oborem a dosáhl takového postavení, že je zcela nejdůležitějším odvětvím hospodářství. Pro ostatní země je oborem spíše doplňkovým, ovšem nikoliv nevýznamným a stává se nadějí a zároveň možností budoucího rozvoje.

Česko, jako jeden z nástupnických států bývalého Československa, vzniklo 1. 1. 1993. Ovšem, už o 4 roky dříve, v listopadu 1989, byly splněny základní podmínky pro rozvoj cestovního ruchu: změna politického systému (pád komunistického režimu vedoucí k uvolnění politických poměrů a normalizaci vztahů se světovými demokraciemi) a ekonomické reformy (liberalizace cen, rozšíření zahraničního obchodu a investic, vnitřní konvertibilita měny, podpora podnikání a program privatizace, Hall 1998). Všechny tyto změny výrazně zasáhly odvětví CR a vedly k obrovskému nárůstu jak výjezdového CR, tak příjezdového CR.

V průběhu 90. let se Česko rychle stává významnou cílovou destinací CR v počtu turistů i návštěvníků (téměř 108 mil. v roce 1997, www.mmr.cz). V počtu turistů v HUZ se pak Česko v roce 2004 zařadilo na 13. místo v Evropě (UNWTO 2006), příjmy z příjezdového cestovního ruchu dosahují až jedné devítiny všech příjmů státního rozpočtu (WTTC 2006). Ovšem konkurence v této oblasti je obrovská - Evropa je dominantním regionem, co se příjezdového cestovního ruchu týká s takřka 55 % , ale klesajícím podílem na celosvětovém objemu. V budoucnu bude muset Česko v oblasti cestovního ruchu vyřešit 2 hlavní problémy, aby svoji pozici minimálně zachovalo či ještě lépe zlepšilo: udržitelnost cestovního ruchu v turisticky atraktivních a silně navštěvovaných oblastech, střediscích a regionech (Praha, památky UNESCO) a využití potenciálu v regionech s malou návštěvností, ovšem s velmi dobrými předpoklady pro cestovní ruch, které jeho rozvoj umožňují. Mezi takové regiony zcela nepochybně patří i kraj Vysočina.

Kraj Vysočina je nejmladším regionem v Česku. Vznikl v roce 2001 sloučením 5 okresů bývalých krajů Jihomoravského, Východočeského a Jihočeského. Tento kraj je jedním z nejméně vyspělých v rámci celé země. Nepříznivý stav má celou řadu příčin, jako je vysoký podíl EAO v zemědělství, slabá průmyslová základna, podprůměrný podíl EAO v terciéru (kvartéru), nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, periferní poloha kraje v rámci Česka (Marada 2001).

Postavení cestovního ruchu v kraji Vysočina zatím nedosahuje jeho reálných možností. Velkou výhodou kraje jsou hlavně lokalizační předpoklady. Přírodní poměry umožňují především rozvoj alternativních forem cestovního ruchu (ekoturistika, cykloturistika), na druhé straně je kraj bohatý rovněž na kulturní atraktivity – nachází se v něm nejvíce památek UNESCO (Telč, Třebíč, Žďár nad Sázavou) ze všech 14 krajů, židovské památky a jiné významné historické stavby. Kraj se především soustředí na domácí cestovní ruch, v příjezdovém se naopak umísťuje na předposledním místě mezi všemi regiony v návštěvnosti i příjmech. Využití potenciál kraje v příjezdovém cestovním ruchu bude vyžadovat celou řadu politických, ekonomických i sociálních kroků, které by ve svém důsledku mohly vést k tomu, že se cestovní ruch stane jedním z důležitých odvětví přinášející dlouhodobý ekonomický růst, nárůst příjmů do krajského rozpočtu, snížení nezaměstnanosti či celkové zlepšení odvětvové struktury hospodářství.

Současná ekonomická situace se jeví jako rozhodující moment na poli cestovního ruchu v kraji v otázce jeho budoucího vývoje. Možnému budoucímu rozvoji nahrává několik synergických faktorů: dlouhodobý růst světové i české ekonomiky, zvyšující se zájem o Česko jako o významnou evropskou destinaci, či možnost čerpání finančních prostředků z fondů Evropské Unie.

1.1 Cíle a hypotézy

Hlavním cílem diplomové práce je postihnout stav, vývoj a perspektivy příjezdového cestovního ruchu v kraji Vysočina začleněného do celkového kontextu vývoje cestovního ruchu v Česku. Příjezdový CR je tak sledován na dvou řádovostních úrovních – na úrovni státu (Česka) a na řádovostně nižší úrovni kraje (regionu NUTS III). Při zachování vertikální (hierarchické) struktury práce, je tedy prostor nejprve věnován analýze a zhodnocení vývoje příjezdového CR v Česku se zaměřením na postavení CR v ekonomice státu, analýzu a hodnocení hlavních kvantitativních ukazatelů, nástin

budoucího vývoje příjezdového CR a porovnání významu incommingu v zemích Visegrádské čtyřky.

Na úvodní část pak diplomová práce navazuje vývojem příjezdového CR v kraji Vysočina. Po obecném úvodu a vymezení sledovaného regionu se věnuji hodnocení předpokladů (lokalizačních, realizačních a selektivních) CR. Detailní rozbor předpokladů pro cestovní ruch však není zásadním cílem této práce, k bližšímu seznámení se skutečnostmi, ovlivňujícími potenciál území, tak využívám odkazů na relevantní prameny.

V dalších kapitolách jsou nejprve hodnoceny a následně porovnávány (s údaji za Česko) dostupné kvantitativní ukazatele. Výrazný prostor je dále věnován analýze současného stavu hlavních forem CR, zejména:

- kulturně-poznávacích
- sportovních (pěší turistika, cykloturistika, vodní sporty a zimní sporty)
- alternativních

Práce se rovněž zabývá významným tématem současnosti, tj. institucionálním zázemím cestovního ruchu, rolí veřejných a soukromých subjektů v plánování a řízení CR (grantové programy, projekty). Velmi aktuální je také otázka čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU a možností přeshraniční spolupráce.

Posledním cílem je pak analýza aktivit incommingových CK v kraji Vysočina, vyhodnocení základních charakteristik (velikost, zaměření, nabídka aj.) a jejich porovnání s charakteristikami mimokrajských incommingových CK nabízejících zájezdy (pobyty) v kraji.

Při dosažení výše zmíněných dílčích cílů by mělo dojít k ověření následujících hypotéz:

- Příjezdový CR je významný pro celkovou ekonomiku Česka, existuje potenciál pro další růst (rozdíly v návštěvnosti turistů a příjmech z incommingu se v rámci zemí Visegrádské čtyřky zvyšují). Struktura návštěvnosti je relativně stabilní, zvyšuje se význam turistů ze zámoří.
- Význam příjezdového CR v kraji Vysočina je nízký, návštěvnosti dominuje domácí klientela. Výrazným problémem CR v kraji je sezónnost návštěvnosti v letních měsících.
- V rámci kulturně-poznávacího CR navštěvují zahraniční turisté především památky UNESCO, přičemž nejčastěji pocházejí z Německa a Rakouska.

- Kraj Vysočina má velmi dobré předpoklady (ve srovnání s ostatními regiony) zejména pro měkké formy CR, které jsou ovšem z velké části nenaplněné.
- Krajské subjekty věnují incomingu malou pozornost, chybí projekty zaměřené na zvýšení návštěvnosti zahraničních turistů.
- CK na Vysočině, které se zabývají incomingem, se soustředí ve větších obcích kraje, svou velikostí se řadí mezi menší, jejich nabídka je zaměřena na tradiční formy CR, zejména pro turisty z okolních zemí.

1.2 Diskuse s literaturou

Jedním z důkazů, že cestovní ruch je rychle rostoucím odvětvím, je také nárůst odborné literatury týkající se tohoto tématu. Ovšem zatímco ve vyspělém západním světě k tomuto trendu dochází už desítky let, v Česku je to záležitost několika posledních let. Komunistický režim totiž neměl na rozvoji CR příliš velký zájem.

Z literatury před rokem 1989 stojí jistě za zmínku práce autorů Mariota (1983), který se podrobně zabývá zejména předpoklady cestovního ruchu a Wokouna a Vystoupila (1987), kteří se zabývají základními typy CR a hlavními rysy rekreace.

Publikace vzniklé po roce 1989 odrážejí zcela nové společenské, politické a ekonomické podmínky. Při nakladatelství IDEA SERVIS vzniká celá řada knih zaměřených na cestovní ruch. Autorky Kučerová (1997) a Petřů (1999) se věnují zejména postavení cestovního ruchu v ekonomice státu. Přínosem obou publikací je vysvětlení dnes obecně používaného pojmu marketing a jeho role v CR. Součástí příloh obou publikací je také doporučení týkající se statistiky CR přijaté WTO v Kanadě v roce 1991. Oriška (1999) se zabývá problematikou služeb cestovního ruchu, především jejich organizačně-technickými a technologickými aspekty.

Problematikou cestovního ruchu jednotlivých regionů z důrazem na Evropu se zabývají například Štěpánek, Kopačka, Šíp (2001), Hrala (2001) aj. Česku (resp. jednotlivým regionům CR) ovšem věnují autoři poměrně málo prostoru v rozsahu jedné kapitoly. Publikace obecného charakteru jsou rovněž doplňovány publikacemi specializovanými na určitou formu či druh CR. Například Oriška (2003) se zabývá obecnou charakteristikou, materiálně-technickými podmínkami a organizací kongresového CR.

Odvětví CR v Česku dlouho postrádalo publikaci, která by se zabývala terminologií, která je v případě CR značně nejednotná. Teprve v roce 2002, ve spolupráci s MMR, autoři

Pásková, Zelenka (2002) vydaly Výkladový slovník cestovního ruchu obsahující více než 3000 termínů doplněných výkladem.

V rámci diplomové práce byly rovněž využity koncepční materiály strategické povahy. Jedná se zejména o Koncepci státní politiky cestovního ruchu v ČR 2002-2007, resp. 2006 a Koncepci státní politiky cestovního ruchu v ČR 2007-2013 či Program rozvoje kraje Vysočina 2005.

Regionalizací (rajonizací) CR se věnuje celá řada prací. Pravděpodobně dosud nepřekonaná je Rajonizace cestovního ruchu ČSR (1981). K novějším materiálům patří rajonizace vytvořená vládou agenturou Czechtourism (1998) a zejména Návrh nové rajonizace CR (2005). Rajonizace CR v rámci kraje zatím nebyla vytvořena.

K tématu DB byly využity zejména publikace autorů Přírodovědecké fakulty UK. Vágner, Fialová (2004) hodnotí důležitá regionální specifika druhého bydlení (dále DB) a popisují základní rysy regionální diferenciace DB na 14 modelových regionech. Bičík a kol. (2001) hodnotí v obecné rovině vývoj a současný stav DB v Česku.

K diplomové práci byly využity také cizojazyčné publikace z odborné geografické knihovny. Protože je ovšem většina autorů anglosaského původu, jsou obvykle publikace věnovány právě oblastem Západní Evropy a Spojeným státům. Geografií CR v prostoru Střední a Východní Evropy se věnují například Hall, Smith, Marciszweska (2006). Vedle *Handl.* obecné problematiky CR v souvislosti k rozšiřováním EU a jeho důsledky se autoři v jednotlivých kapitolách zaměřují na trendy vývoje příjezdového CR ve 14 zemích Evropy včetně Česka. Obdobně Bachvarov (2001) se věnuje vývoji příjezdového cestovního ruchu ve Střední a Východní Evropě po roce 1989. Konstatuje, že geopolitické prostředí má významný vliv na mezinárodní cestovní ruch. Rychlý nárůst počtu turistů přičítá geografické blízkosti a kulturní podobnosti těchto zemí se západoevropskými.

Problematikou CR v zemích Střední Evropy se podrobně zabývají také autoři v časopise Tourism Management. Johnson (1995) analyzuje vývoj příjezdového CR v Česku a na Slovensku v jeho politickém, ekonomickém a institucionálním kontextu. Vymezuje hlavní turistické oblasti a současně se zamýšlí nad problémy, které v obou zemích brzdí růst odvětví. Hall (1998) se zabývá rolí CR v postsocialistických státech, diskutuje o významu nových trendů v makroregionu a současně pokládá otázky v souvislosti s udržitelností CR v jihovýchodní Evropě. Williams, Baláž (2002) se věnují ekonomické analýze CR v době transformace české a slovenské ekonomiky. Zdůrazňují roli globalizace, reinternacionalizace či regulace trhu. Baláž, Mitsutake (1998) se zabývají

významem japonských turistů pro země Střední Evropy. Diskutují o bariérách, které brání větší výměně turistů mezi těmito dvěma oblastmi. Konstatují, že Česko (zejména Praha) je zajímavé pro japonské turisty zejména z důvodu velkého kulturního bohatství.

Alternativním formám CR se v poslední době věnuje celá řada publikací. Ze zahraničních to jsou zejména Weaver (1998), který se zabývá terminologií pojmů a jejich následnou diskusí a rolí ekoturistiky v rozvojových zemích světa. V další publikaci Weaver a kol. (2001) jsou uvedeny hlavní principy, typy a charakteristiky ekoturistiky. Autoři se dále zabývají významem ekoturistiky na jednotlivých kontinentech, stejně tak jako rolí ekoturistiky v kontextu ostatních forem CR. Publikace autorů Priestley, Edwards, Coccossis (1996) nahlíží na trvale udržitelný CR z různých pohledů a ukazují jeho komplexitu a diversitu. Významná část publikace je věnována případovým studiím, které pokrývají tři ústřední témata knihy: cestovní ruch a rekreace v přírodních a venkovských oblastech, v pobřežních oblastech a na ostrovech. *Zajímavost 2007 - výhledy*

1.3 Terminologie pojmů

K vysvětlení základních pojmů týkajících se CR byl především použit Výkladový slovník cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002).

Na začátku by bylo dobré vysvětlit obecně pojem *cestovní ruch* a následující definice jasně naznačí, že tento pojem je značně široký a většina autorů se zatím nedokázala shodnout na jeho definici. Výše zmiňovaní autoři (Pásková, Zelenka 2002) definují CR jako komplexní společenský jev, jako souhrn aktivit účastníků CR. Poměrně rozsáhlou definici uvádí autoři skript na Přírodovědecké fakultě UK (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001), kteří CR vidí jako obecně pojatý objekt představující reálný socioekonomický volný systém, jehož základními stavebními prvky jsou tzv. subsystémy (nabídky, poptávky, realizační) propojené vazbami (turisti, služby, informace aj.). UNWTO (1991) pak za CR označuje činnosti při cestování a pobytu osob mimo jejich obvyklé prostředí v období do jednoho roku za účelem využití volného času, rekreace obchodu a jiných činností. Od pojmu cestovní ruch je nutné odlišovat termín *pseudocestovní ruch*, jako souhrn nepravých forem CR, které nevycházejí ze základních motivací CR (benzínový, nákupní, sexuální aj. CR).

Samotné členění CR je velmi problematické, už díky tomu, jak různě samotní autoři CR chápou. Jedno z možných řešení nabízí (Pásková, Zelenka 2002). CR člení na druhy a formy. *Druhem* CR rozumí typ CR, pro jehož určení je klíčovým kritériem jevový průběh

CR a způsob jeho realizace v závislosti na různých podmínkách (geografických, ekonomických aj.). Podle vztahu k platební bilanci státu rozlišujeme aktivní cestovní ruch a pasivní cestovní ruch. *Aktivní cestovní ruch* (příjezdový cestovní ruch, incoming) zahrnuje příjezdy zahraničních návštěvníků do hostitelské země, které jsou zdrojem příjmů pro danou zemi, *pasivní cestovní ruch* (výjezdový cestovní ruch, outgoing) naopak zahrnuje výjezdy návštěvníků do zahraničí, při kterém jsou devizové prostředky země odčerpávány. Dalším kritériem je členění je doba trvání pobytu. *Dlouhodobý cestovní ruch* je vymezen více než 3 dny pobytu, *krátkodobý cestovní ruch* (KCR) je naopak vymezen maximální délkou pobytu 3 dny, přičemž stále oblíbenější formou KCR jsou prodloužené víkendy (short breaks). Podle převažujícího prostředí pobytu rozlišujeme několik druhů CR. *Venkovský CR* je druh s vícedenním pobytem a s rekreačními aktivitami na venkově s ubytováním v soukromí nebo menším hromadným ubytovacím zařízení (HUZ). Venkovský CR může mít různé formy. *Agroturismus* je druh CR zahrnující turistické nebo rekreační pobyty na venkově na rodinných farmách, přičemž hlavní naplní je poznávání alternativního způsobu života v blízkém kontaktu s přírodou.

Forma CR je typ CR, pro jehož určení je klíčovým kritériem motivace návštěvníka. Základními motivacemi jsou odpočinek (*rekreační*), poznávání (*kulturně-poznávací, přírodně poznávací*), sportovní aktivity (*sportovní*), návštěva kongresových akcí (*kongresový*) aj. *Alternativní formy CR* jsou formy, které respektují potřeby a zvyklosti místní komunity a její životní prostředí. Mezi alternativní formy CR patří například *ekoturismus*, jehož účastníci jsou motivováni využitím chráněných výtvarů přírody, přírodních rezervací, kulturních památek a akcí atd., či *hippoturismus* (jezdecký CR), jehož účastníci jsou motivováni vyjížděkami na koních a jsou obvykle ubytováni na koňské farmě.

Předpoklady CR představují souhrn přírodních a antropogenních aspektů včetně jejich mnohaúrovňových vazeb, které vytvářejí předpoklady pro realizaci CR. Mariot (1983) podle funkčně-chronologického členění vymezuje 3 základní typy předpokladů. *Lokalizační předpoklady* zahrnují přírodní předpoklady (přírodní atraktivita) a kulturní předpoklady (kulturní atraktivita). *Realizační předpoklady* zahrnují komunikační předpoklady a infrastrukturu CR (ubytovací, stravovací, kulturní aj. zařízení). *Selektivní předpoklady* zahrnují předpoklady demografické, urbanizační, politické, sociologické, administrativní, ekologické aj.

Organizace CR v regionu je subjekt, který k řízení cestovního ruchu (plánování, organizaci, komunikaci, regulaci) používá celou řadu nástrojů, technik a opatření za účelem dosažení jeho (CR) udržitelného rozvoje a zachování konkurenceschopnosti na trhu. *Destinační management* je organizace, která kooperuje s dodavateli služeb potřebných pro organizování konferencí a regionálních akcí. Tento název tedy není vhodný pro organizaci CR v regionu (Czechtourism 2006).

Pro potřeby diplomové práce je nutné ještě definovat termíny cestovní kancelář a cestovní agentura. Pásková, Zelenka (2002) definují *cestovní kancelář* (CK, touroperátor) jako organizaci, která nabízí, rezervuje a prodává vlastní zájezdy. MMR (1999) definuje CK jako subjekt, který je na základě koncese oprávněn organizovat, nabízet a prodávat zájezdy. *Forfaitový zájezd* je zájezd připravený na objednávku zákazníka, který si sám stanoví termín, trasu, program a zpravidla i maximální cenu, která mu ještě vyhovuje (Orieška 1999). Produktem cestovních kanceláří jsou služby. *Package* je definován jako soubor služeb CR, rezervovaných nebo zakoupených podle přání zákazníka za jednu cenu. *Cestovní agentura* (CA) je organizace prodávající zájezdy vytvořené cestovními kancelářemi.

1.4 Metodika práce

Jedním z nezbytných úkolů diplomové práce byl sběr primárních a sekundárních dat a informací. Primární data a informace byla získána pomocí telefonického dotazování, dotazníkového šetření, rozhovorů s majiteli cestovních kanceláří a pověřenými osobami jednotlivých institucí, organizací a subjektů působících na poli cestovního ruchu. Primární data se stala nosnou částí zejména té části diplomové práce zaměřené na CR v kraji Vysočina.

Protože v současnosti neexistuje centrální evidence CK, byl jejich výsledný seznam pro kraj Vysočina pořízen kombinací dat z více zdrojů. Základním byl Registr ekonomických subjektů (dále RES) spravovaný Českým statistickým úřadem (dále ČSÚ). Registr obsahuje informace o počtu jednotlivých subjektů. Podmínkou registrace je, že každý subjekt, který žádá o IČO musí uvést činnost, na kterou IČO žádá. Každá činnost je přitom je označena šestimístným číslem. V rámci diplomové práce byly využity následující seznamy: Činnosti cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské činnosti a Činnosti cestovních kanceláří. RES má ovšem pouze evidenční charakter a pokud je zde subjekt zapsán, nemusí nutně danou činnost vykonávat. Při průzkumu trhu a praktickém ověřování

současného stavu CK v kraji vyšlo najevo, že některé CK, které jsou součástí RES už vůbec neexistují, některé se zase transformovaly na cestovní agentury). Proto bylo nezbytné využít i ostatních zdrojů. Jednalo se o Zlaté stránky kraje Vysočina 2005-2006 a v neposlední řadě webové stránky www.krajvysočina.info/kategorie/cestovani-a-cestovni-ruch.aspx - sekce Cestovní kanceláře a www.firmy.cz/Cestovni-sluzby-a-pohostinstvi - sekce Cestovní kanceláře a agentury.

Informace o stavu, vývoji, budoucích perspektivách, problémech, připravovaných projektech a spolupráci v oblasti CR na Vysočině byly poskytnuty oddělením cestovního ruchu při Krajském úřadu Vysočina, odborem regionálního rozvoje tamtéž a také Regionální rozvojovou agenturou Vysočina (dále RRAV).

Návštěvnost kulturních památek a zařízení a kulturních, společenských a sportovních akcí v kraji byla zjišťována formou rozhovorů (osobních i telefonických) s pověřenými osobami, popř. přes oficiální e-maily institucí. Údaje o počtech a struktuře návštěvníků v turistických informačních centrech (dále TIC), stejně jako informace o jazykových dovednostech pracovníků tamtéž, byly získány telefonickým dotazováním.

Sekundární data a informace se stala naopak nosnou konstrukcí první části diplomové práce zaměřené na vývoj CR v Česku. Hlavním zdrojem dat byly kvalitní statistiky ČSÚ. Úřad sleduje většinu významných kvantitativních ukazatelů (návštěvnost HUZ, sezónnost, hlavní zdrojové země, kapacity ubytovacích zařízení, průměrná délka pobytu, průměrná denní útrata aj.). Je nutné zdůraznit, že i přes veškerou snahu jsou ukazatele zatíženy statistickou chybou, a že zveřejněná čísla představují spíše odhady. Navíc například u ukazatele návštěvnosti HUZ úřad provedl v letech 2000 a 2001 metodické změny, takže výsledná data v členění příjezdů a přenocování jsou meziročně ovlivněna změnou dotazovaných ubytovacích zařízení, jejichž výběr je i tak velmi problematický (nejsou zahrnovány malé penziony). Statistiky návštěvnosti také nezachycují cesty zahraničních turistů za příbuznými a známými. Některé významné ukazatele však ČSÚ nezpracovává vůbec, jedná se zejména o tzv. podílové ukazatele (tj. podíl CR na zaměstnanosti a podíl CR na investicích). Tyto ukazatele (kromě jiných) by se v budoucnu měly stát součástí Satelitního účtu CR (viz kap. 2.6.3). Data za oba ukazatele tak byly čerpány ze statistik WTTC.

Ekonomické ukazatele (příjmy z CR, podíl CR na tvorbě HDP, podíl CR na exportu) zpracovává Česká národní banka (dále ČNB). I zde platí, že data jsou zatížena statistickou chybou. Například při zjišťování devizových příjmů se berou v úvahu pouze peníze

vyměněné v ČNB a směnárnách. Přestože významné instituce vyjadřují devizové příjmy v USD, v diplomové práci jsem upřednostnil vyjádření v české měně. Česká koruna totiž ve sledovaném období posílila ve vztahu k americkému dolaru o desítky procent (v případě Eura o něco méně). Vyjádření v těchto zahraničních měnách by bylo značně zkreslené a tedy málo vypovídající.

Při mezinárodním srovnání byly použity statistiky UNWTO. Tato organizace čerpá údaje z jednotlivých národních statistických úřadů a porovnává je. Výrazným nedostatkem je ovšem ta skutečnost, že statistické úřady v různých zemích používají různé metody sběru dat, takže výsledky mohou být zkreslené.

Jako další zdroj sekundárních dat posloužily statistiky vládní agentury Czechtourism, která ve svých každoročně vydávaných kompendiích analyzuje cestovní ruch (na základě údajů z ČSÚ a ČNB), a to jak na národní úrovni, tak na úrovni krajů. Vydává však také vlastní zprávy. Základní informace o vývoji a současném stavu CR, pohostinství a ubytování v Česku (resp. jednotlivých regionech) přináší každoročně Ročenka cestovního ruchu, pohostinství a ubytování vydávaná agenturou MagConsulting. Z této ročenky byl navíc získán seznam 10 největších inomingových CK v Česku.

Data o druhém bydlení byla získána ze Statistického lexikonu obcí, Sčítání lidu domů a bytů (dále SLDB) 1991 a 2001 a také z databáze Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (dále ČÚZK). Počet ODB v roce 1991 byl získán ze SLDB 1991. Součástí tohoto sčítání bylo také zjišťování počtu chat a chalup. Počet ODB v roce 2001 byl získán sečtením počtu neobydleným domů sloužících k rekreaci (ze SLDB 2001) a staveb pro individuální rekreaci z databáze ČÚZK 2005. Počty chat a chalup se v roce 2001 nezjišťovaly.

Sekundární data na regionální úrovni poskytl Krajský úřad v Jihlavě - oddělení cestovního ruchu a RRA Vysočina. Nakonec významným zdrojem informací byly také regionální publikace, články z celostátních (Mf Dnes, Hospodářské noviny) i regionálních deníků (Cesta Vysočiny, Noviny Vysočiny), časopisů (COT Business) a internetové stránky obcí i mikroregionů.

Z hlediska metodologického byly v diplomové práci využity klasické postupy. K hodnocení a analýze vývoje a současného stavu CR Česka byly zvoleny dostupné kvantitativní ukazatele v časovém horizontu 1993-2005. Výjimkou je pouze sezónnost návštěvnosti, která je sledována až od roku 1994. Jedná se o devizové příjmy, tzv. podílové ukazatele, počet turistů ubytovaných v HUZ, strukturu turistů a sezónnost návštěvnosti.

Všechny ukazatele byly graficky znázorněny převážně formou tabulek, v menší míře pomocí spojnicových grafů, které zachycují vývoj určitého jevu. Aby bylo zabráněno nadměrného rozsahu části týkající se CR Česka, nebyly podrobně hodnoceny ostatní významné ukazatele (počet přenocování, průměrné denní výdaje, průměrná doba pobytu aj.). Nicméně k pochopení všech souvislostí je nutné je brát v úvahu, proto mají v textu alespoň doplňující charakter. Vybrané ukazatele CR v Česku pak byly porovnány s totožnými ukazateli v zemích Visegrádské čtyřky (dále V4). Všechny země prošly obdobným historickým vývojem a pojí je celá řada vazeb kulturních, ekonomických aj.

Obdobně při hodnocení vývoje CR v kraji Vysočina byly použity dostupné ukazatele. Nicméně časový horizont je zde výrazně limitován pozdějším vznikem kraje. Ukazatele tedy byly sledovány a podrobně analyzovány v období 2000-2005. Na regionální úrovni se ovšem celá řada významných ukazatelů nezjišťuje (např. příjmy, podílové ukazatele). Analyzovány a hodnoceny tak byly: počet turistů v HUZ, struktura turistů v HUZ, sezónnost návštěvnosti počet přenocování a průměrná doba pobytu. Potenciál CR byl vyjádřen dílčím hodnocením lokalizačních, realizačních a selektivních předpokladů s využitím dostupných fyzicko-geografických a socioekonomických ukazatelů. Pokud existují data za nižší hierarchické celky (okresy), jsou tato data porovnávána mezi sebou a znázorněna pomocí kartodiagramů (např. počet HUZ). Formy CR jsou řazeny podle jejich významu pro zahraniční turisty na základě šetření agentury Czechtourism. K vyjádření návštěvnosti kulturních objektů a zařízení byly využity lokalizované diagramy, přičemž plocha terče je přímo úměrná velikosti daného jevu.

Konkrétní údaje o projektech byly získány metodou řízeného rozhovoru. Projekty totiž neměly a nemají vlastní internetové stránky. Seznam připravených otázek byl položen příslušným osobám. Některé otázky, které se objevily v souvislosti s dalším výzkumem, pak byly získány telefonickým dotazováním, popř. byly zodpovězeny v rámci e-mailové korespondence. Naopak v případě grantů byly využity stránky Krajského úřadu Vysočina.

Všechny CK z výsledného seznamu byly telefonicky kontaktovány a byla jim položena otázka, zda poskytují inomingové služby. Kladně odpovědělo osm CK, nicméně dvě nebyly do statistického vyhodnocení započítány. CK Reko se totiž specializuje na oblast Krkonoš, CK Standa se odmítla zúčastnit dotazníkového šetření.

Podrobné informace (zaměření, velikost, problémy, počet a struktura zahraničních klientů aj.) o jednotlivých CK byly získány formou dotazníkového šetření (příloha č. 17). Jedním z problémů koncipování dotazníku byl jeho rozsah. Z důvodů předpokládaného

nízkého počtu incomingových CK jsem se snažil maximalizovat počet položek. Výsledná verze dotazníku tak obsahuje celkem 23 položek. Z hlediska formy řešení bylo použito základní taxonomie otázek na uzavřené a otevřené (Řezníčková 2003). V případě uzavřených otázek se v drtivé většině jedná o druh otázek s nabízenou odpovědí, přičemž v některých otázkách bylo možné vybrat více variant, některé byly v zadání omezeny na výběr jediné varianty. Pouze v případě otázek 10 a 11 se jedná o druh dichotomických otázek. Z otevřených položek byly využity dva druhy: doplňovací (např. otázky 22,23) a v případě otázky 21 s rozsáhlejší odpovědí. Výsledná verze dotazníku byla zaslána na příslušné adresy CK. Pokud byly některé otázky zcela nebo částečně nezodpovězeny (zejména v důsledku strachu z úniku dat), bylo přikročeno k osobní návštěvě. Zde byla chybějící či neúplná data získána opět metodou řízeného rozhovoru. Informace z jednotlivých CK poté byly statisticky vyhodnoceny. Ke grafickému vyjádření byly využity především výsečové grafy.

Mimokrajské incomingové CK byly kontaktovány telefonicky. Základní otázka byla, zda ve své nabídce mají zastoupen turistický produkt Vysočina. Pokud odpověděly kladně, byly předmětem následujícího rozhovoru otázky týkající se počtu klientů s pobytem v kraji Vysočina, struktury klientů, sezónnosti návštěvnosti a typu ubytování. Výsledky byly zpracovány ve formě tabulky a porovnány s výsledky za krajské incomingové CK.

2. Vývoj příjezdového cestovního ruchu v Česku

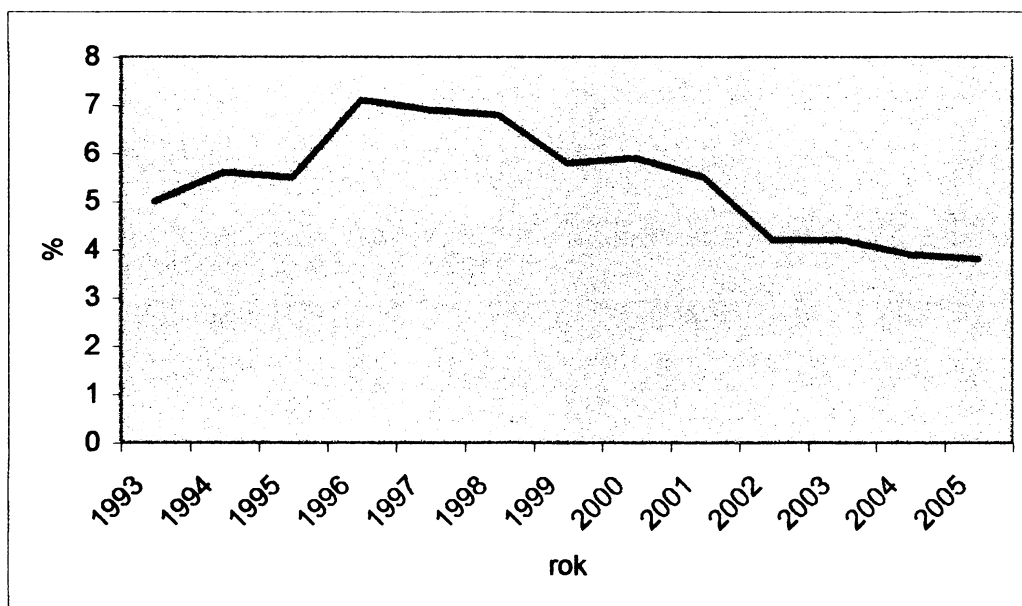
2.1 Postavení cestovního ruchu v ekonomice Česka

Postavení CR v národním hospodářství je Světovou organizací cestovního ruchu při OSN (UNWTO 2006) hodnoceno na základě tzv. podílových ukazatelů, tj. podílu CR na:

- tvorbě hrubého domácího produktu
- exportu
- zaměstnanosti
- investicích

Podíl příjmů z CR na tvorbě HDP vzrostl v letech 1993-96 z 5 % na 7,1 %, především z důvodu absolutního růstu příjmů z CR z 1,6 mld. USD až na 4,1 mld. USD (viz dále). Naopak v dalších letech (s výjimkou roku 2000 - stagnace) docházelo k postupnému poklesu tohoto podílu až na 3,9 % v roce 2004. Hlavní důvody lze spatřovat v poklesu a stagnaci příjmů z CR na konci 90. let a prvních třech letech nového století, a naopak absolutním růstu HDP (v běžných cenách). Na růstu HDP se podílí především průmysl, na rozdíl od většiny západoevropských států, kde se na růstu HDP podílí služby. I přes tento pokles lze podíl CR na tvorbě HDP považovat za významný, navíc se podle renomovaných institucí (UNWTO, WTTC) dá v následujících letech očekávat růst tohoto ukazatele.

Graf. č.1: Vývoj podílu cestovního ruchu na HDP

Zdroj: Czechtourism 2006

Vývoj podílu příjmů z CR na exportu má podobný průběh jako vývoj podílu příjmů z CR na HDP. V období 1993-96 vykazoval trvalý růst s vrcholem právě v roce 1996 (18,6 %). Od roku 1997 dochází k výraznému poklesu až na 6,3 % v roce 2004. Tento nepříznivý vývoj (z hlediska CR) je dán jak poklesem devizových příjmů, tak zvyšujícími se exportními příjmy. Příjmy z exportu se, i přes sílící českou měnu, neustále zvyšují a jsou hlavním důvodem letošního 6 % růstu české ekonomiky (ČSÚ 2006). Největší podíl připadá na automobilový průmysl. Po očekávaném vstupu automobilky Hyundai na Moravu pak ekonomové počítají s dalším zvýšením exportních zisků z tohoto odvětví. Podíl CR na exportu se tak bude, i přes růst devizových příjmů z CR, pravděpodobně snižovat.

Tab. č. 1: Podíl devizových příjmů z CR na exportu

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
% podíl	11	14	13,4	18,6	16,3	15	12	10,3	9,3	7,7	7,3	6,3	5,9

Zdroj: Čzechtourism 2006

Již v úvodu bylo řečeno, že CR je významným odvětvím s vysokým potenciálem pro tvorbu pracovních míst. Ukazatel zaměstnanosti EAO v CR zatím není v Česku sledován, jeho sledování je spojeno se zavedením Satelitního účtu CR v Česku. Organizace WTTC sleduje tento ukazatel od roku 2000. Z tab. č. 2 je patrné, že v roce 2000 a 2001 došlo k poklesu podílu CR na zaměstnanosti, v dalších letech pak docházelo ke stagnaci. V následujících letech by pak mělo, podle organizace WTTC, dojít opět k nárůstu zaměstnanosti v CR.

Tab. č. 2: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
% podíl	3	2,9	2,6	2,6	2,6	2,6

Zdroj: WTTC 2006

Výše uvedené hodnoty se ale týkají pouze přímého efektu cestovního ruchu na zaměstnanost, není tedy započítán tzv. multiplikační efekt (ME) na další ekonomické

činnosti (dopravu, ubytování). Pokud bychom tento efekt vzali v úvahu, podíl CR na zaměstnanosti je více než čtyřnásobný (viz tab. č. 3)

Tab. č. 3: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti (s ME)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
% podíl	13,1	12,9	12,4	12,4	12,9	12,9

Zdroj: WTTC 2006

Zcela totožný průběh (pokles zaměstnanosti v CR o 0,4 % resp. 0,2 % - viz tab. č. 2 a 3) obou ukazatelů od roku 2000 do roku 2003 má více příčin. Na poklesu pracovních míst v CR se podepsalo například celkové snížení návštěvnosti Česka (globální i domácí důvody), stejně jako celkové snížení devizových příjmů (s výjimkou v roce 2003). Aby si jednotlivé podniky udržely konkurenceschopnost na trhu, musely buď propouštět, nebo zvýšit produktivitu. Svoji roli sehrálo také pokračování úpadků cestovních kanceláří (dále CK) a cestovních agentur (dále CA). Navíc byla obecně podnikatelské sféra zatížena vysokými daněmi.

Ke zvýšení kvality infrastruktury, ale také ubytovacích či stravovacích zařízení jsou nezbytné investice. Zvýšení kvality je nesmírně důležité k přilákání turistů z bohatých zemí s vysokými výdaji, zvyklých na vyšší standard (např. Japonci). Výše investic se však nemění – už od roku 2000 se udržuje na cca 70 mld. Kč (11-12 % podíl). V celosvětovém pořadí se Česko umístilo v roce 2004 na 31. místě (WTTC 2006), co se týká absolutní výše investic, a na 81. místě v podílovém ukazateli. Dokázalo tak předstihnout turistické velmoci jakými jsou Itálie, Řecko nebo Turecko. Růstem investic v dalších deseti letech by se Česko mělo zařadit až na 14. místo na světě (WTTC 2006).

Tab. č. 4: Podíl cestovního ruchu na investicích

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
% podíl	11,7	11,2	11,4	11,4	11,5	11,5

Zdroj: WTTC 2006

2.2 Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu

Devizové příjmy patří mezi nejdůležitější statistické ukazatele. Níže uvedená čísla lze však pokládat spíše za orientační (ostatně jako většinu v odvětví CR). Sledovaná čísla totiž

zahrnují pouze peníze z České národní banky (dále ČNB) a směnárén. Ačkoliv většina institucí (UNWTO, WTTC) používá k vyjádření devizových příjmů americké dolary, já v této kapitole použiji vyjádření v mld. Kč. Vyjadřovat příjmy v cizí měně (USD, Euro) by totiž vedlo ke značnému zkreslení. Česká koruna totiž v průběhu sledovaného období posílila vůči těmto měnám o desítky procent.

Devizové příjmy z ACR, resp. jejich vývoj v posledních třinácti letech minulého století, lze rozdělit do 3 etap: v první etapě v letech 1993-1998 devizové příjmy rostly s vrcholem právě v roce 1998 (124,9 mld. Kč.). Růst devizových příjmů byl logickým důsledkem růstu počtu turistů i návštěvníků, stejně tak jako růstu počtu přenocování. Česko bylo navíc v této době pro zahraniční turisty (zejména vyspělého Západu) velmi levnou zemí.

V druhé etapě (období 1999-2002) došlo nejprve k poklesu příjmů, následně k mírnému růstu a na konci období k opětovnému poklesu. Je zajímavé, že v období poklesu příjmů docházelo k nárůstu počtu turistů i počtu přenocování. Jedním z důvodů poklesu příjmů může být postupný nárůst cen a z toho plynoucí nižší útraty zahraničních turistů a návštěvníků. Rok 2002 je spjat s nejmenšími příjmy od roku 1995. Příčinami byly globální ekonomická recese, teroristické útoky (na Bali, v Moskvě a Mombase) spolu s následky teroristických útoků z 11. září 2001 v USA, nemoc SARS či stále větší hrozba války v Iráku - WTTC toto období několika měsíců dokonce nazvalo doslova "periodou největší výzvy, jaké kdy cestovní ruch čelil v moderní historii", touto výzvou se pochopitelně rozumí obtížné podmínky pro růst CR. Navíc k celkovému poklesu příjmů přispěly domácí podmínky - katastrofické povodně v Čechách, které zasáhly i Prahu (hlavní destinace CR v Česku).

I přes pokračující nepříznivé globální poměry (terorismus, válka v Iráku, nemoc SARS v JV Asii), které znamenaly pokles globálního CR o 1,5 % lze od roku 2003 spatřovat zahájení 3 etap: etapy růstu s příznivými vyhlídkami v dalších letech. V roce 2004 se příjmy z ACR zvýšily na 107,1 mld. Kč, v roce 2005 dokonce na téměř 111 mld. Kč (ČNB 2006). Za tímto pozitivním výsledkem stojí nárůst počtu turistů v HUZ, prodloužení délky pobytu v hlavní turistické sezóně (nejvyšší ceny služeb), vstup Česka do EU, zvýšení počtu příjezdů německých turistů, růst letecké dopravy (zejména nízkonákladových dopravců). Nezpochybnitelná je i role celkového globálního růstu CR, jakož i růstu globální ekonomiky. Výraznou roli hrají samozřejmě i kroky vlády (tvorba Státní koncepce CR 2002-2007, www.mmr.cz), intenzifikace informační kampaně agentury Czechtourism

v zahraničí, či aktivita podnikatelských subjektů (zkvalitňování služeb, rozšíření nabídky turistických produktů).

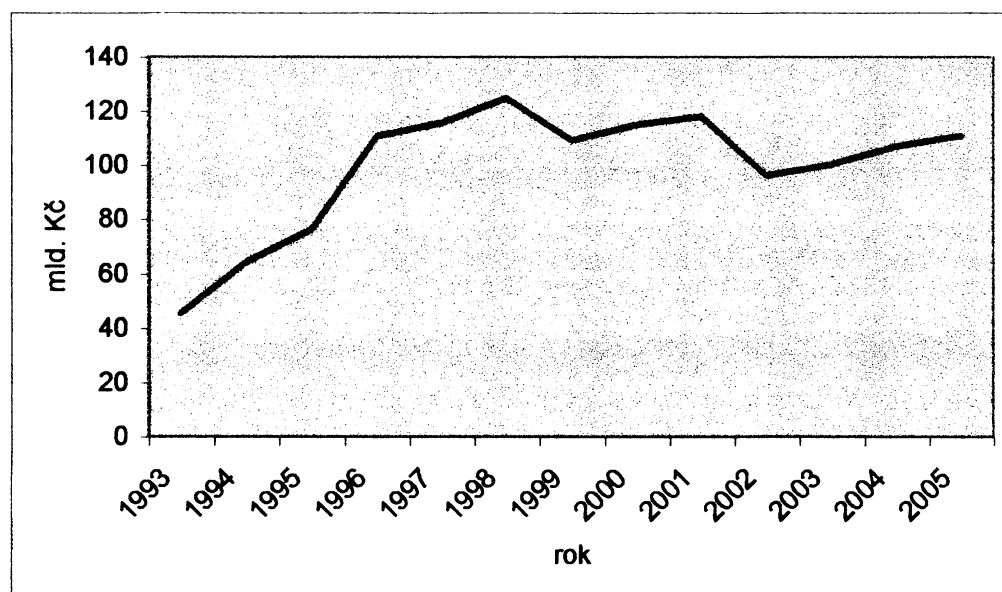
Celkové příjmy z ACR se tak ze základu v roce 1993 (45,4 mld. Kč) zvýšily o 244 % na konečných 111 mld. Kč v roce 2005. Ve srovnání se světovým, potažmo evropským průměrem, se jedná o vysoký nárůst, nicméně je nutné vzít v úvahu, že vycházel z nízkého základu (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001).

Tab. č. 5: Vývoj devizových příjmů

Rok	Příjmy (mld. USD)	mld. Kč	Index %
1993	1,6	45,4	
1994	2,2	64,2	37,5
1995	2,9	76,3	31,8
1996	4,1	110,6	41,4
1997	3,6	115,7	-12,2
1998	3,9	124,9	8,3
1999	3,2	109,1	-17,9
2000	3,0	115,1	-6,7
2001	3,1	118,1	3,3
2002	2,9	96,3	6,4
2003	3,6	100,3	17,2
2004	4,2	107,1	16,7
2005	4,6	111	9,5

Zdroj: Czechtourism 2006

Graf. č. 2: Vývoj devizových příjmů z CR

Zdroj: Czechtourism 2006

2.3 Vývoj příjezdů zahraničních turistů do Česka

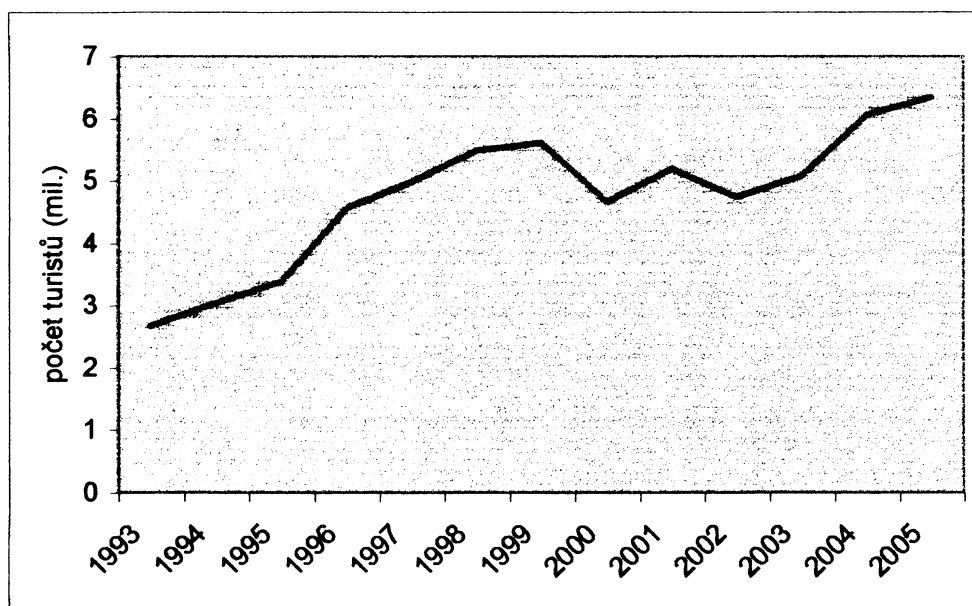
Příjezdy zahraničních turistů jsou spolu s devizovými příjmy nejvíce sledovanými ukazateli v mezinárodním cestovním ruchu. V období let 1993-1999 docházelo k nárůstu počtu zahraničních turistů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních (viz graf č. 3). Přispěla k tomu celá řada subjektivních i objektivních faktorů. Česko v této době těžilo především z touhy zahraničních turistů a návštěvníků poznávat nový, socialistickým systémem dlouho uzavřený, region Střední Evropy. Návštěva Prahy (a jejích kulturních památek) byla velice prestižní i módní záležitostí. Významnou roli však také hrály: nízké ceny služeb, aktivní propagace Česka v zahraničí ČCCR (dnes Czechtourism), vznik nových domácích CK se zaměřením na incoming, příchod mezinárodních firem do odvětví CR (Fischer Reisen, American Express Travel Service, Thomas Cook), růst investic v odvětví, výstavba nových hotelů, rozšiřující se síť směnárny, akceptování kreditních karet, či nárůst počtu benzínových stanic (Johnson 1995). S výjimkou Prahy a ostatních památek UNESCO, však zůstávaly ostatní turistické atraktivity stranou zájmu zahraničních turistů.

V roce 2000 pak došlo k poklesu o 16,8 % (ČSÚ 2006), přestože tehdejší podmínky v Evropě (6,6 % nárůst, UNWTO 2006) i ve světě (7,3 % nárůst, UNWTO 2006) byly optimální, navíc se v tomto roce konaly v Praze akce mezinárodního významu typu výroční zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky či Praha – evropské město kultury, u nichž se očekával pozitivní dopad na ukazatel návštěvnosti země. Podle European Travel Monitor (dále ETM) však došlo k poklesu „pouze“ o 8,1 %. Poměrně značný rozdíl mezi údaji ČSÚ a ETM může být způsoben metodickými změnami v šetření „Návštěvnosti v ubytovacích zařízeních cestovního ruchu“, navíc data jsou ovlivněna změnou dotazovaných ubytovacích zařízení (z důvodů nízké relevance dat z Registru ubytovacích zařízení, který nebyl aktualizován se přešlo k plošnému šetření). Nicméně pokles návštěvnosti (ať už jakkoli velký) byl předznamenán už o rok dříve (velmi mírným růstem v období 1998/99). V těchto letech se začaly projevovat některé slabé stránky CR, které dodnes brání většímu růstu návštěvnosti země, jako například slabě rozvinutá dopravní infrastruktura, horší kvalita ubytovacích zařízení, slabá míra propagace méně známých turistických oblastí a středisek a tehdy také absence koncepce rozvoje CR.

Od roku 2001 pak nastal opačný trend, tedy růst návštěvnosti o více než 11 % (ČSÚ 2006). Rok 2002 byl ovlivněn celou řadou skutečností doma (povodně) i ve světě (teroristické útoky, SARS, válka v Iráku), které se podepsaly na vývoji CR nejen snížením

návštěvnosti, ale i příjmů. V roce 2003 však opět došlo k nárůstu návštěvnosti (o 7 %), ačkoliv globální situace by tomu rozhodně nevyhovovala (v Evropě růst jen o 0,6 %, ve světě dokonce po 21 letech pokles – o 1,5 %, UNWTO 2006). Nastolený trend pokračoval i v roce 2004 (nárůst skoro o 20 %, který tedy téměř dvakrát překonal celosvětový růst činící 10,7 %, UNWTO 2006) a 2005 (nárůst o 4,5 %, ČSÚ 2006). V roce 2005 tak došlo k harmonizaci růstu CR v Česku v porovnání se světem.

Graf. č. 3: Vývoj příjezdů turistů do HUZ

Zdroj: Czechtourism 2006

2.4 Sezónnost návštěvnosti

Česko, jako středoevropský stát, leží v mírném pásu přechodného typu. Klima, charakteristické střídáním čtyř ročních období, dostatkem srážek a poměrně velkými teplotními amplitudami mezi létem a zimou, se výrazně uplatňuje v sezónnosti návštěvnosti.

Údaje o příjezdech zahraničních turistů v jednotlivých měsících jsou v Česku sledovány až od roku 1994. Za dané období lze vysledovat a konstatovat několik faktů a trendů. V sezónnosti návštěvnosti převládají letní měsíce v čele se srpnem a červencem. Jedinou výjimkou v tomto rozložení byl rok 2002, kdy Česko, resp. jeho západní část, postihly srpnové záplavy. V tomto roce byl srpen až 4. nejnavštěvovanějším měsícem. Tyto záplavy totiž, mimo jiné oblasti, postihly také Prahu – dominantní region z hlediska návštěvnosti, což se okamžitě projevilo ve statistikách. Naopak moravské záplavy

v červenci roku 1997 neměly na rozložení návštěvnosti v tomto roce prakticky žádný vliv (červenec zůstal druhým nejnavštěvovanějším měsícem - viz graf č. 4). Podíl července a srpna v každém roce (včetně roků 1997 a 2002) překročil 20 %. Nejméně navštěvovaným měsícem je z dlouhodobého hlediska leden (obvykle mezi 4-5 % celkové návštěvnosti).

Jednoznačně pozitivním trendem je postupné vyrovnávání návštěvnosti v jednotlivých měsících, což přispívá ke stabilitě návštěvnosti a větší odolnosti vůči rizikovým faktorům. Například podíl července a srpna na celkové návštěvnosti byl v roce 1994 27,5 %, v roce 2005 to bylo už jen 24 % (Czechtourism 2006). Rozdíl mezi nejvíce navštěvovaným a nejméně navštěvovaným měsícem se pak snížil z 10,2 % v roce 1994 na 7,1 % v roce 2005. Toto snížení je důsledkem především zvyšující se oblíbenosti trávení prodloužených víkendů a svátků v Česku (zejména v Praze).

Procentuelní podíly jednotlivých měsíců ve sledovaných letech ovlivňuje celá řada faktorů. Například velký vliv mají přírodní katastrofy typu záplav (viz výše), na druhé straně je nutno poznamenat, že Česko leží mimo rizikové oblasti přírodních katastrof typu zemětřesení, vulkanické činnosti nebo požárů.

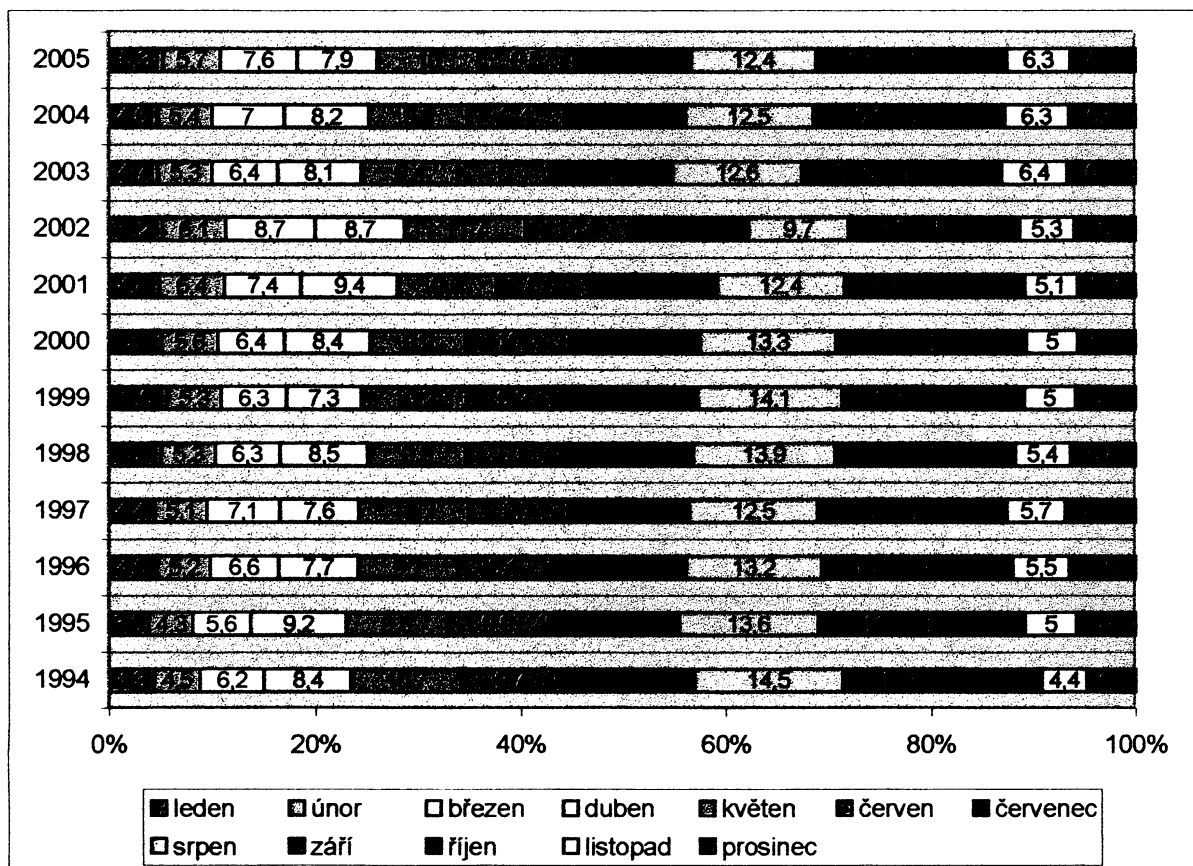
Jedním z rizikových faktorů současného CR je také šíření smrtelných virových onemocnění. Vše začalo vznikem a šířením onemocnění SARS v Asii na konci roku 2002 a v první třetině roku 2003, které naštěstí nemělo charakter pandemie. Už několik let pak varují epidemiologové z nebezpečí vzniku pandemie chřipky. V minulosti si pandemie chřipky vyžádaly miliony mrtvých (španělská chřipka, hongkongská chřipka). Takový charakter by mohlo v současnosti mít šíření viru H5N1 způsobujícím ptačí chřipku, který je přenosný i na člověka.

V neposlední řadě je nutné zmínit vzrůstající roli globálního terorismu, jako jednoho z hlavních rizikových faktorů cestovního ruchu. Za většinou teroristických útoků současnosti stojí organizace al-Káida vedená nejhledanějším teroristou světa Usámou bin Ládinem. Tato organizace a její buňky jsou rozmístěny po celé Zemi za účelem války proti USA a jeho spojencům. Po 11.9. 2001 se "těžiště války proti Západu" přesunulo do Evropy, což může mít velmi nepříznivé účinky i na CR v Česku. Nejprve teroristé zaútočili v Madridu, a pak v Londýně. Islámský extremismus však ohrožuje také ostatní evropské země s významnou muslimskou menšinou: Německo, Nizozemsko, Francie. Velmi ohroženým regionem je pak celá Skandinávie. V Česku sice nežije příliš mnoho muslimů, ale členství v EU a Severoatlantickém paktu, přítomnost vojáků v Afghánistánu a Iráku je z pohledu islámských fundamentalistů dostatečným důvodem k eventuálnímu

útoku. Především pražské metro je označováno za jedno z potencionálních míst teroristického aktu.

Všechny výše uvedené rizikové faktory však mají na snížení návštěvnosti pouze krátkodobý účinek v řádu týdnů.

Graf. č. 4: Vývoj sezónnosti návštěvnosti v HUZ

Zdroj: www.czechtourism.cz

2.5 Hlavní zdrojové země - struktura turistů

Česko má z hlediska CR výhodnou polohu. Evropa je dlouhodobě dominantním regionem v počtu mezinárodních příjezdů. Výhodou je navíc poloha ve střední Evropě – na křižovatce cest mezi severní a jižní a západní a východní Evropou.

Česko sousedí se čtyřmi zeměmi: Německem, Polskem, Slovenskem a Rakouskem. Nejen z hlediska CR, ale i ekonomiky, je nejvýznamnějším sousedem hospodářsky nejvyspělejší země Evropy - Německo, jehož turisté zaujímají 1. místo v příjezdech do Česka (ČSÚ 2006) a 3. místo v mezinárodních příjezdech v celosvětovém měřítku (UNWTO 2006). Kromě malé vzdálenosti mezi oběma státy hraje významnou roli hlavně

různá cenová hladina v Německu a Česku, která umožňuje německým turistům čerpat služby CR několikrát levněji než v domovské zemi. Naopak nevýhodou sousedství s Německem je mnohonásobně vyšší podíl návštěvníků než turistů a nízké výdaje německých turistů - v roce 2003 byly až na 14. místě s průměrnými výdaji 76 USD/osobu a den (ČSÚ 2003).

Slovenští turisté si stabilně udržují pozici v první desítce, nicméně jejich význam pro CR má sestupnou tendenci. Společná historie, kulturní a jazyková blízkost jsou hlavními důvody vysoké návštěvnosti. I pro slovenské turisty je charakteristická nízká úroveň výdajů na – v tomto ukazateli zauímají až 17. místo s pouhými 26 USD/osobu a den (ČSÚ 2006), což je způsobeno zejména tím, že průměrné mzdy na Slovensku jsou asi o jednu třetinu nižší než v Česku. Svoji roli hraje také nepochybně vyšší cenová hladina v Česku.

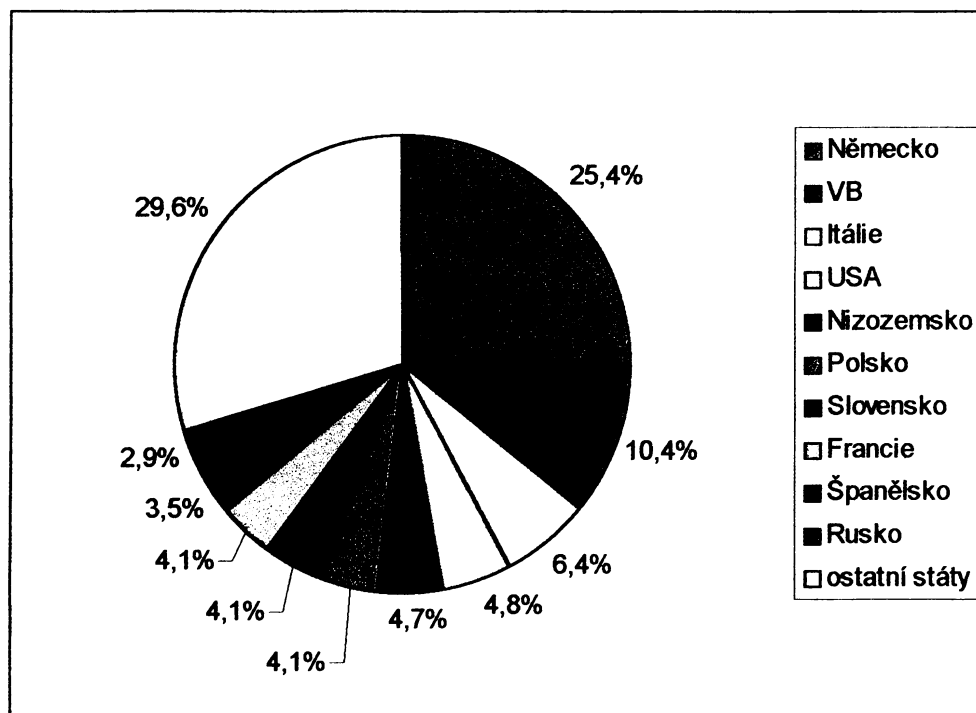
Polsko je 7. nejlidnatější zemí Evropy s 38,6 mil. obyvateli (epp.eurostat.cec.eu 2006). Z tohoto hlediska je podíl polských turistů na celkové návštěvnosti Česka poměrně malý. I pro polské turisty platí nízká úroveň výdajů zejména v důsledku nižší koupěschopnosti polských turistů v Česku. Podobně turisté z Rakouska nejsou pro Česko z hlediska příjezdového CR tak významní (dlouhodobě se umísťují na konci první desítky zdrojových zemí). I přes nezpochybnitelnou ekonomickou vyspělost Rakouska jsou výdaje jejich turistů v Česku podprůměrné. Důležité je ovšem upozornit na fakt, že v počtech návštěvníků je pozice Rakouska a Polska z logických důvodů mnohem významnější.

Kromě čtyř sousedních zemí se v žebříčku objevují prakticky stále stejné země (Velká Británie, Itálie, USA, Nizozemsko). Pouze v některých letech se do 10 TOP zemí dostaly jiné státy jako Dánsko nebo Izrael. Právě země jako Dánsko, Izrael nebo Japonsko patří k hospodářsky nejvyspělejším zemím světa a jsou charakteristické turisty s vysokými výdaji, kteří tak přispívají k pozitivní bilanci cestovního ruchu v Česku. Je proto s podivem, proč například v Dánsku nemá agentura Czechtourism zahraniční zastoupení, které by Česko propagovalo jako významnou evropskou destinaci CR.

Z hlediska územní koncentrace turistů stále dochází k posilování Prahy, což je jednoznačně negativní trend (v roce 2005 už její podíl na celkové návštěvnosti stoupl na 58,8 %, Czechtourism). Praha je cílovou destinací pro 91,3 % Britů a 91,6 % Španělů. Nejmenší podíl turistů směřujících do Prahy je ze sousedních zemí (Slovensko 27,1 %, Polsko 31,8 %, ČSÚ 2006).

Graf. č. 5: Struktura zahraničních turistů v HUZ

Zdroj: Czechtourism 2006

Ve struktuře turistů lze vysledovat několik trendů, v této diplomové práci se ovšem budu zabývat pouze vybranými:

- Němečtí turisté si udržují stabilně první místo
- Trvalý nárůst britských turistů (v současnosti už ovšem dochází ke stagnaci)
- Dlouhodobý pokles rakouských turistů
- Rostoucí podíl turistů ze vzdálenějších destinací, zejména Asie (Izrael, Čína)

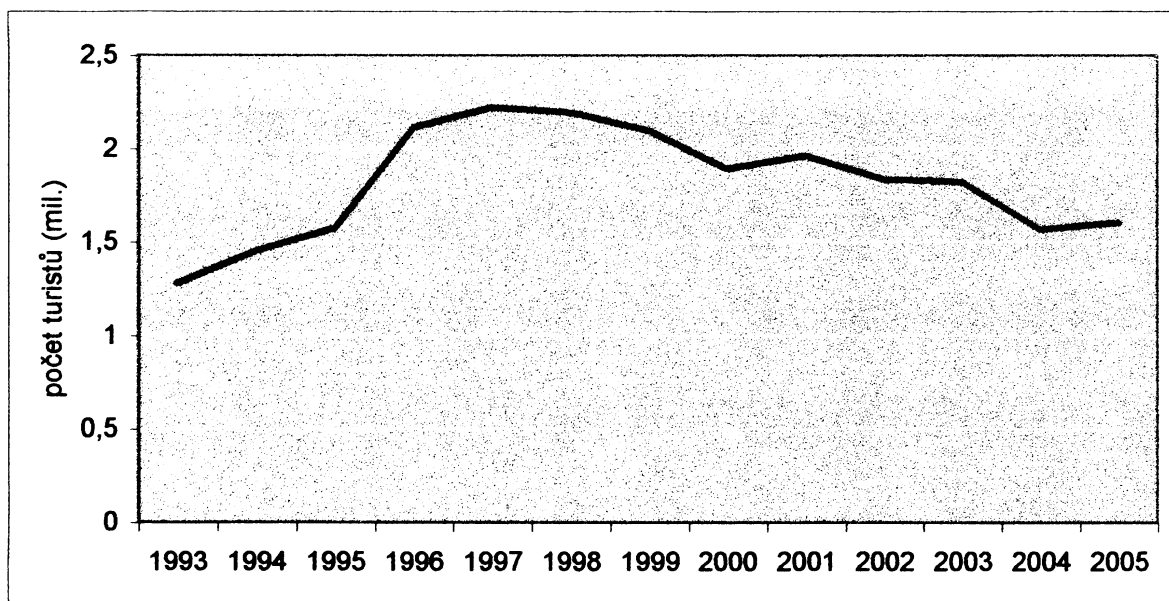
Němečtí turisté

Skutečný počet turistů z Německa se v období let 1993-97 zvýšil o 73,7 % z 1 278 233 na 2 220 073. Hlavním cílem jejich návštěvy byla Praha, dále Západočeský a Severočeský kraj – těžící ze své exponované polohy vůči Německu. V následujících 3 letech však došlo k poklesu o 14,8 %. Německá ekonomika přitom v tomto období rostla v průměru o 2,3 % (epp.eurostat.cec.eu 2006). Změnilo se také regionální rozložení návštěvnosti. Praha začala významněji ztrácet svoji dominantní pozici, na druhou pozici se dostal Východočeský kraj (Czechtourism), především díky vysoké návštěvnosti Krkonoš. Oblibu si Krkonoše získaly především u obyvatel z nových spolkových zemích, pro které jsou nejlevnějšími a dopravně nejdostupnějšími horami. Po přechodném nárůstu návštěvnosti v roce 2001 (viz

graf č. 6) došlo v dalších 2 letech k poklesu v důsledku slábnoucí německé ekonomiky (pokles o 0,2 % - Eurostat 2006), ale především globální situaci v CR (terorismus, válka v Iráku, nemoc SARS). Rok 2004 znamenal opět oživení v podobě 9 % nárůstu především v důsledku růstu německé ekonomiky, v roce 2005 o 2,3 % (ČSÚ 2006). I v následujících letech lze očekávat mírný nárůst celkového počtu turistů z Německa (při zachování růstu německé ekonomiky).

Z dlouhodobého hlediska ovšem bude nutné realizovat určité kroky. Především zvýšit propagaci ostatních regionů, kde němečtí turisté zatím tvoří relativně malý podíl. Jedná se například o kraje Vysočina, Moravskoslezský nebo Zlínský, které dohromady navštíví pouze 3 % všech německých turistů přijíždějících do Česka. Velkým problémem zůstává dopravní infrastruktura. Nejčastějším dopravním prostředkem německých turistů je automobil. Ovšem jedinou dálnicí spojující Česko s Německem je D5 vedoucí z Prahy přes Plzeň do Rozvadova pokračující do německého Regensburgu. Stavba dlouho očekávané dálnice D7 z Prahy přes Ústí nad Labem do Drážďan je zatím v nedohlednu v důsledku problému s jejím vedením přes České středohoří. Nebezpečím se jeví také posilování české koruny vzhledem k Euru, což částečně sníží koupěschopnost německých turistů. Ekonomové očekávají posilování české koruny vůči Euru o 2-3 % ročně v následujících několika letech.

Graf. č. 6: Vývoj počtu německých turistů v HUZ

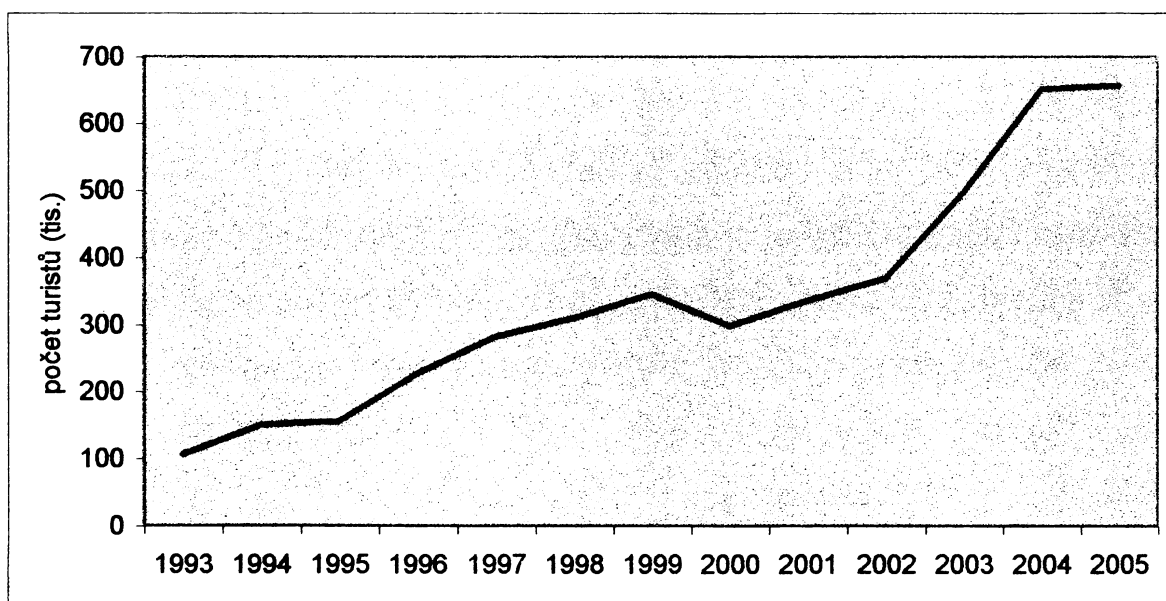

Zdroj: Czechtourism 2006

Britští turisté

Turisté z Velké Británie dosahují v posledních letech stále většího podílu na příjezdech do Česka. V roce 2004 dokonce obsadili v návštěvnosti HUZ 2. místo a dostali se za vedoucí Němce. V období 1993-2004 zaznamenal jejich počet více než sedminásobný růst. V roce 2005 však už došlo ke stagnaci (viz graf) a je pravděpodobné, že v následujících letech bude docházet k výraznějšímu poklesu. Nárůstu v posledních letech významně pomohl vstup nízkonákladových leteckých společností na český trh, které létají z Velké Británie (Londýn, Liverpool, Bristol) do Prahy (např. EasyJet, SkyEurope). Problémem je, že u více než 90 % turistů je hlavním cílem návštěvy pouze Praha a její okolí. Velkou část turistů tvoří mladí bohatí Britové, jejichž hlavním důvodem návštěvy je návštěva restauračních a zábavních zařízení (tzv. stag parties). Důsledkem těchto návštěv jsou ovšem často negativní jevy jako výtržnictví a opilost. S tímto problémem se však potýkají i jiné východoevropské metropole (Riga, Tallin). Tito turisté se navíc často zdrží v zemi pouze jeden den, ačkoliv utratí hodně peněz. Právě tato kategorie turistů se postupně přesouvá dále na východ Evropy (Polsko, Pobaltí), kde je nižší cenová hladina než v Česku. Novým cílem agentury Czechtourism je zaměření na starší bohatou britskou klientelu v souvislosti se sportovním potenciálem Česka. Hlavní roli by přitom měl hrát golf (v Česku se nachází přes 70 hřišť – nejvíce ve střední a východní Evropě, www.golf.cz).

Graf. č. 7: Vývoj počtu britských turistů v HUZ v Česku

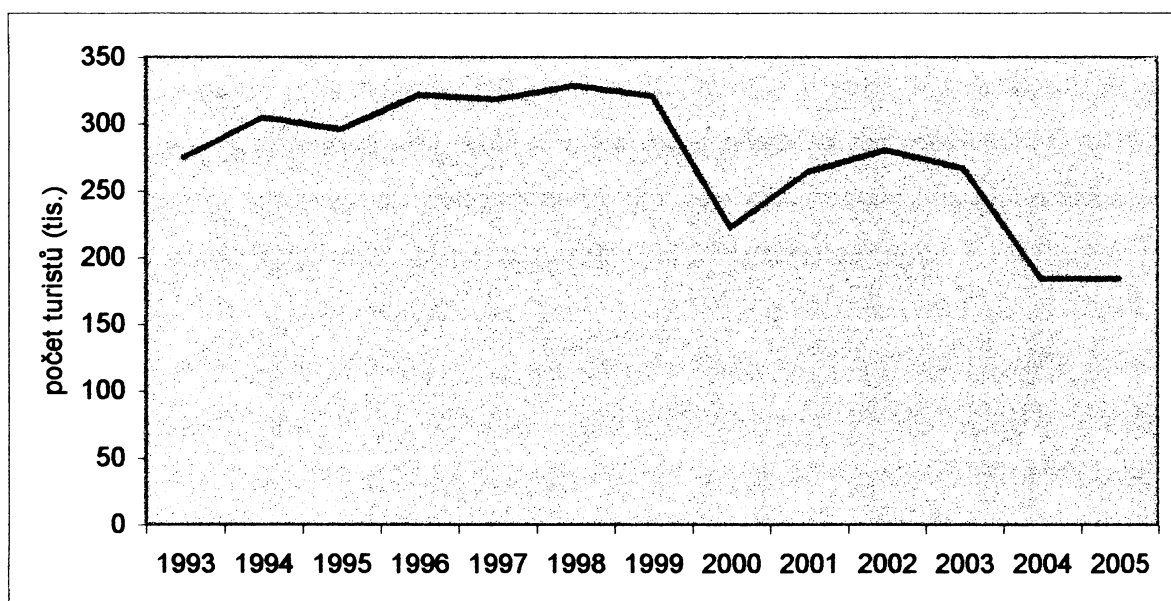

Zdroj: Czechtourism 2006

Rakouští turisté

V průběhu posledních 13 let dochází ke stabilnímu poklesu rakouských turistů na návštěvnosti v Česku. Zatímco v roce 1993 činil jejich podíl na návštěvnosti ještě 8,5 %, v roce 2005 už to bylo jen 2,9 %. Je tak jedinou zemí EU, u které je zaznamenáván v návštěvnosti takový pokles. Příčin tohoto negativního trendu je velké množství. Rakousko je naším jižním sousedem, což se projevuje na výrazně vyšším podílu návštěvníků, kteří jsou schopni, díky malým vzdálenostem, navštívit konkrétní památky nebo akce během jednoho dne. Navíc jsou často aktivními účastníky tzv. pseudoforem cestovního ruchu (nákupní, sexuální aj. turistika), podobně jako Němci. Praha, jako hlavní destinace ČR, zase postrádá kvalitní dopravní napojení na rakouskou silniční síť. Rakouská vláda dala přednost dálnici do Bratislavy, a ani v Česku se dálnice z Prahy do Českých Budějovic v příštích letech nepostaví. Důležité je také zmínit, že Rakousko je velmi vyspělou zemí z hlediska cestovního ruchu, kde jsou zastoupeny všechny formy CR (kongresový, horský, kulturně-poznávací, rekreační, venkovský aj.). Jediné, co Rakousko postrádá je moře, ovšem to Česko také nemá. Turisté z Rakouska tak směřují především na jih do Středomoří (Chorvatsko, Itálie). Česko je navíc v očích mnoha Rakušanů vnímáno jako země s nedostatečnou infrastrukturou, kvalitou služeb či vysokou kriminalitou. Negativně je rovněž hodnocena situace kolem jaderné elektrárny Temelín a nově také možné umístění radarové základny.

Graf. č. 8: Vývoj počtu rakouských turistů v HUZ

Zdroj: Czechtourism 2006

Cílem nové kampaně agentury Czechtourism je tento obraz naší země v Rakousku změnit a zvýšit počet rakouských turistů v Česku. Představuje naší zemi jako přátelskou, otevřenou s mnoha kulturními a přírodními památkami. S poukazem na naši společnou historii běžela v rakouských médiích vtipná reklama: „Mozart navštívil Česko pětkrát, a co Vy?“. Teprve budoucnost ukáže, jaký skutečný efekt tato kampaň měla.

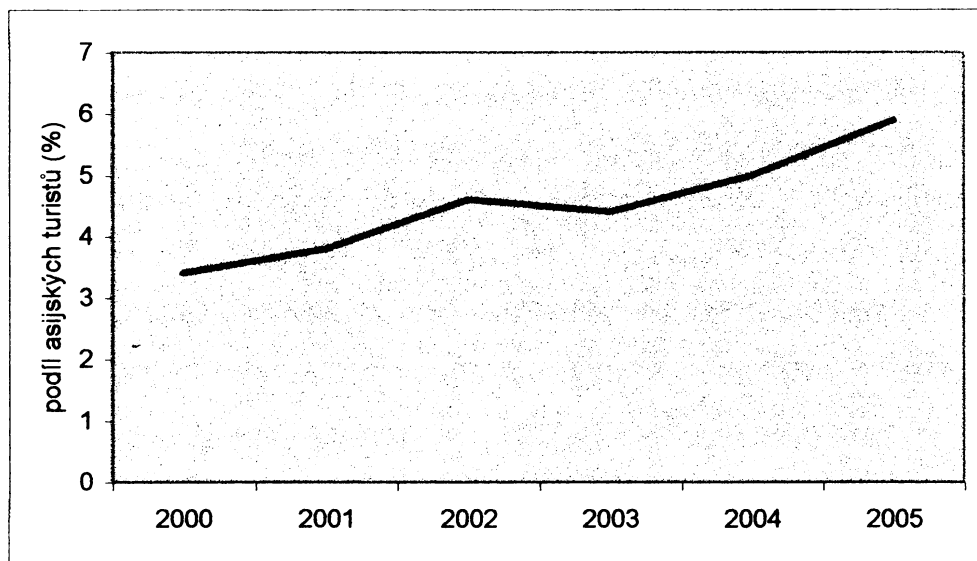
Asijští turisté

Turisté z Asie mají z hlediska cestovního ruchu vysoký potenciál. Asie je nejlidnatějším kontinentem, ale také rychle rostoucím trhem, který generuje stále více bohatství a jeho obyvatelé se stávají bohatšími. Turisté z vyspělých zemí (Japonsko, Jižní Korea) patří mezi velmi náročné na kvalitu služeb, na druhou stranu jsou ochotni za kvalitní služby velmi dobře zaplatit. Japonští turisté jsou v Česku na prvním místě v ukazateli průměrné denní útraty (147 USD/den v roce 2003, ČSÚ). Jejich počet se začal zvyšovat zejména ve druhé polovině 90. let, od té doby se pravidelně umísťují v první 15 zdrojových zemí. Důvodem jejich návštěvy je zejména kulturní a kongresový CR. Problémem však zůstává krátká délka pobytu (2,3 dne v roce 2005, ČSÚ). Japonští turisté si oblíbili zejména Prahu, která nabízí nejvíce kulturních památek a kulturních akcí, kvalitní služby a větší počet čtyř a pětihvězdičkových hotelů. Větší návštěvnosti brání zejména dlouhá vzdálenost mezi zeměmi, jazyková bariéra, nízký počet přímých leteckých spojení, chybějící marketing, či absence CK nabízejících Česko jako destinaci CR v Japonsku (Baláž, Mitsutake 1998).

Z hlediska potencionálního růstu se jako zajímavější jeví turisté z dnes rozvojových zemí: Číny a Indie. Tyto nejlidnatější země světa se díky rychlému rozvoji (každoroční desetiprocentní růsty ekonomik) mohou v horizontu několika následujících let postupně stát významnými zdrojovými zeměmi z hlediska CR, a proto se už staly cílem informační kampaně a marketingových aktivit agentury Czechtourism (pobočky v Pekingu a New Delhi).

H
RUSKÍ
KLIENKA

Graf. č. 9: Vývoj podílu asijských turistů na celkovém počtu turistů v HUZ

Zdroj: Czechtourism 2006

2.6 Budoucnost příjezdového CR v Česku

Asi není potřeba zdůrazňovat, že budoucí role CR v Česku bude záviset na ekonomických a politických podmínkách nejen v Česku, ale i v zahraničí. Odvětví CR podléhá rychlým změnám, a je proto značně obtížné predikovat budoucnost. Nicméně odhady všech renomovaných institucí a organizací ukazují na pozitivní vývoj CR v Česku.

UNWTO předpokládá celkový nárůst mezinárodních příjezdů z dnešních 800 milionů na 1,56 mld. V Evropě by přitom růst měl dosahovat 3,1 % ročně. Podle prognózy této organizace bude patřit Česko v roce 2020 k 10 nejnavštěvovanějším zemím světa. V tomto roce by Česko mělo navštívit 44 milionů turistů, což by znamenalo 2,7 % podíl na světovém trhu cestovního ruchu (UNWTO 2006). Tento odhad (který mj. převzala také vládní agentura Czechtourism) lze však označit za velmi nereálný (v příštích patnácti letech by totiž muselo dojít k téměř sedminásobnému nárůstu).

Organizace WTTC se pokusila modelovat budoucí vývoj CR v Česku v letech 2006-2015. Závěry, ke kterým došla, jsou pro Česko velmi pozitivní. Všechny ukazatele by totiž v následujících deseti letech měly zaznamenat růst, což by mělo vést k celkovému posilování role CR v ekonomice státu.

Podíl CR na HDP by měl vzrůst každoročně o 6,3 % a v roce 2015 činit 2,9 % podíl na HDP. Zaměstnanost přímo v CR by se měla zvýšit v každém roce o 2,2 % a v roce 2015 činit 154 137 pracovních míst. Tyto hodnoty se týkají pouze přímého efektu cestovního

ruchu, takže není započítán multiplikační efekt na další ekonomické činnosti (dopravu, ubytování). Pokud bychom multiplikační efekt u obou ukazatelů vzali v úvahu, podíl zaměstnanosti v CR na celkové zaměstnanosti by se měl zvýšit z 12,9 % na 16,1 % , podíl HDP CR na ekonomice státu by se pak měl zvýšit z 13,8 % na 17,2 % (WTTC 2006).

Investice do tohoto oboru by měly každoročně růst o 6,9 % a dosáhnout tak hodnoty 277 miliard Kč v roce 2015. Poptávka CR, zahrnující výdaje na návštěvníkovu konečnou spotřebu podle produktů a typů cestovního ruchu, by v letech 2006-2015 měla růst každoročně o 7,5 %.

Tab. č. 6: Vývoj podílových ukazatelů v Česku

Rok	Podíl CR na HDP (%)	Podíl CR na HDP (ME) (%)	Podíl CR na zaměstnanosti (%)	Podíl CR na zaměstnanosti (ME) (%)
2005	2,2	13,8	2,6	12,9
2015	2,9	17,2	3,1	16,1

Zdroj: WTTC 2006

Na domácím poli bych jmenoval 4 důležité momenty, které dle mého názoru, přispějí k růstu tohoto odvětví v budoucích letech: růst ekonomiky Česka, členství v EU, vytvoření satelitního účtu CR a vytvoření a plnění Koncepce státní politiky CR 2007-2013.

2.6.1 Růst ekonomiky

Na růst CR by měl mít pozitivní vliv růst celé ekonomiky. Od roku 1999 česká ekonomika roste průměrným tempem 3,3 % .V roce 2005 Česko zaznamenalo dokonce 6 % růst HDP (viz tab. č. 7), nejvyšší ve své krátkodobé historii. Ekonomové navíc upozorňují na jeho zdravý základ – je táhnut především pozitivní bilancí zahraničního obchodu a investicemi, nikoliv spotřebou domácností. Velký přínos na tomto ukazateli mají také investiční pobídky, realizované od roku 2001. Podle prognóz by si Česko mohlo udržet rychlý růst ještě nejméně 5 let (Zlámalová 2006). Důležitým faktorem byla měla být i sílící německá ekonomika, na jejímž trhu jsou čeští vývozci nejvíce závislí. Všechny analýzy ekonomů jsou však očištěny o neočekávané události jakými jsou: prudké zdražení ropy, teroristické útoky, recese evropské ekonomiky.

Tab. č. 7: Vývoj české ekonomiky

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
% změna	+1,2	+3,9	+2,6	+1,5	+3,2	+4,7	+6,0

Zdroj: www.czso.cz

2.6.2 Členství Česka v EU

Ještě před vstupem Česka do EU (1. května 2004) vypracovala agentura Czechtourism odhad vlivu členství Česka v této organizace na příjezdový CR. Vycházela přitom z výsledků vývoje CR v zemích, které vstoupily do EU dříve než Česko (Španělsko a Portugalsko v roce 1986, Švédsko, Finsko a Rakousko v roce 1995).

U výše zmíněných zemí došlo k vysokému nárůstu příjezdů především během 3. a 4. roku po vstupu do EU. V tomto období lze, podle Czechtourism, očekávat větší zájem ze strany turistů, jejichž hlavním motivem bude rekreace a poznání kulturních a historických památek. Mělo by se přitom jednat o turisty ze vzdálenějších zemí EU. Obecně přitom platí, že čím větší vzdálenost musí turisté mezi zdrojovou a cílovou zemí urazit, tím déle pak v cílové zemi pobývají. Výsledkem by tak mohli být i výrazně vyšší devizové příjmy z CR. V případě Česka by k nárůstu příjezdů zahraničních turistů mělo dojít v průběhu roků 2007 a 2008. Agentura přitom odhaduje, že v těchto letech by se měl zvýšit počet turistů o 10-15 %. Ovšem už první rok členství přinesl velmi pozitivní výsledky (viz výše).

Tab. č. 8: Odhad vývoje kvantitativních ukazatelů po vstupu do EU

Rok	2007	2008
Návštěvníci (mil.)	144	147
Turisté (mil.)	5,9	6,8
Příjmy (mld. USD)	4,3	4,7

Zdroj: Czechtourism 2003

Maximalizace devizových příjmů je přitom hlavním cílem Strategie propagace ČR 2004-2010 vypracované agenturou (www.czechtourism.cz). Měla by být založena na 3 pilířích: nárůst počtu turistů, delší pobyt turistů, vyšší útraty turistů. Splnění těchto bodů by mělo vést k naplnění základní vize: ČR- evropská destinace číslo 1 a podpůrné vize: Praha – evropská městská destinace číslo 3 (za Londýnem a Paříží). Hlavním nástrojem

propagace by měly být národní produkty. Základním cílem je, aby si každý Evropan v roce 2010 spojoval Česko s pěti národními produkty (Praha, Karlovy Vary, Český Krumlov, Skalní města a Olomouc) a 2 časovými produkty (Vánoce a Slavnosti jara). Nezbytnou součástí by pak měly být také fakultativní výlety zaměřené na regiony s nižší návštěvností.

Ke splnění výše uvedených vizí by (v delším časovém horizontu) mohla výrazně přispět letní olympiáda v Praze a ostatních regionech Česka v roce 2016 (2020). Z hlediska CR (nárůstu turistů, příjmů) lze jednoznačně mluvit o pozitivním efektu. Osobně si ale myslím, že Praha je vhodným místem spíše pro akce střední velikosti (typu mistrovství Evropy), o ostatních městech (regionech) nemluvě.

Dalšími konkrétními přínosy členství by podle prognózy agentury Czechtourism měly být:

- nárůst počtu zahraničních studentů, studijních pobytů a cest
- rostoucí význam kongresové turistiky, obchodních a služebních cest
- nárůst počtu jednodenních návštěvníků
- přesun turistů z Prahy do ostatních regionů

Nárůstu počtu studentů pomáhá především jedna ze základních svobod EU - volný pohyb osob. Svoji roli hraje i absence školného v českém vzdělávacím systému. V EU je totiž nepřipustné vyžadovat školné od zahraničních studentů, pokud se nevyžaduje od domácích studentů. Zahraniční studenti využívají také nižší cenové hladiny v Česku ve srovnání se starými členskými zeměmi EU. V neposlední řadě roste také image českých univerzit v zahraničí - především Univerzity Karlovy (britští studenti).

Kongresový cestovní ruch je jednou z nejrychleji rostoucích forem CR současnosti. O konání kongresů je ve světě velký zájem. Hlavním důvodem je jejich ekonomický přínos. Výdaje zahraničních účastníků kongresových akcí jsou téměř dvakrát vyšší než výdaje běžných turistů (Orieška 2003). Účastníky těchto akcí jsou totiž vzdělaní lidé ze středních a vyšších sociálních vrstev, jimž velkou část výdajů hradí zaměstnavatel. Mohou si tak dovolit využívat luxusnější ubytovací a stravovací zařízení, či navštěvovat celou řadu kulturně-společenských akcí. Česko se v průběhu 90. let stalo jednou z nejdůležitějších destinací kongresového CR ve střední a východní Evropě. V roce 2003 byla z celkového počtu zahraničních návštěvníků republiky pro 8 % návštěvníků motivem účast na kongresové apod. akci. Roční příjmy z kongresového průmyslu v Česku se pohybují mezi 10-12 miliardami Kč (www.pragueconvention.cz). V dalších letech se pak

očekává nárůst příjmů o 10-15 % ročně. Česko v roce 2003 zaujímal 28. pozici ve světě s více než 1 % podílem na celosvětovém trhu kongresového CR. Přitom 90 % všech kongresových akcí se koná v Praze, která mezi kongresovými metropolemi světa v roce 2003 zaujímal 17. místo (www.uia.org). Dokladem o vzrůstajícím významu kongresového CR v Česku bylo získání pořadatelství světového kongresu ASTA 2006 v Praze. Podle společnosti MagConsulting má dokonce Česko potenciál dostat se v budoucnu do desítky nejoblíbenějších kongresových destinací světa.

Nárůst obchodních a služebních cest souvisí s vysokým investičním potenciálem Střední Evropy obecně, Česko nevyjímaje. Snadný přístup zájemců o podnikání na místní trh, nabídky kvalifikované pracovní síly a rostoucí nabídka kvalitních kancelářských a podnikatelských budov. To jsou hlavní výhody Prahy a jejího okolí pro zahraniční podnikatele podle analýzy European Cities Monitor 2004 (www.ihned.cz). Na základě studie jiné společnosti (C&W/H&B) v roce 2004 Praha v současné době zaujímá 13. místo mezi nejoblíbenějšími městy pro podnikání (MagConsulting).

Hlavním dopravním prostředkem účastníků obchodních a služebních cest je letecká doprava, která zažívá celosvětový boom. Pražské letiště se stalo největším, co se přepravených osob týče, letištěm v nových členských zemích EU. V roce 2004, kdy letištěm prošlo 9,6 milionu cestujících, byla Ruzyně 27. nejvýkonnějším letištěm v Evropě (MagConsulting). Zařadila se tak těsně za Hamburk, Helsinky, Lisabon a Berlín. V roce 2006 bylo na letišti odbaveno dokonce 11,5 milionů cestujících (www.prg.aero). Hlavní impulsem růstu letecké dopravy se stává vstup nízkonákladových (low-cost) leteckých společností v polovině 90. let na trh tohoto typu dopravy. Tyto společnosti výrazně zostřily konkurenci na trhu nízkými cenami, ale zároveň přispěly k růstu objemu CR. Do Prahy létá 15 nízkonákladových leteckých společností (EasyJet, Smartwings, SkyEurope, Germanwings aj.) a jejich počet se neustále zvyšuje.

Nárůst počtu jednodenních návštěvníků se týká především pohraničních oblastí a hlavního města. Tito návštěvníci využívají nízkou cenovou hladinu v Česku k provozování tzv. pseudoforem CR (nákupní CR, sexuální CR, spekulativní CR). Pohraniční oblasti jsou cílem hlavně rakouských a německých návštěvníků. Praha se zase stala cílem mladých Britů, kteří využívají dobrého leteckého spojení mezi Českem a Velkou Británií.

Agentura ve svých odhadech také počítala s postupným přesouváním turistů z Prahy do ostatních, turisticky méně navštěvovaných, regionů. Výsledky statistiky však naopak

ukazují na silící význam Prahy z hlediska incommingu. Praha je v současné době cílem asi 57 % všech zahraničních turistů. Hlavním důvodem dominance Prahy, v porovnání s ostatními regiony, je slabá propagace a marketing těchto regionů v zahraničí.

Členství v EU navíc přinese do národního CR další finanční prostředky. Předvstupní Sektorový operační program cestovního ruchu a jeho problematika přešly do Společného regionálního operačního programu (SROP). Na rozvoj CR (4. priorita) bylo v letech 2004-06 rozděleno 108,1 mil. Euro (viz tab. č. 9). Rozvoj CR se dále člení na 2 opatření:

1) Služby pro CR (2 podopatření)

- a. podopatření 1 – v rámci něho jsou podporovány služby s nadregionálním a nadnárodním charakterem
- b. podopatření 2 – v rámci něho jsou podporovány služby s regionálních a lokálním charakterem

2) Rozvoj infrastruktury CR (2 opatření)

- a. podopatření 1 – v rámci něho je podporován omezený počet větších projektů CR nadregionálního významu zaměřených na ucelené produkty
- b. podopatření 2 – v rámci něho jsou podporovány projekty regionálního a lokálního charakteru, zaměřené na rozvoj infrastruktury CR v jednotlivých obcích a regionech

Tab. č. 9: Podpora CR z fondů EU

Priorita 4	charakteristika	Podpora v mld. Euro
Opatření 4.1	Rozvoj služeb CR	36,024
Podopatření 4.1.1	Podpora nadreg. služeb CR	18,012
Podopatření 4.1.2	Podpora reg. a lok. služeb CR	18,012
Opatření 4.2	Rozvoj infrastruktury	72,060
Podopatření 4.2.1	Podpora nadreg. infrastruktury	36,030
Podopatření 4.2.2	Podpora reg. a lokální infrastruktury	36,030

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz

Na léta 2007-2013 se předpokládá přijetí programů ROP v regionech NUTS II, které by měly nahradit stávající SROP. ROP by měly směřovat k řešení problémů vázaných na konkrétní region. Do konce roku 2006 musel každý region vytvořit vlastní program obsahující základní cíle a priority (v Česku celkem 7 ROP v sedmi regionech soudržnosti).

Jedním ze čtyř specifických cílů ROP je také zvýšení podílu CR na hospodářské prosperitě regionu a na vytváření pracovních míst. Kolik finančních prostředků půjde na rozvoj CR zatím není jasné, bude totiž záležet na každém jednotlivém regionu jaký podíl půjde na toto odvětví. Ovšem všechny regiony chápou CR jako důležitou součást svých regionálních ekonomik a proto zařadily CR do ROP jako jednu z priorit.

2.6.3 Satelitní účet CR

CR má průřezový charakter, zasahuje do mnoha odvětví, proto lze jen velmi těžko kvantifikovat celkový ekonomický přínos tohoto odvětví v rámci dané země. Již od 80. let minulého století začaly probíhat na úrovni nadnárodních organizací výzkumné práce na zavedení mezinárodně srovnatelného standardu pro měření celkových ekonomických přínosů cestovního ruchu. Výsledkem několikaletých jednání, na kterých pracovaly UNWTO, Eurostat či WTTC, bylo vytvoření mezinárodních standardů pro měření ekonomických přínosů cestovního ruchu, které schválila Komise pro statistiku OSN. Těmito standardy se staly tzv. satelitní účty CR.

Satelitní účet CR umožňuje podrobnou analýzu nabídky i poptávky CR a zhodnocení celkového přínosu CR pro ekonomiku země. Podle doporučení OSN by satelitní účet cestovního ruchu měl být veden spolu s národními účty tak, aby poskytoval mezinárodně srovnatelné údaje. Podklady by pak měly zpracovávat a vytvářet národní statistické úřady.

ČSÚ se, na doporučení vlády Česka, začal zabývat problematikou satelitních účtů v roce 1999. První výsledky zveřejnil úřad až v roce 2003. Hlavním důvodem byl nedostatek informací pramenících z absence šetření na hranicích, která jsou základem účtů v příjezdovém CR.

Satelitní účet by se měl skládat z 10 hlavních tabulek, které by měly pokrývat následující oblasti:

- poptávka vytvářená různými formami cestovního ruchu, členěná podle typů návštěvníků a jejich cest a podle pořizovaných výrobků a služeb
- základní makroekonomické proměnné z pohledu nabídky cestovního ruchu
- zaměstnanost, tvorba hrubého fixního kapitálu a nefinančních investic v cestovním ruchu
- dovozy a vývozy spojené s cestovním ruchem
- příjmy a výdaje vládních institucí, vytváření osobních příjmů a příjmů z podnikání spojených s cestovním ruchem

Vytvoření účtu by se mohlo stát jedním z důležitých pilířů dalšího rozvoje CR v Česku. Nedostatek informací často vede k nevědomosti, jejímž následkem je špatný přístup k řešení problémů. Komplexní informace, které satelitní účet poskytuje, tak mohou vést k úplnému pochopení problémů ve všech jeho aspektech a následně efektivnímu řešení. Důležité je ovšem zdůraznit, že jeho zavedení není samospásným mechanismem rozvoje. Teprve správné analýzy a interpretace výsledků satelitního účtu politiky na státní a regionální úrovni může být spouštěcím impulsem rozvoje CR.

2.6.4 Koncepce státní politiky CR 2007-2013

V loňském roce (2006) byla zkrácena platnost Koncepce státní politiky cestovního ruchu, přestože měla podle původních plánů trvat až do roku 2007. Hlavním důvodem byla nutnost harmonizace nové Koncepce státní politiky CR 2007-2013 s nově schváleným rozpočtem EU. Tato stará koncepce vycházela ze 3 dokumentů: Koncepce státní politiky CR (1999), Strategie regionálního rozvoje (1999) a Sektorového operačního programu jako součásti Národního rozvojového plánu (2001). Stanovila si celkem 13 základních cílů státní politiky v oblasti cestovního ruchu, jimiž jsou v obecné rovině především “zvýšení konkurenceschopnosti a ekonomického přínosu odvětví cestovního ruchu v ČR, snížení nezaměstnanosti, rozvoj regionů, malého a středního podnikání a ochrana životního prostředí“ (www.mmr.cz).

Hlavním cílem nové Koncepce státní politiky CR 2007-2013 je “vytvořit strategický materiál, který bude účinným nástrojem podpory rozvoje cestovního ruchu v Česku v příštím programovacím období EU a bude dostatečně reflektovat význam cestovního ruchu pro národní hospodářství Česka“.

Hlavními strategickými cíli koncepce jsou:

- Posílení postavení CR v národním hospodářství (růst absolutní výše HDP vytvořeného CR, zvýšení významu podílových ukazatelů, podpora malého a středního podnikání).
- Růst konkurenceschopnosti CR Česka v evropském prostoru.
- Růst objemu pobytového CR.
- Zachování kvality všech složek ŽP, které jsou CR ovlivňovány a využívány.

Základní priority koncepce jsou:

- 1) **Tvorba turistických programů a produktů** – zatím jeden z největších nedostatků v oblasti CR, v tomto Česko výrazně zaostává za vyspělými zeměmi Západu (Rakousko, Švýcarsko, Německo). V posledních letech přesto došlo k určitému zlepšení jak na národní (úspěšný produkt Stezky dědictví), tak regionální (příklady v kraji Vysočina viz kap. 5.2.3) úrovni. K tomu, aby splnila svůj účel (zvýšení návštěvnosti, příjmů atd.) musí nabídka turistických produktů splňovat následující kritéria: musí být jasná, srozumitelná, cílená, atraktivní a jedinečná.
- 2) **Budování a zkvalitňování infrastruktury a služeb CR** – Česko zatím postrádá kvalitní síť dálnic a rychlostních silnic (protahuje se výstavba dálnic do Drážďan a Lince), zejména v regionech mimo Prahu chybí kvalitnější nabídka ubytovacích a stravovacích zařízení a služeb CR, jednou z hrozeb je zhoršující se stav kulturních památek.
- 3) **Marketingová podpora CR a rozvoj lidských zdrojů** – vlivem zvyšující se konkurence na trhu CR hraje stále významnější roli účinný marketing, prioritou by proto mělo být navýšení rozpočtu agentury Czechtourism, otevření nových poboček v dalších zemích světa, vzdělání a příprava lidských zdrojů zatím doplácí na protahující se reformu celého vzdělávacího systému.
- 4) **Podpora budování a vytváření organizační struktury CR** – ve srovnání s turisticky vyspělými zeměmi zůstává problémem nízký počet subjektů CR na regionální i lokální úrovni, stejně tak nízká úroveň spolupráce mezi soukromým a veřejným sektorem, naopak se podařilo rozšířit síť turistických informačních center (dále TIC).

2.7 Postavení Česka v rámci zemí V4

Region střední a východní Evropy byl po dlouhou dobu 2. poloviny 20. století uzavřen vůči západním turistům. V těchto zemích bývalého socialistického bloku (s výjimkou Jugoslávie) byl příjezdový cestovní ruch omezen prakticky pouze na turisty ze spřátelených socialistických zemí (evropských, afrických i asijských). Proto nikdy nedosáhl takových dimenzí a standardů jako v Západní Evropě. Hlavní proudy turistů v socialistických zemích Evropy směřovaly nejčastěji ze severu (NDR, Polsko, Československo) na jih (Jugoslávie, Bulharsko, Rumunsko).

Po roce 1989, kdy došlo ke změně politického systému, se především nejvyspělejší země střední Evropy (Česko, Slovensko, Maďarsko a Polsko) staly cílem milionů turistů ze Západní Evropy. Hlavní roli hrály faktory geografické blízkosti a kulturní podobnosti (Bachvarov 2001). Nejprve Maďarsko, a potom Česko a Polsko byly nazývány středoevropskými turistickými tygry.

Hlavními cíly turistů ze Západu se staly metropole a kulturní místa těchto zemí (Praha, Brno, Budapešť, Bratislava, Šopron, Varšava, Krakov, Toruň aj). Extenzivní růst návštěvnosti se projevil v nárůstu devizových příjmů a vzniku pracovních míst v tomto odvětví, což vedlo ke snížení schodku salda obchodní bilance v těchto zemích.

Ve druhé polovině 90. let se však začaly postupně projevovat některé nedostatky, které vedly ke snížení (stagnaci) návštěvnosti a příjmů. Chyběla širší nabídka turistických produktů, nedostatečná byla kvalita infrastruktury (ve srovnání se západoevropským standardem). Jednotlivé vlády se, v domnění, že kulturní a přírodní bohatství těchto zemí má nevyčerpatelný potenciál, nezabývaly otázkou koncepcí rozvoje CR. Regionální politiku v oblasti CR provozovaly pouze Maďarsko a Polsko. Jednou z největších slabin těchto zemí byly slabé horizontální vazby v odvětví CR.

V posledních letech se těmto zemím podařilo uvedené nedostatky napravit. Výrazně se zlepšila (s výjimkou Polska) kvalita infrastruktury, na čemž se podílela především Evropská unie, resp. její předvstupní fondy. Rozšířila se nabídka produktů CR, velká očekávání směřují především k alternativním formám CR (ekoturistika, agroturistika, cykloturistika). Po vzoru západoevropských zemí byla přijata a schválena celá řada koncepcí a dokumentů poskytující legislativní rámec CR.

Tab. č. 10: Vývoj devizových příjmů na 1 obyvatele v zemích V4

Země	Příjmy (USD/obyv.)		
	1995	2000	2004
Česko	281,6	291,3	411,8
Maďarsko	281,6	333,3	405,9
Polsko	171	147,7	151,8
Slovensko	111,1	74,1	167,7

Zdroj: UNWTO 2006

Z tabulky č. 10 je patrné, že rozdíly v příjmech na osobu se mezi zeměmi V4 zvyšují. Nejeftivnější je CR v Česku a Maďarsku. Nejméně efektivní je CR v Polsku, navíc zde dochází ke snižování devizových příjmů, ostatní země naopak dokázaly své příjmy zvýšit. Nicméně Polsko je i přes pokles stále nejsilnějším hráčem na poli stredoevropského a východoevropského CR z hlediska příjmů, což je jisté dáno i jeho velikostí a přístupem k moři.

Tab. č. 11: Vývoj počtu turistů v HUZ v zemích V4

Země	Turisté v HUZ (mil.)		
	1997	2001	2005
Česko	3,7	5,2	6,3
Maďarsko	2,9	3,1	3,4
Polsko	3,9	3,1	4,3
Slovensko	0,8	1,2	1,5

Zdroj: ČSÚ 2006, www.sloviatourism.sk 2006, www.poland-tourism.pl 2006, www.hungary.com 2006

Ve vývoji počtu turistů v HUZ dochází k jednoznačnému zvyšování rozdílů mezi zeměmi V4. Variační rozpětí se zvýšilo z 3,1 na 4,8. Tento nárůst souvisí zejména s růstem návštěvnosti HUZ v Česku, naopak ostatní země v tomto ukazateli rychle zaostávají. Je přitom velmi pravděpodobné, že se rozdíly budou zvyšovat i nadále. Z tab. č. 11 je dále patrné, že nejnižší návštěvnost zůstává na Slovensku. Slovensko sice zaznamenalo v letech 1997-2005 téměř dvojnásobný růst, ovšem z velmi nízkého základu. Poměrně mírný růst počtu turistů naopak zaznamenalo Maďarsko, v Polsku návštěvnost spíše stagnuje a zůstává v porovnání s Českem velmi nízká. Důležité je ovšem podotknout, že pro všechny země V4 je charakteristické, že se poměrně velká část turistů ubytovává mimo HUZ. Janalík (2006) uvádí, že v případě Česka a Maďarska je tomu tak u třetiny ze všech turistů a podobná čísla pravděpodobně platí i pro Polsko a Slovensko.

Při hodnocení skutečného významu CR v rámci ekonomik jsou však důležitější podílové ukazatele (podíl CR na zaměstnanosti, podíl CR na HDP). V těchto ukazatelích zaujímá první místo možná překvapivě Slovensko. Naopak oproti absolutním ukazatelům se ukazuje, že skutečný význam CR v Polsku je relativně malý - nejmenší v celém regionu. K výraznému poklesu významu CR však v průběhu 5 let došlo také v Maďarsku. Oba podílové ukazatele v Česku i na Slovensku dosahují více než 10 %, a proto je možné CR

v těchto zemích považovat za velmi významnou část národních ekonomik. Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi se postupně mírně zvyšují v případě ukazatele podílu CR na zaměstnanosti, v případě podílu CR na HDP se však rozdíly zvyšují výrazněji (variační rozpětí vzrostlo ze 5,3 v roce 2001 na 6,4 v roce 2005).

Tab. č. 12: Podíl CR na zaměstnanosti a příjmech v zemích V4

Země	Podíl CR na zaměstnanosti a příjmech (%)					
	2001		2003		2005	
Česko	12,9	13,5	12,4	13,2	12,9	13,8
Maďarsko	11,9	12	8,7	9,1	8,4	8,9
Polsko	7,8	8,4	7,3	7,9	8,2	8,9
Slovensko	12,2	13,7	12,2	13,8	13,5	15,3

Zdroj: WTTC 2006

Poměrně závažným problémem zůstává vysoká koncentrace zahraničních turistů do vybraných turistických regionů, zejména metropolí zemí V4. Patrné je to zejména v případě Česka a Maďarska. Praha i Budapešť koncentrují více než 50 % turistů v dané zemi. Důvodem je zejména vysoká kulturní atraktivita obou měst, naopak proti větší návštěvnosti Varšavy mluví její geografická odlehlost, v případě Bratislavy nižší kulturní atraktivita. Mimo kulturních památek v historických městech jsou nejvíce navštěvovány lázeňské, rekreační a horské oblasti (podrobněji Janalík 2006).

3. Vývoj příjezdového cestovního ruchu v kraji Vysočina

3.1 Vymezení zájmového území

3.1.1 Existující regionalizace CR

Vymezení zájmového území (regionu) patří mezi zásadní úkoly při studiu CR. Vždy je totiž možné používat různé přístupy, které mají na jedné straně své výhody a na straně druhé také nevýhody. Základním cílem všech regionalizací CR je tvorba podkladů pro plánování a strategický rozvoj CR v daném regionu. Region CR je komplexní turistický produkt se všemi základními, doplňkovými i odvozenými službami CR (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Základem pro úspěšnost a konkurenceschopnost (v národním i nadnárodním měřítku) daného regionu CR je přitom existence originálních produktů a kvalitní nabídky (marketing, propagace).

Prvním pokusem o vymezení jednotlivých regionů CR byla Rajonizace cestovního ruchu v ČSSR z roku 1962, která byla v roce 1981 aktualizována pod názvem Rajonizace cestovního ruchu ČSR. Tato rajonizace zůstává jediným uceleným dokumentem, který podává základní přehled o územním rozčlenění předpokladů CR. Bohužel ji tehdejší režim ve svém centrálně plánovaném hospodářství příliš nerespektoval. V dokumentu bylo na území tehdejšího Československa vymezeno 47 oblastí CR zabírajících cca 75 % rozlohy (zbylých 25 % rozlohy bylo označeno jako území mimo oblasti CR). Oblast CR je přitom definována jako přirozeně vyhraněný celek, který z hlediska předpokladů CR a rekreace vykazuje společné charakteristické vlastnosti odlišné od sousedního území. V rámci některých oblastí byly vyčleněny také podoblasti. Jednotlivé oblasti byly na základě kvality předpokladů rozděleny do čtyř kategorií. Hlavním nedostatkem dokumentu je přílišný důraz na přírodní podmínky, naopak je opovrhováno společenskými podmínkami.

Naopak zcela odlišný přístup použila agentura Czechtourism. V roce 1998 vyčlenila 14 turistických regionů. Turistické regiony jsou definovány jako území, pro něž je typický určitý druh CR, který jednotlivé prvky dané oblasti spojuje, ale zároveň i odlišuje od ostatních regionů. Pracovně byly regiony nazvány marketingovými, aby byl zdůrazněn hlavní účel jejich vytvoření, totiž propagace turistického potenciálu v zahraničí. Výhodou tohoto členění je zachování kompaktnosti určitých přirozených celků (Krkonoše, Šumava, Český ráj), na druhé straně jsou pro takto vymezené celky, které se nekryjí s administrativním členěním, zatím dostupná pouze časově omezená statistická data (viz dále).

K nejmladším návrhům regionalizace území Česka pro potřeby CR je Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR vypracovaný ekonomicko-správní fakultou MU v Brně v roce 2005. Návrh je výzkumným projektem v programu MMR s názvem Výzkum pro potřeby regionů a podílela se na něm také KSGRR Přf UK. Výsledkem rajonizace by mělo být rozčlenění území Česka do určitých (z hlediska CR) homogenních, ale zejména funkčních celků a usnadnit tak plánování a řízení CR především na regionální a lokální úrovni.

3.1.2 Vymezení vlastního území

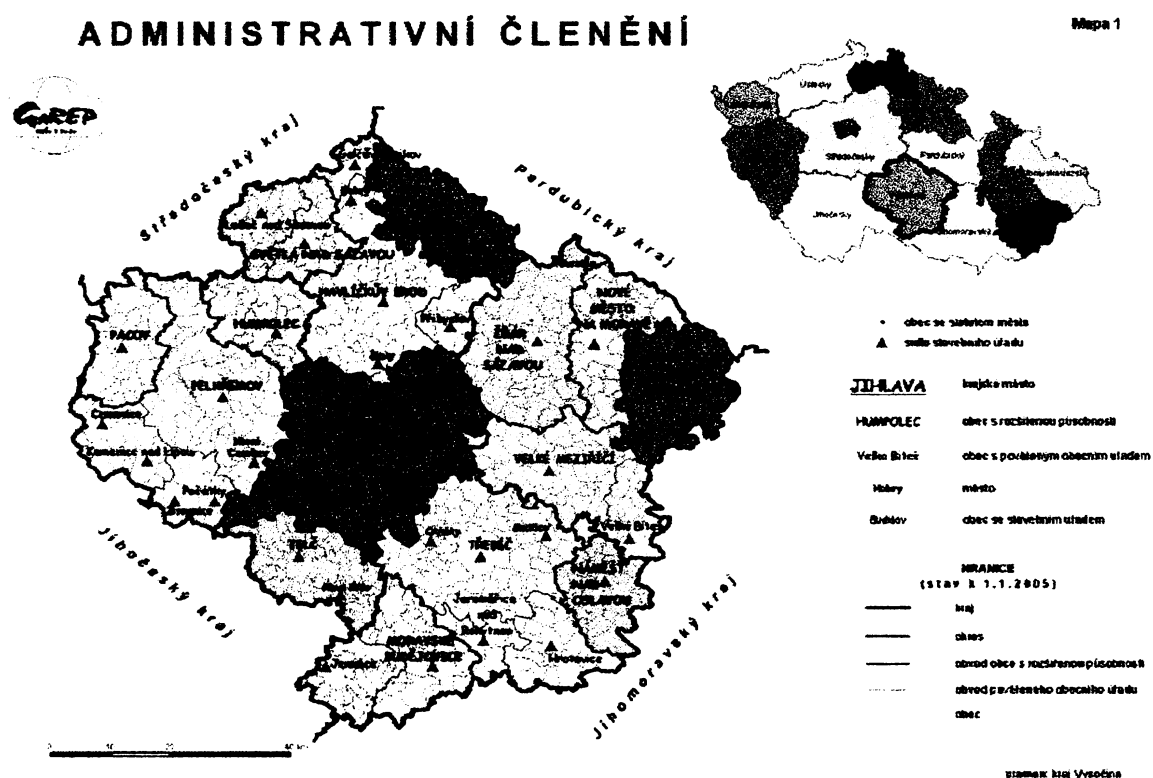
V rámci Rajonizace cestovního ruchu ČSR z roku 1981 by zájmové území spadalo do turistické oblasti Českomoravská vrchovina. Takto vymezená oblast ovšem zahrnuje poměrně rozsáhlé území sahající od hranic s Rakouskem až k podhůří Orlických hor (viz příloha č. 1), které by neumožňovalo podrobnější analýzu problematiky.

Členění na marketingové regiony agenturou Czechtourism z roku 1998 bylo původně také zamítnuto. Zájmové území, podle původního členění, odpovídalo přibližně dnešnímu administrativnímu vymezení kraje Vysočina. Pouze jeho západní část (Pacovsko) spadala do marketingového regionu Jižní Čechy. Dostupnost statistických dat by ovšem byla omezena časově a neumožnila by sledovat CR ve vývoji. Agentura totiž teprve od roku 2005 provádí tzv. monitoring návštěvníků turistických regionů, který ovšem na druhé straně přináší poměrně podrobné údaje o stavu CR v jednotlivých regionech (www.czechtourism.cz)

Pro potřeby diplomové práce se tak jako nejvhodnější ukázalo vymezení na základě administrativního členění (viz obr. č. 1) platného od 1.1. 2000. Kraj Vysočina byl vymezen na základě nepřirozených okresních jednotek z roku 1960. Toto členění má celou řadu kritiků. Jejich nejvážnějším argumentem je tvrzení, že toto vymezení kraje způsobuje špatnou identifikaci některých oblastí se svým krajským městem a nezohledňuje jejich spádovost k městům ostatních krajů. To je problém zejména Pacovska, Ledčska či mikroregionu Podoubraví, který jenom díky odmítavému stanovisku svého centra (Chotěboře) nepřešel k Pardubickému kraji. K 1.1. 2005 pak dokonce 25 obcí na Tišnovsku přešlo do Jihomoravského kraje. Přesto bylo toto členění upřednostněno. Jakékoli jiné, byť z hlediska CR sebelepší členění, by totiž vedlo k nepřekonatelnému problému v souvislosti se sledováním statistických dat. Všechny důležité statistiky CR, na nižší než národní úrovni, se dlouhodobě sledují pouze na úrovni NUTS III jednotek,

tedy 14 krajů vzniklých v roce 2000. Na nátlak Jihočeského kraje byla v roce 2001 upravena hranice marketingového regionu Vysočina tak, že nyní odpovídá kraji Vysočina vzniklému na základě administrativnímu členění. V tomto ohledu má tedy kraj Vysočina výjimečné postavení a velkou výhodu oproti ostatním krajům, kterou ovšem zatím nedokázal plně zužítkovat (viz dále).

Obr. č. 1: Administrativní členění Česka a kraje

Zdroj: www.kr-vysocina.cz/www/gis 2006

3.2 Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady rozhodují o funkčním využití konkrétní oblasti z hlediska přírodních nebo kulturních podmínek. Tvoří základnu pro uspokojování poptávky a územní uspořádání realizace CR. Mohou mít charakter plošných areálů i jednotlivých solitérů. Jako primární potenciál daného území jsou dány počtem a kvalitou jednotlivých atraktivit CR. Atraktivita jsou zvláštnosti území, jejichž ojedinělost (exotika) tvoří danou oblast pro CR zajímavější a tím pádem přitažlivější (Hrala 2001). Detailní rozbor předpokladů pro cestovní ruch však není zásadním cílem této práce, k bližšímu seznámení

se skutečnostmi, ovlivňujícími potenciál území, tak využívám odkazů na relevantní prameny.

3.2.1 Přírodní podmínky

Zahrnují krajinu s jejím reliéfem, přírodními zdroji a přírodními útvary. Mariot (1983) sem zahrnuje reliéf, klima, hydrologické poměry, faunu, flóru a stav životního prostředí. Počet přírodních atraktivit kraje je poměrně nízký. Chybí krasové útvary (jeskyně, propasti), oblasti s aktivní vulkanickou činností (sopky, minerální prameny), kontrastní formy (skalní města), útvary ledovcové modelace (údolí, kamenná moře, jezera), větší vodní plochy, pouze malé je zastoupení endemitů.

Reliéf

Z hlediska regionálně geomorfologického členění Česka náleží území kraje k Českomoravské soustavě provincie Česká Vysočina a je součástí geomorfologické podsoustavy Českomoravské vrchoviny. Českomoravská vrchovina se dále dělí na několik celků. Více o geomorfologickém členění reliéfu např. Balatka, Kalvoda (2006). V Javořické vrchovině v jižní části kraje leží nejvyšší bod – Javořice (837 m.n.m). Pouze o 1 m nižší je Devět Skal ve Žďárských vrších. Nejnižší bod kraje leží v západní části okresu Havlíčkův Brod (vodní nádrž Švihov – 253 m.n.m, www.kr-vysocina.cz 2006). Autoři Čech, Šumpich, Zabloudil a kol. (2002) uvádějí jako nejnižší bod kraje údolí řeky Jihlavy v místech, kde řeka opouští kraj (240 m.n.m.). Výšková členitost odpovídá převážně pahorkatině. Z tohoto pohledu se území kraje jeví jako vhodné pro pěší turistiku, cykloturistiku a rodinnou rekreaci.

Geologická stavba kraje je poměrně pestrá. Největší část území zaujímá moldanobikum tvořené rulami, popř. migmatizovanými rulami. Součástí moldanobika je také největší komplex vyvřelých hornin variského stáří – moldanobický pluton tvořený žulami. Geologickou zvláštností (atraktivitou) jsou hadce se specifickým mikroklimatem (Mohelenská hadcová step). Podrobněji o geologii např. Demek, Novák a kol. (1992).

Klima

Základní charakter klimatu je dán polohou kraje v mírném pásu přechodného typu s převládajícím západním až severozápadním proděním. Pro kraj je typická poměrně velká proměnlivost počasí. Území se v závislosti na velikosti srážek a výši teplot dělí mezi

chladnou a mírně teplou oblast. Průměrné roční teploty se v kraji pohybují mezi 6 - 8°C, množství srážek od 500 – 800 mm. Relativně vysoký počet dní se sněhovou pokrývkou je důležitým předpokladem zimního CR. Podrobněji o klimatu např. v publikaci autorů Demek, Novák a kol. (1992).

Hydrologické poměry

Územím kraje prochází hlavní evropské rozvodí, které jej dělí na přibližně 2 stejné poloviny ve směru jihozápad severovýchod. K úmoří Severního moře patří 42 % území kraje odvodňované zejména řekami Sázava, Doubrava a Nežárka. Zbytek území patří do úmoří Černého moře. Hlavními toky jsou Jihlava, Svratka a Dyje. Kraj je díky své poloze významnou pramennou oblastí, ovšem spíše menších řek. Hustota říční sítě je relativně vysoká. Kraj má poměrně velké zásoby povrchových vod. Nejvýznamnějšími vodními nádržemi jsou Vír (232 ha), Dalešice a Švihov. Z rybníků je největší Velké Dářko. Naopak zásoby podzemních vod jsou omezené. Z hlediska CR je důležité, že se území kraje nachází mimo povodňové oblasti. Velké množství vodních ploch je vhodné pro rekreaci, vodní sporty. Důsledkem jejich malé velikosti je ale nízká intenzita jejich využití.

Fauna, flóra, chráněná území

Biodiverzita je v kraji průměrná a omezuje využití kraje z hlediska přírodně-orientovaného CR (např. pozorování a fotografování druhů). Základní druhy jsou vázány na lesní prostředí. Z hlediska zonace celoevropské vegetace a květeny kraj patří do středoevropské květenné oblasti. Poměrně chladné klima vylučuje přítomnost teplomilných druhů (z Panonie). Potenciálně přirozenou vegetaci území tvoří společenstva listnatých a smíšených lesů. Nicméně v současnosti převládají smrkové monokultury. Podrobnější informace například v publikaci autorů Culek a kol. (1996).

Chráněná území zaujímají v kraji průměrný podíl. Z velkoplošných chráněných oblastí se v kraji nacházejí dvě CHKO: Železné hory a Žďárské vrchy a devět přírodních parků. Maloplošných chráněných oblastí je celkem 170, včetně čtyř národních přírodních rezervací (NPR): NPR Ransko, NPR Velký Špičák, NPR Zhejral a NPR Mohelenská hadcová step. Více o chráněných územích v publikacích autorů Friedl a kol. (1991) nebo Čech, Šumpich, Zabloudil a kol. (2002).

Stav životního prostředí

Z hlediska kvality ovzduší lze kraj označit za velmi čistý region (ČHMÚ 2004). V roce 2004 nebyla v kraji pozorována ani jedna smogová situace. Z hlediska znečištění ozónem patří kraj mezi nejzatíženější v celé republice. Také kvalita vod je poměrně dobrá, největšími znečišťovateli jsou velká města (i přes přítomnost čistíren odpadních vod). Horninové složení s převažujícím výskytem žul a rul vede ke zvýšenému radonovému riziku. Celkový stav životního prostředí je ovšem na velmi vysoké úrovni, zejména kvůli absenci velkých průmyslových středisek, řídkému osídlení a malým zásobám nerostných surovin. Podrobněji např. Statistická ročenka životního prostředí ČR (2005).

3.2.2 Kulturně-municipální podmínky

Typickým znakem kulturně-municipálních podmínek je jejich značná územní koncentrace – mají převážně bodový charakter. I když jsou podmínkami geneticky druhotnými, mají v kraji Vysočina určující charakter. Jejich koncentrace je výhodná z hlediska rozsahu CR, důležitější je však jejich kvalita (originalita, jedinečnost). Patří sem kulturní památky a atraktivity, kulturní zařízení a akce a sportovní zařízení a akce (Hrala 2001).

Kulturní památky a atraktivity

Celkový počet kulturních památek (movitých i nemovitých) v kraji zapsaných v seznamu kulturních památek Ministerstva kultury ČR k 1.10. 2006 je 6 352 (Krajský úřad, odbor kultury a památkové péče 2006). Regionální rozložení památek v kraji je znázorněno v tabulce č. 13.

Většina kulturních památek se koncentruje v jižní části kraje (Jihlava, Třebíč), naopak nejméně v jeho severní části (Světlá nad Sázavou, Chotěboř). Rozložení kulturních atraktivit se pak výrazně projevuje v návštěvnosti jednotlivých regionů. O více i méně významných památkách v kraji podrobně informuje celá řada autorů, např. Langerová (2004), Pergler (2004) nebo Podhorský (2003). O hlavních kulturních atraktivitách a jejich návštěvnosti bude pojednáno v kapitole 5.

Tab. č. 13: Počet kulturních památek v obcích s rozšířenou působností

Obec s rozšířenou působností	Počet movitých KP	Počet nemovitých KP	Celkový počet KP
Havlíčkův Brod	277	283	560
Světlá nad Sázavou	38	38	76
Chotěboř	68	93	161
Telč	263	216	479
Jihlava	676	548	1215
Pelhřimov	332	365	697
Humpolec	83	122	205
Pacov	99	153	252
Třebíč	272	412	684
Moravské Budějovice	197	196	395
Náměšť nad Oslavou	51	146	197
Nové Město na Moravě	241	173	414
Velké Meziříčí	177	194	371
Žďár nad Sázavou	164	207	371
Bystrice pod Pernštejnem	95	173	268
Kraj	3 033	3 319	6 352

Zdroj: KÚ Vysočina, odbor kultury a památkové péče 2006

Kulturní zařízení a akce

Na území kraje se nachází stabilní síť kulturních zařízení, která je srovnatelná s republikovým průměrem a odpovídá tedy postavení regionu v rámci Česka. Mezi nejvýznamnější kulturní zařízení patří muzea a galerie, kterých se v kraji nachází celkem 70. Vystavují a prezentují jak kulturní dědictví (tradice, zvyky), tak současné umělecké směry. V kraji je registrováno na 80 divadelních spolků (z toho 30 aktivních), která se zaměřují na činohru, muzikál, kabaret či kabaret. Na kulturních aktivitách se významně podílejí také knihovny. Těch je nyní na Vysočině 638, nejvíce přitom v okrese Třebíč. Prioritou kraje v této oblasti je výstavba Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě.

Z kulturních akcí vystupují do popředí hudební festivaly a to jak domácí, tak mezinárodní. Velký význam mají také folklorní festivaly (viz tab. č. 14), které upevňují

identifikaci místních obyvatel s územím a navíc jsou turisticky atraktivní. V kraji působí na 40 folklorních souborů, které prezentují lidové tradice, zvyky a obyčejy obyvatel.

Tab. č. 14: Nejvýznamnější folklorní festivaly v kraji

Název	Místo konání
Bramborobraní	Třebíč
Horácko zpívá a tančí	Světlá nad Sázavou
Národní krojový ples FOS ČR	Žďár nad Sázavou
Setkání na Podhorácku	Velká Bíteš
Evropské setkání souborů	Telč

Zdroj: www.kr-vysocina.cz

O návštěvnosti nejvýznamnějších kulturních zařízení a hudebních festivalů bude pojednáno v kapitole o hlavních formách CR.

Sportovní zařízení a akce

Sportovní zařízení dnes představují nedílnou součást infrastruktury CR. Jejich počet se zvyšuje zejména se vzrůstající poptávkou po aktivních formách CR. Obdobně jako pro ubytovací a stravovací zařízení pro ně platí koncentrace do okresních a turisticky významných středisek a oblastí. Celková vybavenost (vztažená k počtu obyvatel) je v porovnání s ostatními kraji Česka nadprůměrná.

Tab. č. 15: Počet sportovních zařízení v okresech kraje

Okres	Letní stadióny	Zimní stadióny	Kryté bazény
Havlíčkův Brod	6	4	1
Jihlava	6	2	3
Pelhřimov	11	2	1
Třebíč	11	2	4
Žďár nad Sázavou	9	7	5
Vysočina	43	17	14

Zdroj: Profil kraje Vysočina 2005

Vysočina nabízí široké spektrum sportovních akcí, které ovšem patří svým rozsahem mezi menší až středně velké. I největší akce mají ryze národní charakter, tedy bez účasti

zahraničních závodníků a tedy i turistů. Jedinou výjimkou je pravidelná Zlatá lyže Vysočiny – závod světového poháru v klasickém lyžování. Nové Město je pak pořadatelem dalších významných sportovních akcí v kraji (závody v severské kombinaci, psích spřežení). Rekonstrukce areálu pak umožnila pořádání Evropského poháru v biatlonu, v létě je zde naplánován Český pohár v biatlonu. Od 5. do 12.8.2007 by se zde mělo konat Mistrovství světa v orientačních závodech na kolech. Žďár nad Sázavou by se zase měl od roku 2007 do roku 2011 stát pořadatelem Mistrovství Evropy Masters v silniční cyklistice. Z ostatních pravidelných akcí stojí za zmínku: Rovner Vysočina – cyklistický závod v okolí Nového Města na Moravě a Žďáru nad Sázavou a Rally Vysočina – motoristický závod v okolí obce Okříšky.

3.3 Realizační předpoklady

Realizační podmínky mají rozhodující význam pro konečnou fázi uskutečňování různých forem CR. Doprava umožňuje dané oblasti dosáhnout. Ubytovací, stravovací aj. zařízení zase umožňují danou oblast využít. Vedle počtu těchto zařízení je, vzhledem k zahraničním turistům, důležitá také jejich kvalita.

Doprava

Díky centrální poloze v rámci republiky prochází krajem dálkové trasy národního i mezinárodního významu s výrazným podílem tranzitu. Hlavními dopravními komunikacemi jsou dálnice D1 Praha-Brno, protínající území kraje ve směru severozápad-jihovýchod a silnice č. I/38 (E 59) jako tradiční historická cesta Praha-Vídeň. Do evropské silniční sítě je ještě zařazena silnice E 551 Humpolec-Jindřichův Hradec.

Silniční síť kraje je odrazem vývoje sídel a jejich vazeb. Je charakteristická polycentrickou strukturou (více dopravních uzlů s radiálním uspořádáním). Celková délka silniční sítě je 5095 km. Celková kvalita silniční sítě je velmi nízká a omezuje pohyb v rámci kraje. V květnu 2006 bylo krajským zastupitelstvem přijato usnesení o vzniku tzv. Páteřní silniční sítě kraje Vysočina (viz příloha č. 2). Páteřní síť spojuje všechny obce kraje s počtem obyvatel nad 3000 a zvýšení její kvality je jednou z priorit budoucího strategického rozvoje.

Délka železniční sítě je 592 km, ovšem pouze necelá třetina tratí je elektrifikována. Hlavními železničními uzly jsou Jihlava a Havlíčkův Brod. Krajem prochází druhý nejvýznamnější železniční tah vedoucí z Prahy přes Kolín a Havlíčkův Brod do Brna.

Letecká doprava má pouze regionální význam. Žádné z devíti letišť totiž neumožňuje přistávání kapacitních dopravních letadel. Podrobněji o dopravě na www.kr-vysocina.cz.

Ubytovací a stravovací zařízení

Ubytovací a stravovací zařízení představují důležitou část infrastruktury CR. Jejich rozsah i úroveň limitují využití přírodních a kulturních podmínek dané oblasti (regionu). Kapacita těchto zařízení vytváří možnosti pro jeho koncentraci, resp. územní rozmístění (Hrala 2001). V ubytování a stravování je zaměstnáno 2,6 % EAO kraje (Krajský úřad Vysočina 2006). Z hlediska rozmístění (viz dále) je patrná koncentrace těchto zařízení do okresních a turisticky významných měst a obcí s rekreační funkcí.

Tab. č. 16: HUZ v okresech kraje

Okres	HUZ	Pokoje	Lůžka
Havlíčkův Brod	49	771	2301
Jihlava	57	1093	2906
Pelhřimov	67	1047	3401
Třebíč	61	1043	3063
Žďár nad Sázavou	120	2448	7132
Vysočina	354	6402	18803

Zdroj: ČSÚ 2006

Rozložení HUZ v kraji je značně nerovnoměrné. Z celkového počtu 354 zařízení se jich více než 34 % nachází v okrese Žďár nad Sázavou. Jedná se přitom o zařízení v okolí vodních ploch (Velké Dářko, Malé Dářko) a ve Žďárských vrších (Novoměstsko), kde slouží účastníkům zimních sportů. Podíl okresu na počtu pokojů i lůžek je ještě větší (38 %). Celkově je podíl kraje na počtu HUZ (4,6 %), pokojů (3,9 %) i lůžek (4,3 %) nižší než jeho podíl na počtu obyvatel (5 %). V dlouhodobém měřítku se ovšem počet HUZ, pokojů i lůžek zvyšuje.

Nepříznivá zůstává, i přes zlepšení v minulých letech, také struktura HUZ. Zcela chybí pětihvězdičkové hotely. Čtyřhvězdičkové hotely jsou pak v kraji pouze tři. Přitom zejména pro turisty z Japonska je ubytování v těchto hotelech samozřejmostí. Na druhou stranu je skutečností, že Vysočina je regionem domácích turistů a tyto hotely převyšují jejich

finanční možnosti. Počet ostatních hotelů a penzionů se ovšem zvyšuje. Mírně se zvyšuje také počet kempů, ze zahraničních turistů je využívají zejména Nizozemci a Němci.

Počet stravovacích zařízení je poměrně nízký, kraj koncentruje pouze asi 4,5 % všech stravovacích zařízení v Česku. Nicméně, kromě okresu Pelhřimov, jsou relativně rovnoměrně rozložena (viz tab. č. 17). Největší počet stravovacích zařízení je v okrese Žďár nad Sázavou. V okrese je také nejvíce HUZ a je tedy nejlépe vybaven materiální základnou CR. Drtivá většina (92 %) provozoven má celoroční provoz.

Tab. č. 17: Stravovací zařízení v okresech kraje

Okres	Počet stravovacích zařízení
Havlíčkův Brod	223
Jihlava	234
Pelhřimov	167
Třebíč	264
Žďár nad Sázavou	281
Vysočina	1169

Zdroj: www.czso.cz 2006

3.4 Selektivní předpoklady

Selektivní podmínky mají primární význam v oblasti CR, protože stimulují jeho vznik ve funkci poptávky. Hrala (2001) dělí tyto předpoklady na objektivní a subjektivní. V této práci však bude využito členění autorů Pásková, Zelenka (2002). Ti dělí selektivní předpoklady na faktory urbanizační, demografické, ekologické a socioekonomické.

Urbanizační a demografické faktory

Kraj Vysočina patří k nejméně lidnatým regionům Česka . Počet obyvatel k 31.12. 2005 dosáhl 510 767 (ČSÚ 2006). Ještě horšího umístění kraj dosáhne při vztažení počtu obyvatel k rozloze. Hustota zalidnění (75 obyv./km²) je třetí nejmenší v republice. Jednoznačně negativním jevem je dlouhodobý pokles počtu obyvatel (v letech 1996-2004 o 1,1 %, ČSÚ 2006). V roce 2005 došlo sice k přechodnému nárůstu, ale podle dlouhodobé projekce ČSÚ by měl počet obyvatel klesnout v příštích 50 letech o 100 000. Důsledkem mohou být vylidněná a chátrající města se zhoršující se kvalitou služeb.

Přirozený přírůstek v kraji je dlouhodobě záporný (i přes růst natality od roku 2000). V období 2001-05 dosáhl úbytek přirozenou měnou 0,8 %. Celkový nárůst obyvatel v roce 2005 tak byl způsoben zejména imigrací (do kraje se v roce 2005 přistěhovalo více než 4500 osob, z toho byla asi třetina cizinců). Dalším z negativních trendů je postupné stárnutí obyvatel kraje. Průměrný věk se zvýšil za posledních třináct let o 3,5 roku. Podíl obyvatel v postproduktivním věku byl v roce 2004 o více než 3,8 % vyšší, než podíl obyvatel v předproduktivním věku. Pokud nebude tento trend kompenzován odpovídající imigrací, může docházet k situacím, kdy budou některá odvětví (včetně CR) postrádat EAO.

Z hlediska vzdělanostní struktury zaujímá kraj rovněž podprůměrného postavení. Podíl obyvatel z vysokoškolským vzděláním starších 15-ti let dosáhl v roce 2005 pouze 8,4 % (Česko 10,6 %, ČSÚ 2006). Nižší (ve srovnání s celorepublikovým průměrem) je také podíl středoškoláků. Důsledkem nevhodné vzdělanostní struktury je nízká jazyková vybavenost obyvatel, která se projevuje i v odvětví CR. Religiozita obyvatelstva kraje je naopak vysoká (2. místo za Zlínským krajem). Podíl věřících osob v roce 2001 byl 45,3 % (Česko 32,1 %), nejvyšších hodnot dosahuje religiozita ve východní (moravské) části kraje (Velké Meziříčí, Nové Město na Moravě). Religiózní obyvatelstvo si přitom v daleko větší míře zachovává turisticky atraktivní zvyky a tradice.

Sídelní struktura je díky přírodním poměrům velmi rozdrobená. Kraj je charakteristický velkým počtem populačně malých sídel. Sídla jsou integrována do celkem 704 obcí (2. místo mezi kraji). Venkovský charakter kraje umožňuje rozvoj zejména měkkých forem a druhů CR (cykloturistika, hipoturistika, venkovská turistika). Nejlidnatější obcí kraje je Jihlava (50,9 tis. obyvatel, ČSÚ 2006). Podrobněji o obyvatelstvu v Profilu kraje Vysočina 2005 (www.kr-vysocina.cz).

Socioekonomické faktory

Úroveň hospodářství daného území lze měřit různými kvantitativními ukazateli. Na základě analýzy čtyř nejvýznamnějších (hrubý domácí produkt, odvětvová struktura zaměstnanosti, registrovaná míra nezaměstnanosti, průměrná mzda) lze kraj Vysočina označit za hospodářsky méně rozvinutý.

Podíl kraje na hrubém domácím produktu byl v roce 2004 4,4 % (10. místo mezi kraji, ČSÚ 2006). Nicméně při přepočtu na jednoho obyvatele obsadil kraj sedmou pozici. Výrazně lepší údaje, oproti minulosti, v tomto ukazateli zaznamenal kraj také změnou

metodiky ČSÚ. V rámci regionu NUTS II Jihovýchod dosahuje spolu s Jihomoravským krajem 65 % úrovně EU. V posledních letech ovšem patří mezi nejrychleji rostoucí regiony Česka. Nízký HDP se pak projevuje v nízkém rozpočtu kraje a chybí tak peníze na rozvoj dopravy, cestovního ruchu aj.

Odvětvová struktura zaměstnanosti se výrazně odlišuje od republikového průměru. Podíl ekonomicky aktivních obyvatel (dále EAO) v priméru (10,7 %) je více než dvojnásobný ve srovnání s celorepublikovým průměrem. O něco vyšší je také zaměstnanost EAO v sekundéru. Naopak výrazně podprůměrná je zaměstnanost EAO v terciéru (včetně CR), zejména v důsledku nízké hustoty zalidnění a absence výraznějších koncentrací obyvatelstva (Chromý, Marada 2002).

Registrovaná míra nezaměstnanosti dosahovala v roce 2006 7,4 % (www.czso.cz). Ve srovnání s republikovým průměrem tak byla podprůměrná. Existují přitom výrazné regionální rozdíly v jejím rozložení. V okrese Třebíč dosahuje nezaměstnanost téměř 12 %, naopak v okrese Pelhřimov pouze něco přes 4 %. Z dlouhodobého hlediska je pozitivní sestupný trend nezaměstnanosti (Profil kraje Vysočina 2005).

Ukazatel průměrné mzdy je v mezikrajském srovnání třetí nejnížší a je odrazem negativní odvětvové struktury zaměstnanosti. Přes mírné zlepšení dosáhla průměrná mzda 85 % úrovně za Česko. Koupěschopnost obyvatel je tak poměrně nízká, což se projevuje v ceně služeb CR. Ty jsou ale na druhé straně relativně málo kvalitní, protože kvalita je drahá.

Zemědělství má v ekonomice kraje stále významné postavení i přesto, že přírodní podmínky pro zemědělskou výrobu jsou podprůměrné. Zemědělská půda tvoří více než 60 % území kraje (Česko pouze 54 %). Největší podíl ze zemědělské půdy připadá na ornou půdu. Z hlediska zastoupení jednotlivých výrobních oblastí není zastoupena v kraji pouze oblast kukuřičná. Podle velikosti osevních ploch dominuje kraji produkce obilovin, zejména pšenice a ječmene. Velkou tradici má pěstování okopanin v čele s bramborami. V kraji se nachází třetina všech osevních ploch brambor v republice. Pro zemědělství kraje má však větší význam živočišná výroba zaměřená na chov skotu na mléko. Negativním trendem je nárůst počtu opuštěných ploch, které postupně zarůstají, což vnáší do krajiny dynamické a veskrze negativní sukcesivní prvky. Podrobnější informace o stavu zemědělství na Vysočině lze nalézt např. ve Statistické ročence půdního fondu ČR (2006).

Průměrná lesnatost kraje je v celorepublikovém srovnání podprůměrná (29,8 %). Nebezpečím, i z pohledu ČR, je vzrůstající těžba, která narušuje typický krajinný ráz regionu. Po Jihočeském kraji se na Vysočině vyprodukuje nejvíce dřevní hmoty.

Průmysl patří svojí dynamikou k nejrychleji rostoucím odvětvím v kraji. Nicméně celkový počet EAO v průmyslu klesá. Výjimkou v tomto směru bylo období 1999-2001 kdy došlo k přechodnému nárůstu díky příchodu zahraničních firem. Tou nejvýznamnější byla firma Bosch Diesel, která je v současnosti také největším zaměstnavatelem v kraji v průmyslové výrobě. Růst odvětví je tedy podpořen zejména vyšší produktivitou práce, na druhou stranu se ovšem může stát brzdou pro ČR, ať už zastavováním ploch, nebo jako zdroj znečištění (vody, vzduchu, půdy).

Největší podíl pracovníků je zaměstnán ve zpracovatelském průmyslu. V inženýrských odvětvích (kovodělný, strojírenský, dopravní) je přitom zaměstnáno více než 55 % pracovníků. Hlavními centry jsou bývalá okresní města Jihlava (Bosch Diesel, Motorpal, Tesla), Žďár nad Sázavou (Žďas), Havlíčkův Brod (Bosch), Pelhřimov (Agrostroj). Na druhém místě zůstává potravinářský průmysl s 12 % podílem (Kostelecké uzeniny, Krahulík, Pribina). Významným odvětvím z hlediska zaměstnanosti je pro kraj také textilní a oděvní průmysl (7 %). Výrazný úpadek naopak provází kožedělný průmysl (Třebíč). Výhodou z hlediska ČR je malé zastoupení chemického průmyslu, který má velké nároky na spotřebu vody a značně zatěžuje životní prostředí.

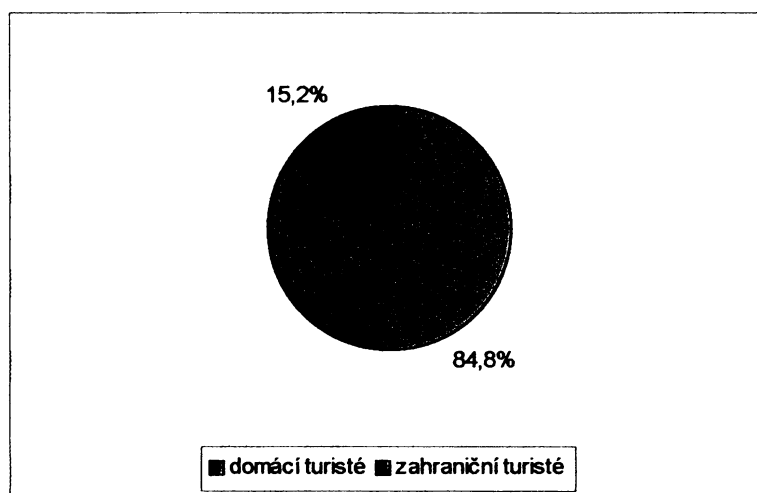
Služby jsou rozmístěny v závislosti na osídlení a rozložení obyvatel. Soustředění služeb se také zvyšuje s velikostí města. Vzhledem k rozptýlenému osídlení a velkému množství obcí není tedy překvapením, že celý sektor služeb je v komparaci s republikou podhodnocen. Je v něm zaměstnáno pouze necelých 44 % EAO. Nejvíce přitom ve veřejné správě, školství a zdravotnictví. Hlavními centry služeb jsou bývalá okresní města. Obdobně jako v ostatních krajích jsou všechna odvětví terciéru charakteristická vysokou zaměstnaností žen. Kraj má poměrně stabilizovanou síť základních škol a dostatečnou kapacitu středních škol. V Jihlavě sídlí jediná vysoká škola – Vysoká škola polytechnická. Problémem je nedostatečné technické vybavení škol a zabezpečení dojížděky dětí z malých sídel. Také zdravotnictví se potýká s nedostatkem prostředků k zabezpečení terénní i ambulantní ošetrovatelské péče. Počet nemocnic je druhý nejnižší ze všech krajů. S rozšiřováním fondu volného času souvisí rozmach cestovního ruchu, o kterém bude pojednáno v následujících kapitolách. Podrobněji o ostatních službách např. v publikaci Statistická ročenka kraje Vysočina (2005).

Stat. an. profta up

3.5 Postavení příjezdového cestovního ruchu v rámci cestovního ruchu

Příjezdový cestovní ruch má zatím pro kraj poměrně malý význam (srovnání s ostatními kraji - viz příloha č. 3). Podíl zahraničních turistů na celkovém počtu turistů v kraji navíc dlouhodobě stagnuje. V roce 2000 se podíl zahraničních turistů v HUZ pohyboval kolem 15,4 %, v roce 2005 to bylo 15,2 %, a to přesto, že také počet domácích turistů se v posledních třech letech poměrně výrazně snižuje. Z výsledků projektu "Monitoring návštěvníků v turistických regionech České republiky" (2005, 2006) agentury Czechtourism (dále monitoring) lze vyčíst podobné hodnoty poměru domácích a zahraničních turistů. V letním šetření byl poměr domácích/zahraněních návštěvníků 80:20, v zimním 85:15. Vysočina tak v současnosti patří mezi kraje s největšími rozdíly v návštěvnosti domácích a zahraničních turistů.

Graf. č. 10: Domáci a zahraniční turisté v kraji

Zdroj: www.czso.cz 2006

Podíl zahraničních turistů na celkovém počtu přenocování byl v roce 2000 pouze 10,4 %, v roce 2005 už to ovšem bylo 16,7 %. Tento nárůst v uvedeném období znamená, že podíl zahraničních turistů na počtu přenocování je v současnosti vyšší než podíl zahraničních turistů na celkovém počtu turistů, z čehož vyplývá, že zahraniční turisté mají delší průměrnou dobu pobytu (4,3 dne) než domácí turisté (4,0 dne, ale ještě v roce 2000 to bylo 5,9 dne, ČSÚ 2006). Přesto je pro kraj typické, že jak domácí, tak zahraniční turisté přijíždějí do kraje většinou pouze na jednodenní výlety.

Vysočina je oblíbenou destinací domácích turistů hned z několika důvodů. Výraznou roli přitom hraje centrální poloha kraje v rámci Česka. Po dálnici D1 (podle monitoringu

více než 60 % domácích turistů v létě a 70 % v zimě využívá auto) je kraj rychle dostupný ze dvou největších českých aglomerací: pražské (12 % podíl) a brněnské (podíl 10 %). Obyvatelé těchto aglomerací hledají na Vysočině vše, co je pravým opakem rychlého a konzumního života ve městech. Tedy klid, relaxaci, čisté životní prostředí. Navíc i v rámci Česka je Vysočina jedním z nejlevnějších krajů, kde lze čerpat služby o desítky procent levněji než např. v Praze či Brně.

Centrální poloha kraje v rámci Česka a dobrá dostupnost kraje po dálnici však také vedou k vysokému počtu jednodenních návštěv (výletů). Ať se jedná o návštěvníky kulturních památek (hradů, zámků), nebo přírodních památek (CHKO, přírodní rezervace). Díky charakteru reliéfu jsou oblíbené také cyklistické výlety a pěší turistika (často s doprovodným houbařením a sběrem lesních plodů). Čeští turisté také objevují nové formy CR – např. hipoturistiku či ekoturistiku.

Vysoký podíl domácích turistů směřuje také do objektů druhého bydlení (dále ODB). Rekreační dojíždka je významná zejména z Prahy do okresů Havlíčkův Brod a Pelhřimov a z Brna do okresů Žďár nad Sázavou a Třebíč (Bičík a kol. 2001). První ODB se objevily na Vysočině už ve 20. letech minulého století. Velký rozvoj nastal pak zejména v 60. a 70. letech. Vysoká dynamika nárůstu je však charakteristická pro kraj i v současnosti. V letech 1991-2001 došlo v kraji k nárůstu počtu ODB o 12,9 %, zatímco v Česku “pouze“ o necelých 10 %. K největšímu nárůstu došlo v okrese Havlíčkův Brod, vysoký nárůst zaznamenaly také Jihlava a Třebíč. Naopak v okresech Pelhřimov a Žďár nad Sázavou počet ODB stagnuje (viz tab. č. 18). Celkový počet ODB na Vysočině byl v roce 2001 29 024, tj. 15 % celkového počtu všech ODB v Česku (SLDB 2001).

Tab. č. 18: Počty objektů druhého bydlení v okresech kraje

Okres	1991	2001	Index změny (%)
Havlíčkův Brod	5090	6725	32,1
Jihlava	4113	5055	22,9
Pelhřimov	5324	5253	-1,3
Třebíč	4280	5013	17,1
Žďár nad Sázavou	6899	6978	1,1
Kraj	25706	29024	12,9

Zdroj: SLDB 1991, SLDB 2001, ČÚZK 2005

Struktura ODB je poměrně vyrovnaná, mírnou většinu tvoří chalupy - 51 % (SLDB 1991). Hlavní příčinou převahy chalup je dostatek opuštěného bytového fondu díky odlivu obyvatel urbanizací a demografickým vymíráním. Autoři Vágner, Fialová (2004) oblast Vysočiny zařazují do kategorie moderního chalupaření mimo aglomerace, kde dochází k prolínání vlivu různých zdrojových center, a to lokálních, regionálních i nadregionálních. Perspektivně existuje možnost transformace objektů druhého bydlení na trvalé bydlení u seniorů s vlivem ostatních forem CR. Chaty tvoří necelých 49 %, vznikají jak v zázemí velkých měst (v příměstských rekreačních oblastech) – např. Jihlavy či Třebíče, tak v oblastech převážně letní rekreace (údolí řek Sázavy, Jihlavy, Oslavy aj.). Na základě výše uvedeného je jasné, že většina chalup se soustřeďuje v okresech Havlíčkův Brod a Pelhřimov, chaty naopak dominují v okresech Jihlava a Třebíč (viz tab. č. 19).

Tab. č. 19: Struktura ODB v okresech kraje

Okres	Podíl chalup (%)	Podíl chat
Havlíčkův Brod	63,7	36,3
Jihlava	36	64
Pelhřimov	62,1	37,9
Třebíč	45,6	54,4
Žďár nad Sázavou	46,7	53,3
Kraj	51,3	48,7

Zdroj: SLDB 1991

Někteří majitelé ODB své chaty (chalupy) pronajímají. Na pronájem objektů (nejčastěji v letních měsících) se však specializují také cestovní agentury, resp. cestovní kanceláře, např. Lucy Holiday, Holiday Tour, BK Travel aj. Objekty jsou také často výchozími body pro další aktivity turistů – rybaření, houbaření, výlety za památkami atd. Rybaření má v kraji dlouhou tradici. Ubytování v ODB s možností rybolovu na nádržích (Dalešice, Pilská nádrž) i řekách (Sázava, Jihlava) nabízí např. CA Rybářka.

3.6 Vývoj příjezdů zahraničních turistů

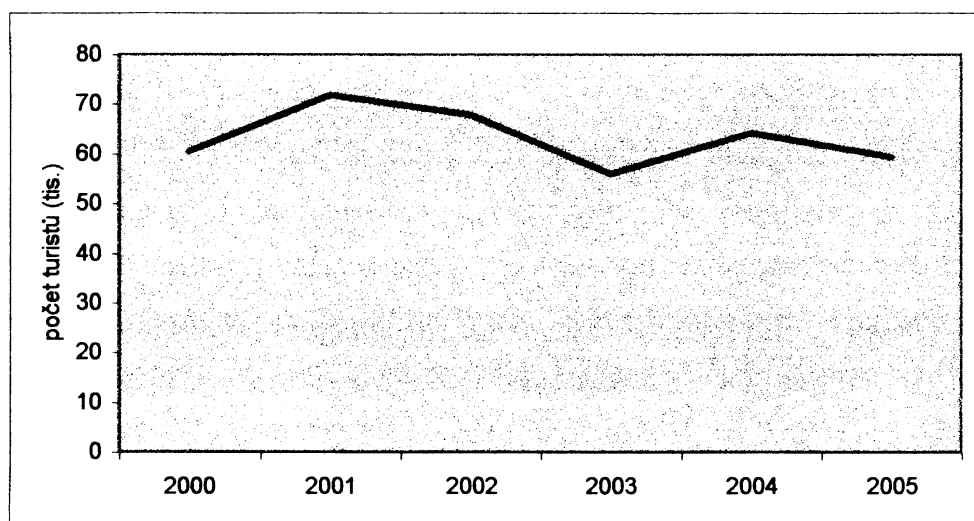
Ukazatel příjezdu zahraničních turistů do HUZ zaznamenává každoročně poměrně výrazné výkyvy, což značně ztěžuje jeho objektivní interpretaci. Přesto lze v dlouhodobém horizontu konstatovat, že počet turistů na Vysočině stagnuje (počet příjezdů v roce 2005 byl na 98 % roku 2000). V roce 2001 navštívilo kraj o 19 % více turistů než v roce 2000 a zdálo se, že kraj bude patřit mezi jedny z nejdynamičtějších. Nicméně zdá se, že o tento výrazný nárůst se zasloužily spíše subjektivní faktory (tj. touha zahraničních turistů poznat nový kraj-produkt). V následujícím roce totiž došlo k poklesu o 5,5 %. Ten byl ovšem z větší části způsoben povodněmi v Čechách, které sice kraj nezasáhly, ale zprávy evropských medií o zatopených Čechách se negativně projeví i v návštěvnosti Vysočiny. V roce 2003 však došlo k dalšímu poklesu - ve srovnání s rokem 2002 o 17,6 %. Významný vliv na pokles návštěvnosti měly zimní měsíce (nedostatek sněhu) a také postupný pokles turistů z Německa, které je hlavní zdrojovou zemí (viz dále). V roce 2004 došlo k opětovnému nárůstu - o 14,9 %. Důvodů přechodného zvýšení v tomto roce může být několik: zapsání Třebíče do Seznamu kulturního a přírodního světového dědictví UNESCO v roce 2003, teplé a srážkově podprůměrné letní počasí (www.chmu.cz), rekordní návštěvnost (32 000 diváků, www.zlatalyze.cz) závodů světového poháru v Novém Městě na Moravě. V roce 2005 však opět počet turistů klesl o 7,6 %, zejména v důsledku chladného a deštivého léta.

Trend stagnace počtu zahraničních turistů v HUZ je o to více překvapivý, bereme-li v úvahu fakt, že Česko jako celek v tomto ukazateli zaznamenává v posledních letech několikaprocentní nárůsty (viz kap. 2.3). Důvodů stagnace návštěvnosti je celá řada. Nízká vybavenost kraje základní i doprovodnou infrastrukturou, rozdílná a celkově nízká úroveň kvality turistických služeb, donedávna málo kvalitních produktů CR, nedostatek incomingových CK, jazyková nevybavenost obyvatel, soustředění kraje na českou klientelu, vysoký podíl malých penzionů, které nejsou podchyceny ve statistikách, vysoký podíl jednodenních výletů z Prahy, resp. Brna, návštěv přátel a příbuzných, významné postavení druhého bydlení, které brání rozvoji ostatních forem CR.

Zatímco v návštěvnosti v absolutních číslech dochází ke stagnaci, v relativním podílu význam kraje klesá. V roce 2000 se kraj podílel na celkové návštěvnosti HUZ v Česku 2,2 %. V roce 2005 to bylo už pouze 0,9 %. Kraj si stabilně udržuje v tomto ohledu nelichotivé postavení – je třináctý ze čtrnácti regionů (viz příloha č. 3). Hůře je na tom už pouze rozlohou výrazně menší Pardubický kraj (i ten ovšem nadále ztrácí). V širších

souvislostech navíc výše uvedená čísla dokládají poměrně negativní trend. K největšímu poklesu (popř. stagnaci) návštěvnosti (v absolutních číslech) dochází v regionech s nejmenší návštěvností (Kraj Vysočina 13. místo, Pardubický kraj 14. místo, ČSÚ 2005). Naopak Praha, jako nejnavštěvovanější region, nadále posiluje. Je zajímavé, že ačkoli se o trendu zvyšování regionálních rozdílů (zejména Praha vs. ostatní kraje) v návštěvnosti dlouhodobě ví, nepodařilo se ho zatím vyřešit. V tomto smyslu se tedy jedná o selhání všech institucí a subjektů působících na poli CR, jejichž náplní je snižovat dominanci Prahy na úkor ostatních regionů. Podobný vývoj lze navíc očekávat i v případě regionálního rozložení devizových příjmů z příjezdového CR.

Graf. č.11: Vývoj počtu zahraničních turistů v HUZ v kraji

Zdroj: Czechtourism 2006

V případě kraje Vysočina je proto legitimní otázkou, jak dále pokračovat v oblasti příjezdového CR. Veškeré snahy o zvýšení návštěvnosti zahraničních turistů totiž zatím nepřinesly žádné výsledky. Lépe řečeno návratnost investic do příjezdového CR je relativně velmi malá. Je ovšem možné, že přijatá opatření se projeví teprve v budoucnosti. Za současný stav přitom nese odpovědnost jak krajská samospráva (strategie rozvoje CR pouze součástí Programu rozvoje kraje – jako samostatný dokument vlastně neexistuje), tak soukromý sektor (nezájem o zahraniční turisty).

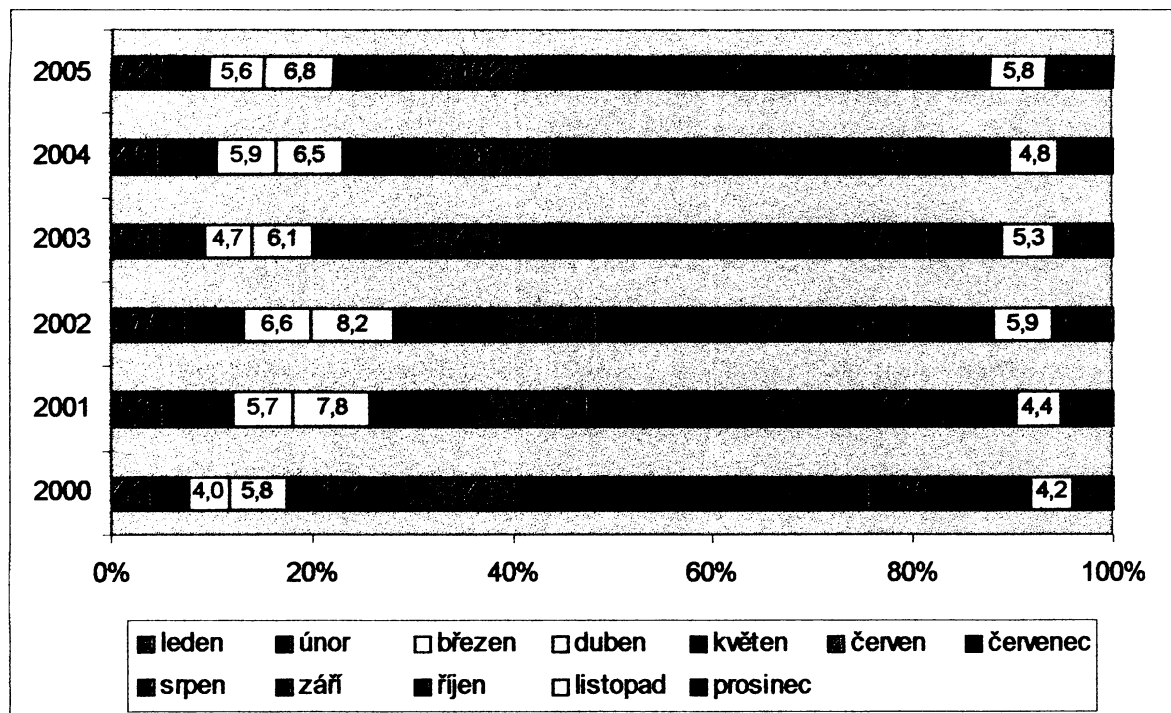
3.7 Sezónnost návštěvnosti

Na základě analýzy dat o sezónnosti lze konstatovat, že kraj má problémy s vysokou koncentrací turistů v letních měsících. V roce 2000 připadalo na červenec a srpen 35,5 % celkové návštěvnosti. V dalších letech pak poměr letních měsíců klesal, v roce 2002 to bylo dokonce pouze 22,3 %, ovšem zejména v důsledku srpnových záplav v Čechách. V dalších letech však došlo k opětovnému nárůstu a nyní se podíl července a srpna na celkové návštěvnosti pohybuje okolo 28,3 % (ČSÚ 2006), což je výrazně nad republikovým průměrem (viz kap. 2.4). Přílišná koncentrace turistů do letních měsíců však představuje velkou hrozbu pro stabilitu návštěvnosti a její odolnost vůči rizikovým faktorům. Nejnavštěvovanějším měsícem byl (s výjimkou v roce 2000) srpen. Nejméně navštěvovaným měsícem byl v uvedeném období únor. V případě Česka se jedná o červenec, resp. leden (kap. 2.4) Rozdíl mezi nejvíce a nejméně navštěvovaným měsícem se ovšem snižuje. V roce 2000 to bylo 14,9 %, v roce 2005 už pouze 9,9 %.

Dominance letních měsíců je důsledkem převládající motivace zahraničních turistů na kulturně-poznávací a rekreační formy CR (viz dále). Tyto formy jsou svým charakterem vázány na teplé (zejména letní) měsíce. V případě kulturně-poznávacího CR je to dáno také tím, že většina památek je v chladnějších měsících uzavřena. V případě rekreačního CR zase hrají významnou roli dovolené, resp. prázdniny v letních měsících. Formy CR, které nejsou vázány na letní měsíce, nejsou v kraji zastoupeny buď vůbec (lázeňský CR), nebo velmi málo (kongresový CR).

Z hlediska regionálního rozložení se uplatňuje letní sezónnost ve všech okresech kraje s výjimkou okresu Žďár nad Sázavou. Žďárské vrchy, s vysokou nadmořskou výškou umožňující delší zimní sezónu a kvalitní infrastrukturou, totiž koncentrují většinu zahraničních turistů přijíždějících do kraje v zimě (Krajský úřad Vysočina 2006).

Graf. č.12: Sezónnost návštěvnosti v kraji

Zdroj: www.czso.cz 2006

3.8 Struktura zahraničních turistů v HUZ

Struktura zahraničních turistů se prakticky vůbec nemění. V HUZ převládají zejména evropští turisté (stejně jako na národní úrovni). Evropskou nadvládu narušují pouze turisté z Japonska a USA (v dlouhodobém měřítku,) či pouze jednorocní výkyvy turistů z Izraele či Turecka. První místo přitom zůstává neměnné: jednoznačně dominuje Německo. V první pětky zdrojových zemí se pak nejčastěji objevují turisté ze Slovenska, Nizozemska, Rakouska a Polska. Mimo Nizozemska se tedy jedná o sousední státy. Kromě geografické polohy mají velký význam také kulturní vazby.

Dominantní postavení si v průběhu daného období udržují turisté z Německa. V žádném roce jejich podíl v HUZ neklesl pod 25 %. Hlavní roli zde hraje efekt relativní geografické blízkosti a dobré spojení po dálnici D1 z Prahy. Kulturní vazby existují celá staletí (významné německé menšiny v Jihlavě a okolí a Havlíčkově Brodě už ve středověku). Přesto dochází v posledních letech k částečnému poklesu významu německých turistů v HUZ. Opětné oživení zájmu by mohlo přinést zapsání trebičského židovského města do památek UNESCO.

Pro slovenské turisty se stává Vysočina stále oblíbenějším regionem. Zatímco v roce 2000 se jejich podíl na celkové návštěvnosti pohyboval kolem 4,8 % a umístily se tak

na čtvrtém místě, v roce 2005 se umístily hned za německými turisty na druhém místě s podílem 18,7 %. V absolutních číslech se počet turistů zvýšil z 4 879 na 11 061 (tedy o 127 %). V roce 2005 navštívilo kraj 4,3 % všech slovenských turistů, kteří navštívili Česko. Vysočina se tak stala 9. nejnavštěvovanějším krajem pro slovenské turisty v republice.

Počet rakouských turistů se do roku 2004 zvyšoval, v roce 2005 došlo k prvnímu poklesu. Přesto se uvedeném období absolutní počet i relativní podíl rakouských turistů zvýšil. V tomto ohledu si tedy vede kraj lépe než stát jako celek. I přes nárůst v posledních letech však zatím zůstává návštěvnost rakouských turistů za očekáváním. Nepomohla ani skutečnost, že kraj má s Rakouskem nadstandardní vztahy, spolková země Dolní Rakousko je dokonce partnerským regionem kraje, ani rekonstrukce (rozšíření vozovky, obchvaty obcí) silnice E 59 z Jihlavy do Znojma – hlavního spojení kraje s Rakouskem.

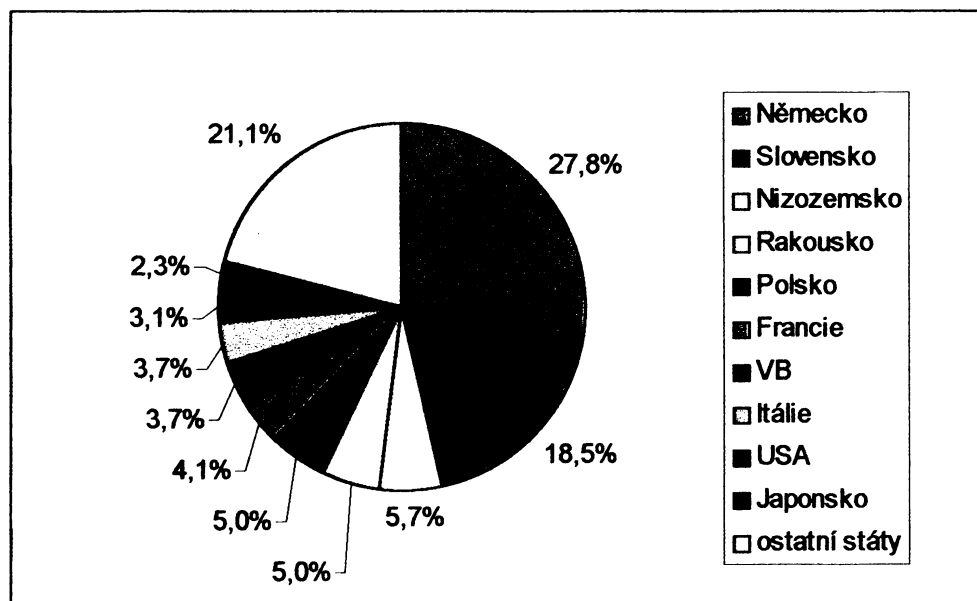
Turisté z TOP 5 zemí se na celkové návštěvnosti HUZ v kraji v roce 2005 podíleli 62,8 %, oproti roku 2000 došlo přitom ke snížení o 2,8 %. I přes toto snížení se jedná o vysoké číslo v porovnání s průměrem za celou republiku - 51,7 % (v roce 2000 to bylo 54,4 %, ČSÚ 2006).

Pořadí mezi 6. a 15. místem se v průběhu období neustále měnilo, vystřídalo se zde 16 států. I přes tyto změny lze však ve vývoji vysledovat určité trendy. Především stojí za zmínku vzrůstající podíl turistů z frankofonních zemí Evropy (Francie, Belgie) v HUZ. S Francií udržuje kraj velmi dobré vztahy, Champagne-Ardenne je partnerským regionem kraje. Počet francouzských turistů se, měřeno relativním podílem, zvýšil z 2,6 % na 4,1 %. Podobně podíl belgických turistů se pomalu zvyšuje a v roce 2005 dosáhl 2,3 %. Větší návštěvnosti brání zejména jazyková bariéra.

Zcela ojedinělým jevem mezi všemi kraji Česka je vstup ukrajinských turistů do první patnáctky v roce 2005. V tomto roce obsadily právě 15. místo s podílem 1,4 %. Teprve následující roky ukáží, zda půjde o trvalý stav, anebo o výkyv v jediném roce, jako tomu bylo například u turistů ze Švédska v roce 2000, či Turecka v roce 2004.

Snahou kraje je také zvýšit počet turistů ze zámoří. V roce 2005 se kraj, spolu s ostatními deseti kraji Česka, prezentoval na kongresu ASTA (Sdružení amerických cestovních kanceláří) v Montrealu. V listopadu téhož roku se byli v Telči podívat zástupci Japonské asociace cestovních kanceláří.

Graf. č. 13: Struktura zahraničních turistů v HUZ v kraji

Zdroj: Czechtourism 2006

Nizozemští turisté

Význam nizozemských turistů je ve srovnání s okolními kraji nízký (viz tab. č. 21), nicméně právě v těchto turistech je pravděpodobně největší potenciál. Na Vysočině přitom oceňují zejména kvalitní životní prostředí (čistý vzduch, kvalitní voda v nádržích, zdravé lesy), zvlněný reliéf, který ve své domovině postrádají, kulturní památky a nízké ceny služeb. V drtivé většině přijíždí s karavany a kempují u četných rybníků a nádrží. Tři kempy v kraji jsou dokonce ve vlastnictví nizozemských majitelů a Nizozemci zde tvoří většinu klientely. Prvním je Camp Vidlák u Opatova nedaleko Jihlavy. Kemp se nachází v blízkosti rybníka Vidlák, nabízí 50 míst pro karavany, stany nebo obytné vozy. Druhým je Camping Ondřejov, který je pouze pro motocyklisty se stanem a nejnovějším je kemp Kovárna u Červené Řečice. Převážnou část turistů tvoří také v kempu Volmanec u Počátek. Jedná se o křesťanský autokemp. Podle majitele chtějí Nizozemci zejména čistotu a dobré sociální zázemí. Většinu klientů tvoří Nizozemci také v kempech Velkopařezitý u Telče, Wilsonka u Dalešické přehrady a Bezděčín u Dolní Cerekve (ČTK 2005, 2006). Navíc je plánován velký projekt, který by měl vést ke zvýšení počtu nizozemských turistů. V roce 2007 by na březích rybníka Velké Dářko měl nizozemský investor začít stavět nový komplex, který by se měl rozkládat na ploše 60-70 ha. Investor přitom ještě musel po připomínkách ze Správy CHKO Žďárské vrchy své původní

hala, aquapark, restaurace a obchodní centrum. Celý projekt by měl stát více než 2 mld. Kč a být jedním z největších projektů CR v Česku. Je proto reálné, že po dostavbě komplexu dojde k navýšení počtu nizozemských turistů v kraji, kteří v návštěvnosti HUZ zaujímají v současnosti 3. místo. Z hlediska CR je pro kraj také pozitivní, že se tito turisté rádi vracejí, a že jsou účastníky alternativních forem CR (agroturistika, cykloturistika), do kterých je vkládána budoucnost kraje (Krajský úřad Vysočina 2006).

Tab. č. 21: Nizozemští turisté ve vybraných krajích Česka

Kraj	% podíl
Jihočeský	11,3
Středočeský	8,5
Pardubický	7,6
Vysočina	5,8
Jihomoravský	3,8

Zdroj: Czechtourism 2006

3.9 Průměrná doba pobytu a počet přenocování

Ukazatel průměrné doby pobytu je z pochopitelných důvodů velmi sledovaný. V roce svého vzniku zaujímal kraj v tomto ukazateli nadprůměrné postavení, v následujících letech se naopak tento ukazatel pohyboval lehce pod průměrem za celou zemi. V období 2004-05 však došlo k relativně výraznému růstu ze 4 dnů na 4,3 dny (ČSÚ 2005). Kraj se tak v roce 2005 umístil na 5. místě společně s Pardubickým krajem. Jedná se o jeden z mála ukazatelů v oblasti CR, ve kterém zaujímá kraj nadprůměrného výsledku (při porovnání s ostatními kraji Česka). Navíc je kraj jedním z mála, ve kterém se nenacházejí žádná lázeňská zařízení. Lázeňský CR je přitom charakteristický nejvyšší průměrnou dobou pobytu.

V pořadí států s největší průměrnou dobou pobytu dominují z logických důvodů mimoevropské země. Geografická odlehlost těchto zemí je hlavním důvodem nadprůměrné délky pobytu jejich turistů. V případě kraje se jedná zejména o turisty z Japonska (v roce 2005 6,2 dne, ČSÚ) či Izraele. Navíc turisté z těchto zemí obsadily v roce 2003 první, resp. třetí místo v ukazateli průměrné denní útraty (Japonsko 147 USD/den, Izrael 131 USD/den). Vysoká průměrná doba pobytu a vysoká průměrná denní útrata tak částečně kompenzují nižší návštěvnost HUZ těchto turistů. Naopak turisté ze Spojených států tráví na Vysočině podprůměrných 3,7 dne. V jejich případě se však nejedná o takové

na Vysočině podprůměrných 3,7 dne. V jejich případě se však nejedná o takové překvapení. Většina těchto turistů je ubytována v Praze a Brně, Vysočiny dosáhnou dopravními prostředky za 2 hodiny. V kraji stráví pouze nezbytně krátký čas a vrací se zpět. I z evropských zemí tráví nejdéle času na Vysočině turisté z nejbližších zemí. To platí zejména pro turisty z Ruska v uvedeném období s průměrnou délkou pobytu 6,5 dne. Ruští turisté obsadily v ukazateli průměrné denní útraty druhé místo se 144 USD/den, ČSÚ 2003). Důležitou roli kromě geografické vzdálenosti zdrojové země však také hraje motivace turistů. To je patrné například na turistech ze Slovenska. Ti dosáhnou kraje za velmi krátkou dobu, ale protože je jejich motivací nejčastěji rekreace, tráví na Vysočině velmi nadprůměrných 6,3 dnů. Zcela nejdelší průměrná délka pobytu v období 2000-2005 byla zaznamenána u turistů z Ukrajiny. V roce 2005 činila 10,3 dne a více než dvakrát překročila průměr za celý kraj - 4,3 dne (Czechtourism 2006).

Velmi negativním trendem je postupný pokles průměrné délky pobytu u turistů z Německa a Francie. V roce 2000 trávili němečtí turisté v HUZ na Vysočině v průměru 5,9 dne. V roce 2005 to však bylo už pouze 3,7 dne. Pokles u francouzských turistů nebyl tak dramatický, ze 3,7 dne na 2,8 dne. Dle dostupných statistik tak spolu s maďarskými turisty tráví v HUZ v kraji nejkratší dobu: 2,8 dne.

Tab. č. 22: Průměrná doba pobytu turistů z vybraných zemí v kraji

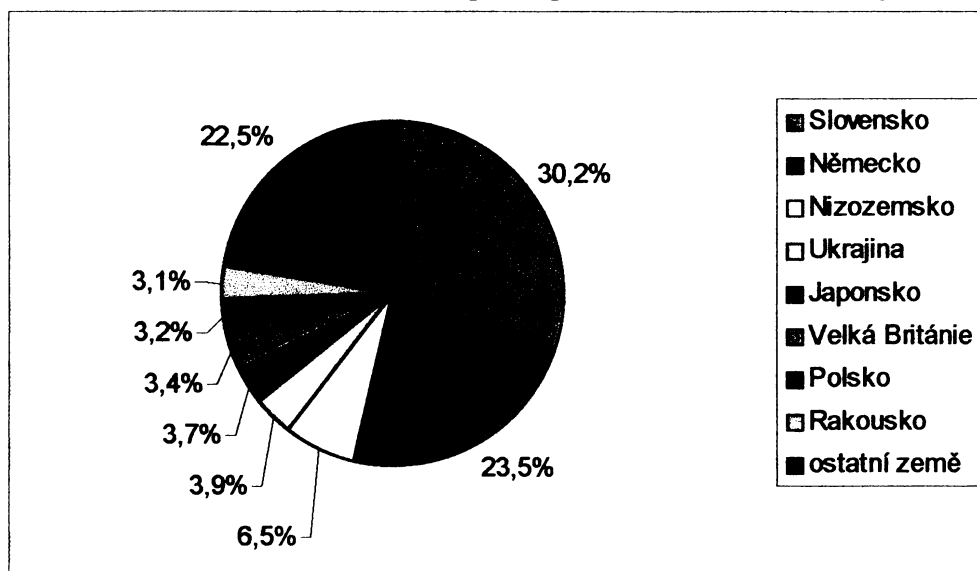
Země	Průměrná doba pobytu (dny)
Ukrajina	10,3
Slovensko	6,3
Japonsko	6,2
Belgie	5,0
Nizozemsko	4,7
Německo	3,7
Francie	2,8

Zdroj: Czechtourism 2006

Počet nocí, které zahraniční turisté strávili v HUZ, má překvapivě jiný vývoj než má celkový počet turistů v HUZ (viz kap. 3.6). Zatímco do roku 2003 docházelo k velmi rychlému poklesu (o 224 %), od roku 2003 dochází k opětovnému růstu. V období 2003-05 o 10,9 %. V roce 2005 zaujímal kraj v tomto ukazateli 13. místo s 1 % podílem na celkovém počtu přenocování v Česku, když hůře dopadl opět pouze Pardubický kraj.

Turisty s největším počtem přenocování v HUZ byli až do roku 2003 Němci. V roce 2000 se dokonce podíleli na celkovém počtu přenocování 47,8 %. V dalších letech však tento podíl neustále klesal, až je v roce 2004 nahradili turisté ze Slovenska. Těm stačil k prvenství výrazně menší podíl 26,4 %. V roce 2005 pak došlo k dalšímu zvýšení tohoto podílu o 3,8 % na 30,2 %. Podíl na celkovém počtu přenocování se u německých turistů snížil o více než polovinu (v roce 2005 23,5 %). Turisté z obou výše uvedených zemí se tak na celkovém počtu přenocování podílí 53,7 %. Jedná se tedy opět o vysokou koncentraci. Na 3. místě se v roce 2005 umístily turisté z Nizozemska s 6,5 %, podíly turistů z ostatních zemí jsou už velmi malé. Za zmínku ještě stojí výrazný pokles významu polských turistů. Ti se v roce 2000 podíleli na celkovém počtu přenocování 8,1 % a obsadili druhé místo, v roce 2005 to pak bylo pouze 3,2 % (ČSÚ).

Graf. č.14: Podíl zemí na celkovém počtu přenocování v HUZ v kraji

Zdroj: Czechtourism 2006

4. Hlavní formy cestovního ruchu v kraji Vysočina

Vysočina má vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Je to dáno především estetickou hodnotou kulturní krajiny (mozaikovitou strukturou, charakteristickým osídlením), cennými přírodními (CHKO, přírodní rezervace) a kulturními (památky UNESCO, národní kulturní památky) atraktivitami a tradicí pořádání kulturních, sportovních (Zlatá lyže Vysočiny) a společenských (slavnosti, festivaly) akcí.

Z výsledků monitoringu agentury Czechtourism (2006) vyplývá, že zahraniční návštěvníci (turisté) jsou účastníky zejména tří forem CR:

- kulturně-poznávacího
- sportovního
- alternativního

Tab. č. 23: Preference jednotlivých forem CR zahraničními turisty

Národ	Forma CR
Němci	Kulturně-poznávací, alternativní
Slováci	Rekreační
Nizozemci	Rekreační, alternativní (cykloturistika, venkovský CR)
Poláci	Rekreační
Italové	Kulturně-poznávací, cykloturistika
Francouzi	Kulturně-poznávací
Belgičané	Kulturně-poznávací

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006

4.1 Kulturně-poznávací cestovní ruch

Kraj Vysočina je nesmírně bohatý na kulturní památky. Na Vysočině lze nalézt takřka všechny architektonické slohy, gotikou začínaje, moderními uměleckými slohy konče. Vedle světských památek (hlavně zámky, méně hrady) se zachovaly také církevní památky (kostely, kláštery). Období baroka vtisklo kulturní krajině kraje svoji nezaměnitelnou tvář v podobě kaplí, poutních křížů, mohyl aj. Urbanistické plány mnoha obcí byly ovlivňovány nejen českou majoritou, ale i tehdejšími menšinami. Významné stopy židovské architektury se nachází zejména v jižní části kraje (Třebíč, Polná, Jemnice aj.), německé vlivy spoluutvářely Jihlavu (známé katakomby) nebo Havlíčkův Brod (dříve Německý Brod). Obdobně jako v ostatních krajích se na stavu památek negativně projevovalo období komunismu. Po roce 1989 se některé památky vrátily do rukou původních majitelů a prochází mnohdy nákladnou rekonstrukcí, některé (často státní) však zůstávají i nadále ve velmi špatném stavu.

V kraji se nachází 3 kulturní památky mezinárodního významu, které jsou zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Je to nejvíce ze všech krajů Česka. Být součástí tohoto seznamu je nesmírně prestižní záležitost a prakticky okamžitě vede ke zvýšení návštěvnosti dané lokality. Z pohledu zahraničních návštěvníků i turistů patří mezi nejnavštěvovanější (viz tabulka č. 24).

Jako první v kraji, a druhá v republice, byla na seznam 4.12. 1994 zařazena Telč. Pod ochranou organizace je zachovalé historické jádro s renesančními domy a renesanční zámek ze 16. století. Město je pro zahraniční turisty dobře dostupné, jak z dálnice D1 (30 km), tak z Rakouska (30 km). Ve městě se od května do prosince koná 11 pravidelných kulturních a společenských akcí, z nichž dvě mají mezinárodní charakter (Francouzsko-česká hudební akademie, Evropské setkání folklórních souborů). Kvalitním nástrojem propagace jsou oficiální webové stránky města (www.telc-etc.cz), vyvedené ve třech světových jazycích (angličtině, němčině a francouzštině).

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou byl na seznam zapsán 17.12. 1994. Kostel je považován za vrcholné dílo české barokní gotiky, autorem stavby byl pražský architekt Jan Blažej Santini. Z hlediska CR lze stavbu zařadit do kategorie solitérů. Žďár nad Sázavou je ve srovnání s Telčí mnohem hůře dostupný, navíc je zde kvantitativně i kvalitativně horší nabídka kulturních akcí. Závažným nedostatkem jsou chybějící informační tabule při vjezdu do města upozorňující na kostel. Kostel také nemá samostatné stránky, nicméně základní údaje o něm v angličtině a němčině lze získat na webových stránkách www.zamekzdar.cz.

Třetí kulturní památkou UNESCO se 3.7. 2003 staly židovské stavby v Třebíči. Jedná se o románsko-gotickou baziliku sv. Prokopa, židovskou čtvrť (rozlohou největší komplex zachovaných židovských památek v Česku) a židovský hřbitov (na ploše téměř 12 000 m² přes 3000 náhrobků). Poloha města je výhodná jak vzhledem k dálnici D1, tak brněnské aglomeraci či rakouským hranicím. Poměrně široká je také nabídka kulturních akcí, pravidelně se jich koná osm. Na oficiálních webových stránkách města (www.trebic.cz/unesco) lze uskutečnit virtuální procházku po městských památkách, a to ve třech jazycích (angličtině, němčině, francouzštině).

Podíl zahraničních návštěvníků na celkové návštěvnosti u všech tří památek překračuje 20 %. V případě kostela sv. Jana Nepomuckého se tento podíl už pomalu blíží 50 %. Také struktura návštěvníků je ve srovnání s ostatními památkami (viz dále) výrazně diferencovanější, vedle tradičních Němců, Rakušanů a Nizozemců to jsou zejména Francouzi, Španělé a Britové.

Celkem 8 významných objektů nebo areálů bylo prohlášeno národní kulturní památkou. Vedle 4 výše uvedených památek zapsaných na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO sem patří dále rodný dům K. H. Borovského, hrad v Lipnici nad Sázavou na Havlíčkobrodsku, zámky v Jaroměřici nad Rokytnou a Náměšti nad Oslavou.

V žádné z památek však podíl zahraničních návštěvníků nepřekročil 10 %. Nicméně zejména Jaroměřice nad Rokynou má předpoklady k růstu počtu zahraničních návštěvníků, především díky baroknímu zámku (rozlohou jeden z největších v Česku) a Mezinárodnímu hudebnímu festivalu Petera Dvorského. Navíc má obec velmi dobrou polohu v zázemí Třebíče.

Z ostatních památek vyniká vysokou návštěvností zahraničních turistů zámek v Žirovnici. Atraktivní jsou zejména pozdně gotické fresky. Zámek poskytuje výklady v němčině i angličtině. Kromě Němců jsou nejčastějšími návštěvníky Britové.

Kromě památek UNESCO a Žirovnice ve struktuře návštěvnosti památek dominují Němci, Nizozemci a Rakušané. Návštěvníci z ostatních zemí tvoří pouze malé procento.

Tab. č. 24: Nejnavštěvovanější kulturní památky v kraji Vysočina

Obec	Památko	Návštěvnost			
		celková	% ZN	Počet ZN	Země
Telč	zámek	64 075	28,5	18 250	Něm.,Rak., Niz. Fr.
Jaroměřice nad Rokynou	zámek	35 000	8	2 800	Něm., Rak.
Roštejn	hrad	31 148	4,8	1 500	Niz., Něm., Rak.
Kámen	hrad	21 482	2	430	Niz., Něm.
Lipnice nad Sázavou	hrad	20 000	3	600	Niz.
Žďár nad Sázavou	kostel	18 643	43	7 457	Něm., Niz.,Špa., Fr.
Třebíč	bazilika	18 626	21,6	4 028	Rak., Něm.,Niz., Fr.
Náměšť nad Oslavou	zámek	18 000	10	1 800	Rak.,Něm., Niz.
Žirovnice	zámek	6 849	40	2 740	Něm., Brit.
Kamenice nad Lipou	zámek	4 980	10	498	Něm., Rak.

Zdroj: vlastní šetření 2006 na základě interních informací z jednotlivých objektů

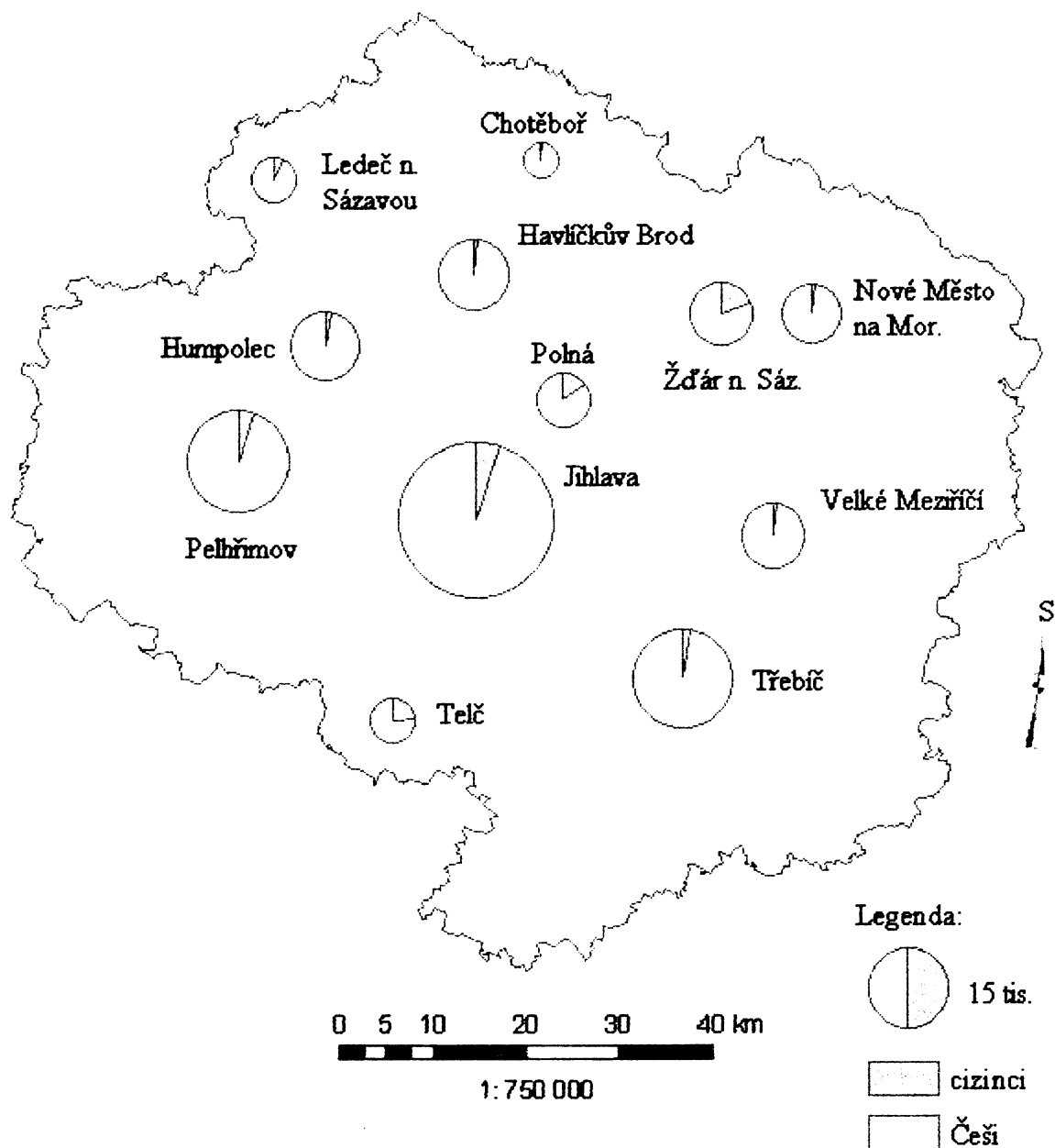
Pozn.: ZN- zahraniční návštěvníci

Výrazný kulturní potenciál mají židovské památky na Vysočině (viz příloha č. 5). Židé přicházeli na Vysočinu od raného středověku a zanechali za sebou četné stavby. V mnohých obcích vybudovali celé čtvrtě, jinde jednotlivé domy či synagogy. Na četných místech jsou však jedinou stopou po židovském osídlení židovské hřbitovy. Ze 17 významných památek se jich 13 nachází v jižní části kraje. Nejvýznamnějším centrem židovského osídlení byla Třebíč (návštěvnost baziliky sv. Prokopa – viz tab. č. 24), celé čtvrtě se zachovaly například v Polné (návštěvnost synagogy cca 2000 návštěvníků, více než 50 % cizinců) v Jemnici, Polici, Moravských Budějovicích, Batelově či Brtnici. Bohužel se zatím nepodařilo potenciál těchto památek (s výjimkou Třebíče a Polné) využít, například izraelští turisté se v návštěvnosti kraje nepohybují ani v první patnáctce. Přitom právě zapsání Třebíče jako židovské památky do seznamu UNESCO v sobě skrývalo velké možnosti pro propagaci ostatních památek. Selhání účinného marketingu a reklamy však vedou k tomu, že povědomí zahraničních turistů (a nejen jich) o ostatních židovských památkách na Vysočině je velmi malé. Podrobněji se židovským památkám věnuje propagační materiál vydaný krajem Vysočina s názvem Památky židovského osídlení.

Většina kulturních zařízení na Vysočině má pouze regionální význam. Muzea jsou často součástí historických památek, zejména zámeckých areálů (Žďár nad Sázavou, Telč, Pelhřimov, Chotěboř, Velké Meziříčí, Moravské Budějovice, Žirovnice, Kamenice nad Lipou aj.). Nejnavštěvovanějším je Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Bylo založeno v roce 1892 a je druhým největším na Moravě. Muzeum představuje ve svých stálých expozicích přírodu a historii Vysočiny a dějiny města. Své pobočky má také v Havlíčkově Brodě, Telči, Polné, Třešti, Pelhřimově nebo Třebíči. Druhým nejnavštěvovanějším je Muzeum rekordů a kuriozit v Pelhřimově. Je spravováno agenturou Dobrý den, která je autorem českých dodatků Guinnessovy knihy rekordů. Je jediné svého druhu ve střední Evropě. Více než 20 tisíc návštěvníků už zaznamenala pouze pobočka Muzea Vysočiny v Třebíči. Podíl zahraničních návštěvníků však ani v jednom z výše uvedených muzeí nepřesáhl pět procent. V ostatních muzeích se pak podíl pohybuje obvykle mezi 2-3 %. Výraznější podíl (přes 15 %) tvořili zahraniční návštěvníci pouze ve třech (relativně málo navštěvovaných) muzeích. Muzeum Knihy ve Žďáře nad Sázavou vlastní cenné sbírky zachycující vývoj evropské knižní kultury a knihtisku jako stálé expozice Národního muzea v Praze. Regionální Židovské muzeum v Polné obsahuje stálé expozice Židé a Polná a Hilsneriáda. Třetím je pak Muzeum Vysočiny – pobočka Telč, které má nízkou návštěvnost i přesto, že

sídlí v prostorách zámku. Struktura zahraničních návštěvníků je obdobná jako v případě kulturních památek. Převládají Němci, Rakušané a Nizozemci. Výrazně méně je Slováků (Pelhřimov, Ledec nad Sázavou), Britů (Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě), Francouzů (Žďár nad Sázavou, Telč) a Poláků (Jihlava). Specifikem je vysoký podíl Izraelců v Polné.

Obr. č. 2: Návštěvnost muzeí v kraji

Zdroj: vlastní šetření 2006

Z galerií je nejnavštěvovanější Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě, která se specializuje na českou ilustraci, kresbu a grafiku vzniklou po roce 1918. Obsahuje na 7 tisíc uměleckých děl od takových autorů jakými byli Filla, Reynek nebo Trnka. Její návštěvnost se dlouhodobě pohybuje okolo 16 tisíc, podíl zahraničních návštěvníků (převážně Němců a Rakušanů) je ovšem nízký (2-3 %). Turisticky atraktivní je Oblastní galerie v Jihlavě (celková návštěvnost - 7754, cizinci 200 - Němci a Rakušané). Vlastní sbírky výtvarného umění 19.- 21. století. Galerie Jana Zrzavého v Telči (stálá expozice Národní galerie v Praze) překvapivě netěží z vysoké návštěvnosti zámku (sídlí v zámeckém zahradním ochozu). Její návštěvnost se pohybuje okolo 7 tisíc, podíl cizinců (Britů, Francouzů) je ovšem nízký (2 %).

Vysočina také nabízí turistům poměrně široký výběr kulturních a společenských akcí. Ty se koncentrují buď ve velkých obcích kraje (krajské a okresní města), nebo v turisticky atraktivních oblastech (Telč, Jaroměřice nad Rokytnou). Zde je k dispozici kvalitní infrastruktura (dostatečná kapacita kulturních zařízení, kvalitní ubytovací a stravovací zařízení) a obvykle zaručena vyšší návštěvnost. Seznam nejdůležitějších akcí na Vysočině je prezentován na stránkách Krajského úřadu v Jihlavě (www.kr-vysocina.cz), přičemž většina akcí tohoto druhu má víceméně regionální a lokální charakter. Akce nadregionálního významu jsou znázorněny v tab. č. 26.

Tab. č. 26: Nejvýznamnější kulturní akce s mezinárodní účastí v kraji Vysočina

Název akce	Místo konání	Návštěvnost			
		celková	% ZN	Počet ZN	Země
Festival rekordů a kuriozit	Pelhřimov	16 000	5	800	Rak., Niz., Slov.
Prázdniny v Telči	Telč	10 000	1-2	100-200	Rak., Něm.
Mezinárodní hudební festival P. Dvorského	Jaroměřice nad Rokytnou	4927	1-2	50-100	Něm., Švýc.
MFF krátkého filmu a dokumentů	Jihlava	1 800	16 %	290	Rak., Něm.

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006, vlastní šetření

4.2 Sportovní cestovní ruch

Sportovní potenciál kraje spočívá zejména ve vysoké kvalitě všech složek životního prostředí. Absence velkých průmyslových podniků a poměrně nízká intenzita dopravy jsou hlavními důvody tohoto stavu. Ke kvalitě životního prostředí však také přispívá nízké zatížení rekreačních oblastí ze strany turistů. Tímto se kraj výrazně odlišuje od podobných oblastí v Česku (podhůří Šumavy, Krkonoš, oblast České Kanady). Masový CR je charakteristický pouze pro nejexponovanější rekreační oblasti (Velké Dářko).

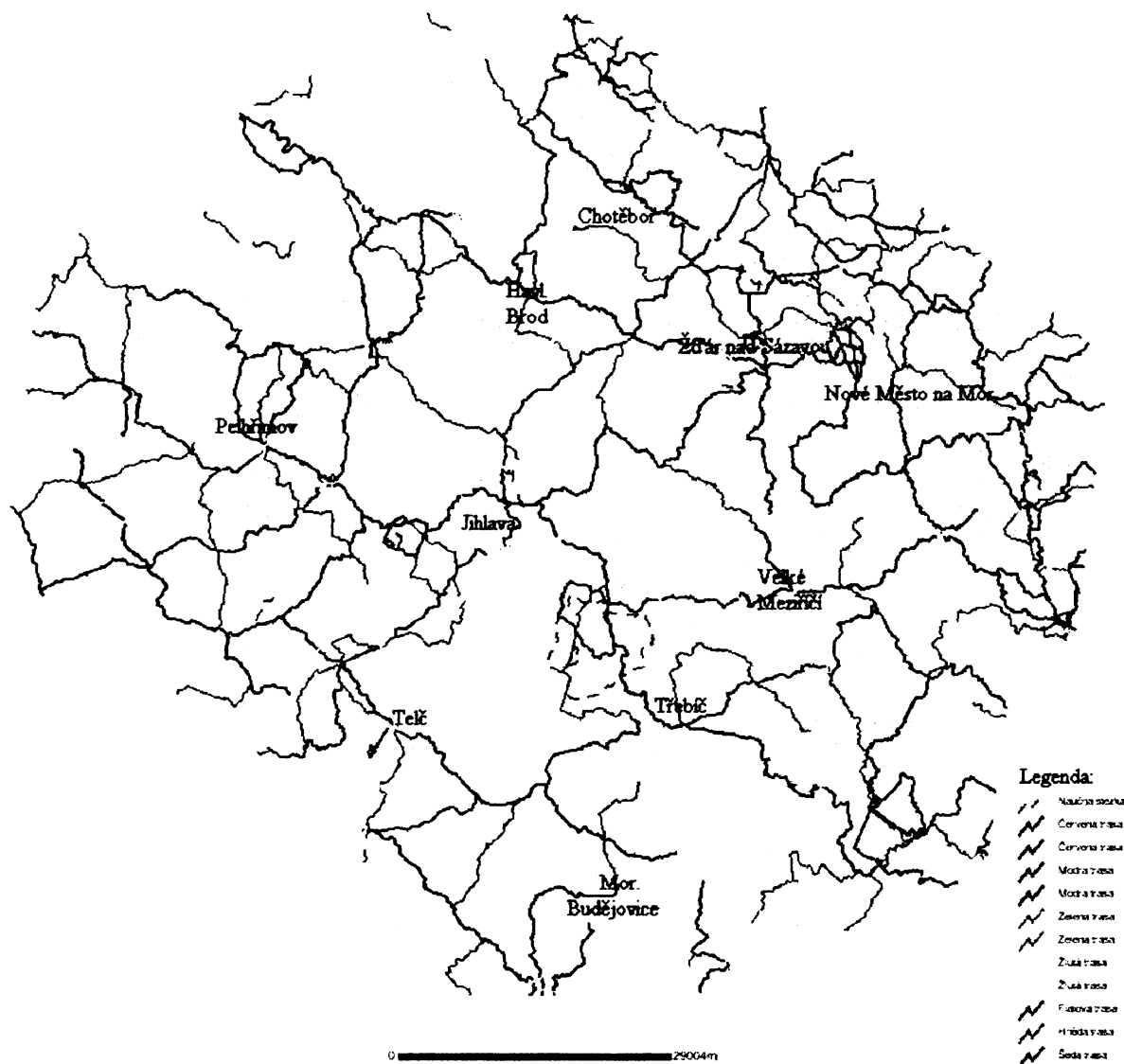
Pěší turistika

Vysočina je velmi dobrým místem pro pěší turistiku. Relativně členitý, přesto většinou nenáročný terén, je vhodný jak pro pohybově méně nadané jedince, tak rodiny s dětmi. Oblast Žďárských vrchů však nabízí také fyzicky náročnější trasy. Celková délka turistických značených tras je 2 810 km (KČT 2007). Ve srovnání s ostatními kraji tak zaujímá podprůměrného postavení, hustota tras je pak dokonce nejnižší ze všech krajů (příloha č. 7). Pozitivem je alespoň fakt, že v posledních letech byla více než třetina tras obnovena. Poměrně nízký je ovšem také počet tzv. nosných prvků, tj. zejména stojanů a rámců s turistickou mapou (v průměru jeden na 27 km).

Stále oblíbenější formou pěší turistiky je pohyb po naučných stezkách, obohacující motorickou aktivitu o edukativní prvky. Většina stezek má přírodovědný charakter, na informačních tabulích tak turisté obvykle získají základní přehled o geologii, geomorfologii, fauně a flóře dané oblasti. Například CHKO Žďárské vrchy lze poznat prostřednictvím čtyř naučných stezek. Nejznámější a turisticky nejnavštěvovanější je naučná stezka Dářko. Její délka je 12 km, obsahuje 15 informačních tabulí. Informační tabule jsou zatím pouze v češtině. Správa CHKO však v současnosti hledá partnera, se kterým by doplnila informační tabule o výklad v cizích jazycích. Také CHKO Železné hory nabízí turistům čtyři naučné stezky. Nejatraktivnější je naučná stezka Údolím Doubravy v délce 4,5 km, která je součástí pěší trasy v délce 15 km. Tato naučná stezka je jako jediná doplněna anglickými texty, postupně by se měly objevovat anglické texty také u ostatních stezek. O výjimečnosti Mohelenské hadcové stepi bylo pojednáno již v kapitole o přírodních podmínkách CR. Stepí provází návštěvníky naučná stezka doplněná směrovými značkami a tabulemi s mapou a výkladem, ovšem pouze v češtině. V obci Mohelno je ale možné zakoupit tištěného průvodce v němčině a angličtině. Přírodovědný

charakter má také celá ostatních naučných stezek (Špičák, Na Kobylí Hlavu nebo Březina). Smíšený charakter má Hornická naučná stezka v okolí Jihlavy dlouhá 6 km. Turisty seznamuje s historií dolování stříbra v okolí Jihlavy, ale také s přírodou, která ji obklopuje. Velkým problémem u většiny stezek, z hlediska zahraničních turistů, jsou ovšem informační tabule, které jsou pouze v českém jazyce. Pro zvýšení návštěvnosti by bylo zapotřebí doplnit český výklad o výklad v angličtině (popř. jiných jazycích). Vedle turistických naučných stezek a vycházkových okruhů jsou turistům k dispozici také klasické lesní cesty, umožňující pěší turistiku spojit s sběrem lesních plodin či houbařením (zejména pro turisty z Polska a Ruska).

Obr. č. 3: Pěší trasy na Vysočině

Zdroj: www.kr-vysocina.cz 2006 (upraveno)

Vodní sporty

Přestože je v kraji vysoký počet vodních ploch, žádná svým významem nepřekračuje hranice regionu. Turisticky nejnavštěvovanějšími jsou vodní nádrže Dalešice, Vír a Želiv, kde mají turisté možnost vyzkoušet celou řadu vodních sportů. V okolí nádrže Dalešice jsou soukromé chaty a kempy. Přístup k vodě je však omezen na několik míst kvůli strmým a zalesněným břehům. Hlavním centrem je tzv. Hartvíkovická pláž, která leží asi půl kilometru od Hartvíkovic, s travnatým, částečně zalesněným břehem. Výrazná koncentrace rybníků a nádrží a tedy i vysokou návštěvnost má okres Žďár nad Sázavou (Velké a Malé Dářko, Pilská nádrž, Medlov, Sykovec), Žirovnice s okolím (Žirovnice, Počátky, Velký Pařezitý, Velký Řečický) a trojúhelník Trnávka-Sedlice-Bažantník. Problémem rybníků a nádrží je ovšem jejich kvalita, např. vysoce navštěvovaná Pilská nádrž byla v loňském roce díky masovému výskytu sinic dlouhodobě nevhodná ke koupání. Ke koupání a ostatním vodním sportům by mělo být vhodné také plánované šestihektarové jezero u Mohelna, které by mělo vzniknout zatopením údolí Skřípinského potoka.

Vysoce navštěvované (v rámci kraje) jsou také lokality v údolí řek: Sázavy (Hamry nad Sázavou, Stvořidla – možnost raftingu), Jihlavy (Rantířov, Luka nad Jihlavou, Třebíč), Svratky (v celé délce od obce Svratka přes Jimramov až k Borači) a Oslavy (pod Velkým Meziříčím, Náměšť nad Oslavou, Kladeruby nad Oslavou aj.).

Z krytých areálů jsou nejnavštěvovanějšími aquaparky v Jihlavě a Třebíči. Ostatní areály (zejména v okresních městech) mají návštěvnost nižší. Ve Žďáru nad Sázavou má do léta 2008 v blízkosti Pilské nádrže vyrůst nový aquapark.

Cykloturistika

Cykloturistika, jako forma aktivního odpočinku, zažívá v posledních několika letech velký boom. Tomuto trendu se přizpůsobili výrobci a dovozci kol, na trhu se objevila celá řada specializovaných prodejen, servisů a nově i půjčoven (po vzoru Západu). Až s určitým zpožděním vznikaly první návrhy na realizaci projektů a výstavby cyklostezek a cyklotras. Stranou tomuto trendu nezůstal ani kraj Vysočina, který poskytuje výborné předpoklady k provozování této formy aktivního odpočinku. Výbornými předpoklady se rozumí už několikrát zmiňované kvalitní životní prostředí, široká síť cyklotras a cyklostezek, kvalitní služby, podpora ze strany kraje, ale i relativně nízká intenzita

dopravy a s ní související větší bezpečnost cyklistů. Významným pozitivem je kromě toho, že se jedná o měkkou formu CR, také to, že je prostředkem, jak dovést návštěvníky (turisty) i do obcí bez výjimečných kulturních památek, ovšem za předpokladu existence potřebných služeb.

Kraj Vysočina přikládá cykloturistice velký význam. Snahou oddělení CR je maximální využití jejího potenciálu. K dosažení tohoto cíle používá kraj celou řadu prostředků. Jedním z hlavních je aktivní propagace: na veletrzích CR pomocí tištěných průvodců v podobě tipů na výlety (v současné době 30 cykloturistických ucelených jednodenních výletů různé náročnosti včetně map, popisu trasy s upozorněním na turistické atraktivy a kontakty na TIC a ubytovací zařízení), či na turistických webových stránkách kraje (www.region-vysocina.cz). Mezi další prostředky patří zajišťování pravidelného monitoringu, provádění značení cyklotras a cyklostezek, odstranění zjištěných nedostatků, systémová podpora zahrnující poskytnutí finanční podpory na vybrané projekty (kofinancování), přičemž podmínkou je získání dotace z programu INTERREG IIIA (mezi úspěšné projekty patří například Mlynářská stezka, cyklotrasa Jihlava – Třebíč – Jemnice – Raabs an der Thaya), vypisování grantových programů z Fondu Vysočiny – Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu, tvorba dokumentů, koncepcí rozvoje cykloturistiky a projektů.

V krátkodobé historii kraje je jedním z největších projektů v oblasti CR dlouhodobý projekt Cykloturistika na Vysočině (od roku 2005), který je součástí Rámcové strategie rozvoje CR obsaženého v Programu rozvoje kraje. Má za cíl vytvořit databáze a mapové podklady pro vznik produktu Vysočinou na kole (doporučené výlety, tištěný průvodce, webová prezentace) a zároveň soustředit informace o cyklistické dopravě v regionu na jedno místo, což umožní připravit systém na podporu údržby stávajících cyklotras a optimalizovat vedení nově zřizovaných tras. Partnerem projektu je Regionální rozvojová agentura Vysočina a KČT. Dokončena byla první etapa projektu, trasy byly fyzicky prověřeny v terénu (2 246 km značených tras) a naměřená data digitalizována. Po doplnění souvisejících služeb na jednotlivých trasách bude systém tras zveřejněn na turistickém webu kraje. V současné době je prováděno dotazníkové šetření a průzkum záměrů obcí a mikroregionů. Finální pasportizace cyklotras bude obsahovat údaje o trase (kilometráž, GPS zaměření, výškový profil, druhy povrchu, stav značení, vybavenost a služby na trase) i zřizovateli (datum realizace, způsob financování, autor projektu, správce trasy).

Turisté mohou na Vysočině využít na 2 246 km značených cyklotras (různé obtížnosti). Z toho je 316 km I. třídy, 287 km II. třídy a 1 643 km III. třídy (Krajský úřad v Jihlavě, 2007). Kraj patří z hlediska délky i hustoty cyklotras k nadprůměrným (viz příloha č. 8). Žďárské vrchy patří mezi oblasti s výraznou koncentrací cyklotras i v rámci republiky. Základní (páteřní) síť je tvořena regionálními trasami, které navazují na dálkové trasy (národní i mezinárodní). Převážná část těchto tras vede turisticky atraktivními oblastmi po vedlejších silnicích, místních komunikacích a lesních komunikacích. V terénu jsou obvykle značeny žlutými směrovými tabulemi s číslem trasy. Úseky vedoucí po účelových komunikacích (horské celky, lesní oblasti) a lokální trasy jsou značeny barevnými "pásovými" značkami. Uvedené způsoby značení odpovídají doporučené metodice Klubu českých turistů (KČT). Některé cyklotrasy jsou ovšem značeny jiným způsobem. Buď se jedná o trasy, které nerespektují doporučenou metodiku KČT, nebo o mezinárodní trasy.

Dálkové trasy jsou dvojího typu: mezinárodní a národní. Z mezinárodních cyklotras krajem prochází například trasa Eurovelo č. 4. Z národních se jedná o cyklotrasu č. 16 Slavonice – Telč – Jihlava – Přibyslav – Hlinsko, Posázavskou trasu č. 19 Lísek - Žďár nad Sázavou - Havlíčkův Brod - Ledec nad Sázavou – Davle, Českomoravská trasu z Mikulovic do Lutyně (úsek Lutyně – České Budějovice neupřesněn), trasu Jihlava – Český Těšín a Jeseník – Znojmo (www.cyklotrasy.cz).

Díky své délce (66 km), celkovému převýšení (310 m), značně členitému profilu a úsekům s horší průjezdností patří cyklotrasa č. 4156 (Ledec nad Sázavou – Habry – Chotěboř – Havlíčkova Borová – Sázava u Žďáru nad Sázavou) mezi nejnáročnější v kraji. Trasa je vhodná pro cyklisty s velmi dobrou fyzickou kondicí, doporučují se trekingová kola (www.cyklotrasy.cz). Vedle přírodních památek (CHKO Žďárské vrchy, malebné povodí Sázavy) mohou turisté na této trase navštívit také kulturní památky (hrad v Ledči nad Sázavou, zámek v Chotěboři, národní kulturní památku – rodný dům K. H. Borovského). Cyklotrasa tvoří zároveň severní alternativu k dálkové Posázavské cyklotrase č. 19, tj. propojení mezi Ledčí nad Sázavou a obcí Sázava. Při nepříznivém počasí mohou turisté využít pro přesuny železniční spojení v zastávkách Ledec nad Sázavou, Sázavka, Leština u Světlé, Chotěboř, Bílek, Ždírec nad Doubravou, Přibyslav, Sázava a Žďár nad Sázavou.

Obdobně náročnou (délka 52 km, převýšení 346 m) je také Podoubravská cyklotrasa č. 5127 (Radostín – Ždírec nad Doubravou – Libice nad Doubravou – Běstvina – Vilémov - Golčův Jeníkov). Vznikla v srpnu 2001 společným úsilím Svazku obcí Podoubraví.

Z velké části kopíruje středověkou obchodní stezku spojující Čechy s Moravou (tzv. Libická stezka). Má celkem 15 zastávek s možností posezení a informačními tabulemi, některé zastávky jsou osazeny dřevěnými plastikami, které znázorňují postavy z pověstí dané lokality. Povrch trasy je asfaltový – vhodný pro všechny typy kol. Na trase se lze ubytovat a stravovat na Štířím dole, v Krucemburku, Ždírci nad Doubravou, Libici nad Doubravou a Golčově Jeníkově. Největšími atraktivitami trasy jsou přírodní rezervace Údolí řeky Doubravy, rybník Řeka a přehrada Pařížov (s možností koupání, rybolovu). I na této trase lze využít železničního spojení, a to v zastávkách Ždírec nad Doubravou a Golčův Jeníkov (podoubravi.cz).

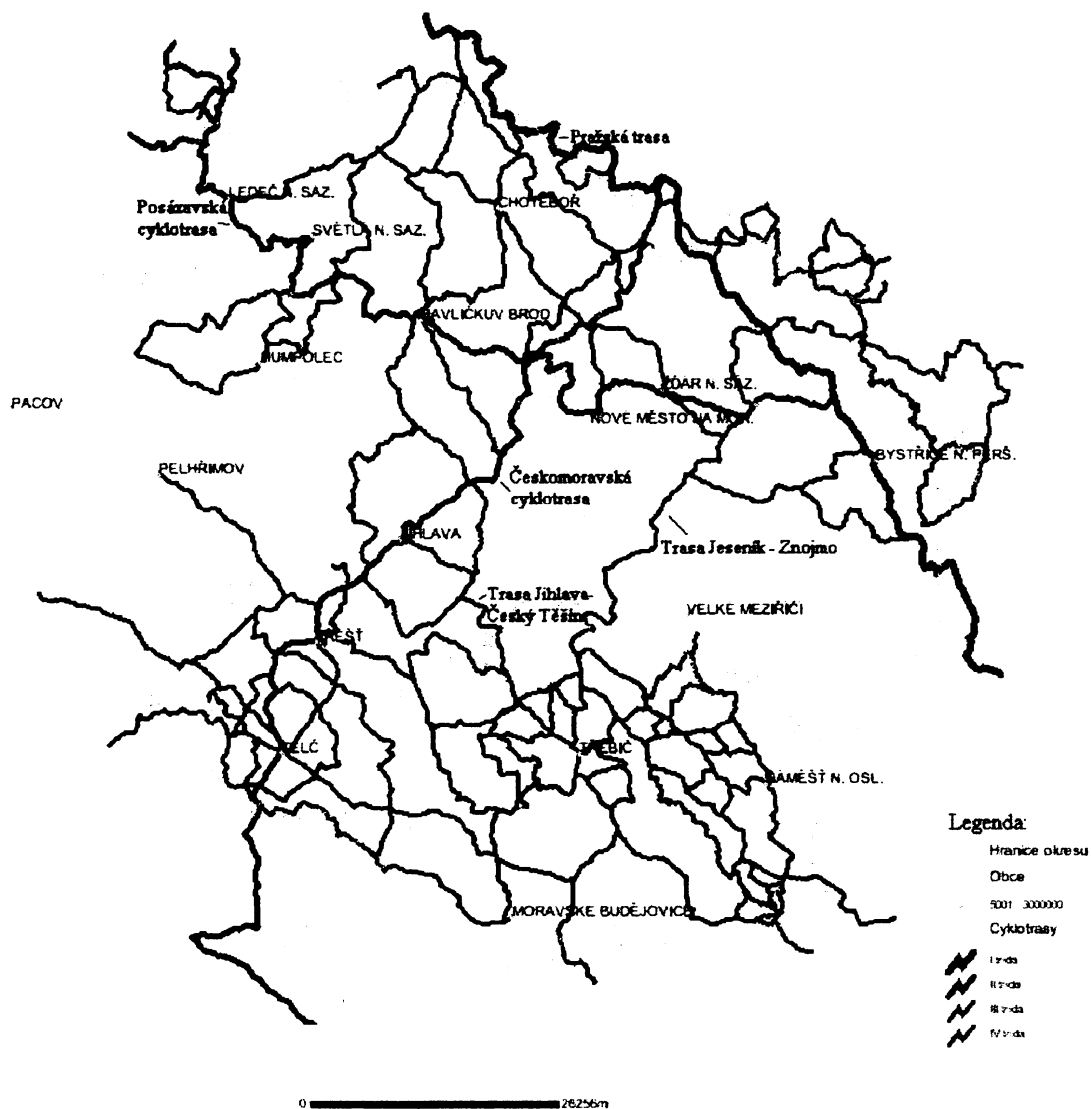
Vedle železnic mohou turisté v letní sezóně využít také víkendový cyklobus na trase Havlíčkův Brod – Přebyslav – Žďár nad Sázavou – Ždírec nad Doubravou – Havlíčkův Brod – Lipnice nad Sázavou. Kraj Vysočina přispěl v rámci dotačního programu, vypsáního z účelového fondu (Fond Vysočiny) 63 000 Kč.

Také síť cyklostezek je na Vysočině hustá. Nejvyšší kvalitní cyklostezkou je nadregionální tématická Mlynářská stezka (viz příloha č. 9), jejíž hlavním motivem je historie mlynářství. Měří 184,8 km, propojuje území 2 krajů (Vysočiny, Jihomoravského) a obvody 8 obcí s rozšířenou působností. Autorem projektu je město Náměšť nad Oslavou, které na projektu spolupracovalo s dalšími 11 mikroregiony. Stezka vede z Nového Města na Moravě (zde se napojuje na Posázavskou cyklotrasu a regionální cyklotrasu Jeseník – Znojmo) přes území Jihomoravského kraje až na území spolkové země Dolní Rakousko (partnerský region kraje Vysočina). Cílovým bodem je hraniční přechod Čížov – Hardegg (pouze pro pěší a cyklisty). Zde se stezka napojuje na síť rakouských cyklotras a cyklostezek. V celém úseku stezky se nachází 48 mlýnů (30 v kraji Vysočina), které by měly být v další fázi zpřístupněny. Na projektu se finančně podílela také Evropská unie (program INTERREG IIIA). Peníze byly použity na dopravní značení v terénu a propagaci stezky. Vedle tištěných materiálů je turistům k dispozici také webová prezentace (www.mlynarskastezka.cz). Zde najdou základní informace o stezce, včetně interaktivní mapy, ve 3 jazycích (češtině, němčině, angličtině).

Tematicky velmi podobnou je naučná cyklostezka Po mlýnech. Měří 18 km a spojuje obce Kojetice - Sádek na Třebíčsku s obcí Hlístov, kde se napojuje na naučnou cyklotrasu Na Kobylí Hlavu. Na trase je celkem 7 mlýnů, ale také pozůstatky středověké tvrze s patrným vodním příkopem. Turisticky oblíbenou je také cyklostezka Vítězslava Nováka. Vede z Kamenice nad Lipou do myslivny Johanka. Vedle kulturních památek (zámek

v Kamenici nad Lipou) se mohou turisté seznámit také s technickými památkami (železodílny v Hamrech, parní pila, mlýn).

Obr. č. 4: Cyklotrasy na Vysočině

Zdroj: www.kr-vysocina.cz 2006 (upraveno)

Zimní sporty

Pro zimní sporty je vhodná většina území kraje. Délka zimní sezóny je přitom srovnatelná s mnohými areály na našich horách. Zřetelně vyšší potenciál má Vysočina pro běžecké lyžování. Výjimečné postavení má v tomto ohledu oblast Žďárských vrchů. Nové Město na Moravě je střediskem celostátního významu s dlouholetou tradicí pořádání

závodů světového poháru (Zlatá lyže). Oblast Novoměstska nabízí v zimě na 180 km upravených lyžařských tras. Méně známými středisky na Žďársku jsou Nedvědice, Fryšava nebo Sněžné.

Příležitostí pro alpské lyžování či stále oblíbenější snowboarding je ve srovnání s běžecským lyžováním málo. Na Vysočině je registrováno celkem 28 lyžařských areálů s délkou tratí od 150 (Pod Kostelíčkem) do maximálně 840 m (Luka nad Jihlavou). Je to dáno charakterem území. Českomoravská vrchovina patří mezi nejstarší horstva v Česku a působením exogenních činitelů je povrch zarovnáván. Svahy jsou díky relativně nízké nadmořské výšce krátké a mají malý sklon, obtížnost sjezdovek je nízká až střední. Jsou tak vhodné zejména pro lyžaře začátečníky a děti. Na druhou stranu jsou ceny permanentek nízké a turisté se prakticky nesečkají s frontami na vlecích. Většina středisek nabízí možnost občerstvení, parkování a nočního lyžování. Díky vzrůstající oblíbenosti sjezdového lyžování prochází celá řada středisek rekonstrukcemi. Nakupují se sněžná děla (Nové Město na Moravě), vyměňují se lanovky, uměle se prodlužují svahy (Chotěboř), zavádí se čipové karty (Svratka). Nejvyšší lyžování poskytují Harusův kopec v Novém Městě na Moravě, Ski areál Karasín v Bystřici nad Perštejnem, Luka nad Jihlavou a Nový Jimramov. V areálu střediska Zubří (Nové Město na Moravě) lze vyzkoušet snowtubing.

V souvislosti s globálním oteplováním se však objevuje nová hrozba pro zimní sporty na Vysočině. Všechna střediska se totiž nacházejí do 750 m.n.m a lze tedy očekávat zimy s nízkou sněhovou pokrývkou. Například závody v Novém Městě na Moravě se v posledních deseti letech musely již třikrát zrušit kvůli nedostatku sněhu, naposledy v roce 2006, kdy zde měl proběhnout úvodní závod Tour de Ski. Zrušené závody se jistě negativně projeví v návštěvnosti kraje v roce 2006.

4.3 Alternativní cestovní ruch

Vznik a prosazení alternativních forem (druhů) CR je výsledkem restrukturalizace CR. Zejména v 90. letech se významně zvyšuje poptávka po ekoturistice, agroturistice či hipoturistice, které jsou protikladem masového CR. Vysočina má přitom k rozvoji těchto forem velmi dobré předpoklady. Alternativní (měkký) CR se vyznačuje především výraznější vazbou na místní komunitu, respektem k místnímu prostředí, či vysokou mírou specifičnosti nabízeného produktu (Pásková 2001). Přes zřetelné výhody alternativního CR je však nutné upozornit také na některé nedostatky, který s sebou přináší. Například je to

nízká ekonomická návratnost (nízký potenciál pro ekonomický rozvoj), přílišný důraz na osobní kontakt, kontrola předpokládaná místními subjekty, možnost preference místních obyvatel k masovému CR, rozvoj ve velkém prostoru, nebezpečí v podobě krátkodobého módní efektu či v nejobecnější rovině předpoklad pozitivních výsledků alternativního CR jako celku (Weaver 1998). Porovnání masového a alternativního CR viz příloha č. 11.

Venkovská turistika

Česko (stejně jako ostatní země střední a východní Evropy) vkládá do venkovského (rurálního) CR velké naděje. Existuje ovšem několik bariér, které brání jeho rozvoji: slabá infrastruktura, nepříznivá demografická situace, nedostatek farem a nízká úroveň péče o kulturní krajinu (Bachvarov 2001, Hall, Smith, Marciszweska 2006).

Přes uvedené bariéry rozvoje, které platí i pro kraj, však má tento druh CR vysoký potenciál rozvoje v kraji (Czechtourism 2006, Krajský úřad Vysočina 2006). A co víc, může se stát nástrojem regionálního rozvoje. Je důležité připomenout tu skutečnost, že kraj se dlouhodobě potýká s úpadkem tradičního zemědělství a následným odlivem pracovních sil do měst (jiných krajů). Ztráta tradiční zemědělské a environmentální politiky pak vede k degradaci životního prostředí (Priestley, Edwards, Coccossis 1996). Ovšem právě ve venkovské turistice by mohly tyto lidé uplatnit svoje znalosti a dovednosti ze zemědělství. Svého využití by se pak mohla dočkat také opuštěná, často chátrající, zemědělská stavení a stát se centry rozvoje venkovské turistiky. Důležitým předpokladem jejich využití ale budou nákladné investice do jejich revitalizace.

Kraj se touto formou CR zabývá od roku 2003. V tomto roce byl vypsán grantový program z Fondu Vysočiny (FV) "Modernizace ubytovacích zařízení" zaměřený na podporu rozšíření a obnovy lůžek a vybavenosti pokojů ubytovacích zařízení vhodných pro venkovský CR ve 4 kategoriích: penzion, turistická ubytovna, kemp a ubytování v soukromí. Úspěch grantového programu a vysoký zájem ze strany podnikatelů vedl k vyhlášení programu se stejným názvem také v roce 2005 a 2006. Podrobnější informace viz tab. č. 28.

Tab. č. 28: Podpora venkovského CR v rámci grantových programů

Název programu	Výše objemu grantového programu (Kč)	Žádosti			Požadovaná výše (Kč)	Rozdělená podpora z FV (Kč)	% čerpání grantu
		celkem	Usp.	% usp.			
MUZ 2003	3 000 000	47	20	42,6	7 504 265	2 934 699	97,8
MUZ 2005	4 000 000	30	20	66,7	5 252 704	3 621 035	90,5
MUZ 2006	4 000 000	27	22	81,5	4 538 930	3 624 930	90,6
Σ	11 000 000	114	62	54,4	17 295 899	10 180 664	92,5

Zdroj: www.fondvysociny.cz 2006

Celková výše objemů grantového programu Modernizace ubytovacích zařízení v letech 2003, 2005 a 2006 dosáhla 11 mil. Kč. Ze 114 žadatelů (obce, zájmová sdružení, podnikatelé, neziskové organizace) bylo úspěšných 62 (54,4 %). Požadovaná výše podpory ze strany subjektů byla překročena o více než 6 mil. Kč. Nicméně žadatelům se nepodařilo celkový objem finančních prostředků zcela vyčerpat (viz tab. č. 28). Celková hodnota realizovaných projektů (včetně vlastního finančního podílu žadatelů) činila více než 42 mil. Kč.

Finanční podporu na podnikání v agroturistice lze dále získat v rámci Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (podopatření 2.1.5 Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství) a v rámci programu LEADER ČR. Další prostředky lze získat ze Státního programu podpory cestovního ruchu – podprogram č. 2, či ze SROP – podopatření 4.2.2 Podpora regionální infrastruktury CR, který má na starosti regionální rada NUTS II (Jihovýchod).

V tomtéž roce se kraj zapojil do celorepublikového projektu organizace ECEAT, který získal podporu ze státního programu rozvoje CR. Výstupem celého projektu byl Průvodce venkovskou turistikou (pro celé Česko). Nicméně z dat sesbíraných v terénu si kraj nechal vytisknout Průvodce venkovskou turistikou Vysočina v celkovém nákladu 6 000 kusů za zhruba 250 000 Kč. Průvodce vyšel v celkem 4 jazykových mutacích (češtině, angličtině,

němčině a nizozemštině) a je součástí propagace kraje jak na českých, tak zahraničních veletrzích CR. V roce 2005 byl průvodce aktualizován pro sezónu 2006. Průvodce obsahuje jmenný seznam objektů se jejich základními charakteristikami (cena, popis cesty, stručný popis místa s jeho okolím, aktivity a služby, charakteristiku ubytovacího zařízení a kontakt na majitele či provozovatele).

V kraji Vysočina se nachází 107 objektů vhodných pro venkovskou turistiku. Regionální rozložení objektů vhodných pro venkovský CR je ovšem poměrně nerovnoměrné. Většina těchto objektů se nachází v okresech Žďár nad Sázavou a Jihlava. Naopak nejméně v okrese Třebíč.

Tab. č. 29: Typ a počet ubytování vhodných pro venkovskou turistiku

Typ ubytování	Počet
Soukromí (chalupy, apartmány, letní byty aj.)	61
Penziony	34
Malé kempy	7
Hotely	5

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006

Z tabulky vyplývá, že více než 57 % objektů má statut soukromého ubytování, 32 % penzionu, 6,5 % kempu a 4,5 % hotelu. Struktura objektů vhodných pro venkovskou turistiku je výrazně odlišná od ostatních regionů v rámci Česka. Malíková (2006) uvádí, že na Šumavě výrazně převládají penziony (64 %), na kempy a zemědělské usedlosti připadá 13 % a na chalupy 10 %. Nejen tato autorka, ale i například Petřů (2001) konstatují, že právě o penziony je mezi turisty největší zájem. Z tohoto pohledu je struktura objektů v kraji poměrně nevhodná.

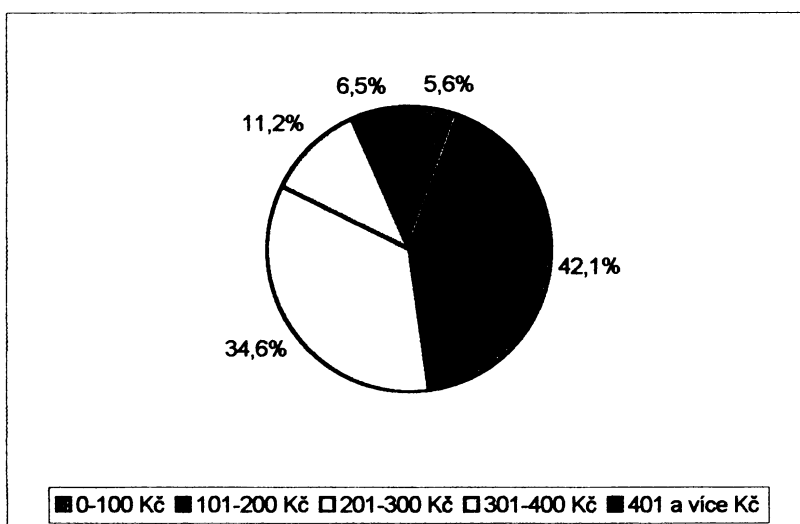
Ceny v ubytovacích zařízeních pro venkovský CR jsou poměrně nízké (viz graf č. 15). Ve více než 80 % objektů se ceny pohybují pod 300 Kč (včetně) za osobu a noc. Malíková (2006) pro oblast Šumavy uvádí průměrnou cenu v agroturistických zařízeních na 230 Kč. Převážná většina turistů je přitom ochotna zaplatit za noc v těchto objektech maximálně 300 Kč. Petřů (2001) uvádí, že na Jindřichohradecku se jedná o 78 %. Na Šumavě o 51 % turistů (Malíková 2006). Autorka nicméně naznačuje, že existuje posun v výši cen, kterou jsou turisté ochotni zaplatit.

Výše zmínění autoři také uvádějí, že spíše než o samotné práce v zemědělství, mají turisté zájem o doprovodné formy CR (sportovní - cykloturistika a hipoturistika, kulturně-

poznávací). Zájem roste i o sportovní rybolov. Ačkoliv nesplňuje všechny požadavky, lze jej označit za součást ekoturistiky (Navrátil 2004).

Z tohoto pohledu je důležité, aby majitelé stávajících objektů vhodných pro venkovský CR systematicky zvyšovali úroveň nabízených služeb (např. půjčovny sportovních potřeb, organizace výletů aj.).

Graf. č.15: Ceny v ubytovacích zařízeních pro venkovský CR

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006

Ze 107 ubytovacích zařízení se 24 účastní dobrovolného certifikačního programu Svazu podnikatelů ve venkovské turistice a agroturistice. Tyto objekty splňují požadavky Doporučených standardů vydaných MMR v roce 2000. Certifikaci provádějí jednotlivá profesní sdružení, která ručí za kvalitu nabízených služeb a provádějí kontroly dodržování kvality poskytovaných služeb. V případě kraje Vysočina se jedná o :

- Sdružení podnikatelů v pohostinství a cestovním ruchu
- Svaz venkovské turistiky – ručí za ubytování v soukromí
- Kempy a chatové osady ČR – ručí za ubytování v kempech a chatových osadách
- Klub českých turistů – ručí za ubytování v turistických ubytovnách

Navíc 14 ubytovacích zařízení splňuje mezinárodní ekologické standardy ECEAT – International. Tyto podniky jsou zařazeny do prestižní turistické nabídky Zelené prázdniny (produkt organizace ECEAT).

Důležitým počinem kraje v oblasti venkovského CR pak ještě byla organizace 6 seminářů (ve spolupráci s ECEAT) pro podnikatele ve venkovské turistice (podpora kraje byla cca 180 000 Kč).

Hipoturistika

Hipoturistika patří mezi nejmladší formy CR. Kraj se rozvojem této formy systematicky zabývá od roku 2005. V tomto roce byl představen projekt Hipostezky na Vysočině. Projekt počítá s postupným naplňování těchto cílů:

- zmapování rozmístění koňských stanic
- zmapování hipostezek
- vytvoření funkční regionální sítě jezdeckých stezek
- vytvoření značení jezdeckých stezek
- vytvoření pravidel chování při pohybu po jezdeckých stezkách

Výsledkem první fáze projektu je průvodce s názvem Koňské stanice v kraji Vysočina. Ten obsahuje přehled jednotlivých stanic ve všech okresech se základními charakteristikami (provozovatel, kontakt, typ ubytování a ustájení, cena vyjížd'ky, ustájení a ubytování, charakteristika stanice a tipy na výlety v okolí stanice). Na základě 2 parametrů (typ ubytování, ustájení) jsou stanice rozděleny do 3 kategorií (viz dále). Součástí průvodce jsou také mapa stanic v kraji Vysočina.

Celkový počet koňských stanic na Vysočině je 173, což je podle mého názoru, vysoké číslo. Počet stanic v jednotlivých okresech kraje znázorňuje tab. č. Největší počet stanic je v okrese Třebíč (téměř 30 %), v ostatních okresech je jejich zastoupení přibližně rovnoměrné.

Tab. č. 30: Počet koňských stanic v okresech kraje Vysočina

Okres	Počet koňských stanic
Třebíč	51
Žďár nad Sázavou	35
Jihlava	30
Havlíčkův Brod	30
Pelhřimov	27
Kraj	173

Zdroj: Koňské stanice v kraji Vysočina 2006

Koňské stanice byly podle kvality ubytování a ustájení rozděleny do tří kategorií:

1. kategorie: jedná se o stanice, které nabízí pro jezdce ubytování typu penzion, popř. velmi kvalitní ubytování v soukromí a pro koně ustájení v boxech nebo velmi kvalitní jiný druh ustájení
2. kategorie: jedná se o stanice, které nabízí pro jezdce ubytování pod střechou a pro koně ustájení na kvalitní úrovni
3. jedná se o stanice, které nenabízejí ubytování pod střechou (pouze stany) nebo pro ustájení koní nejsou vhodné podmínky

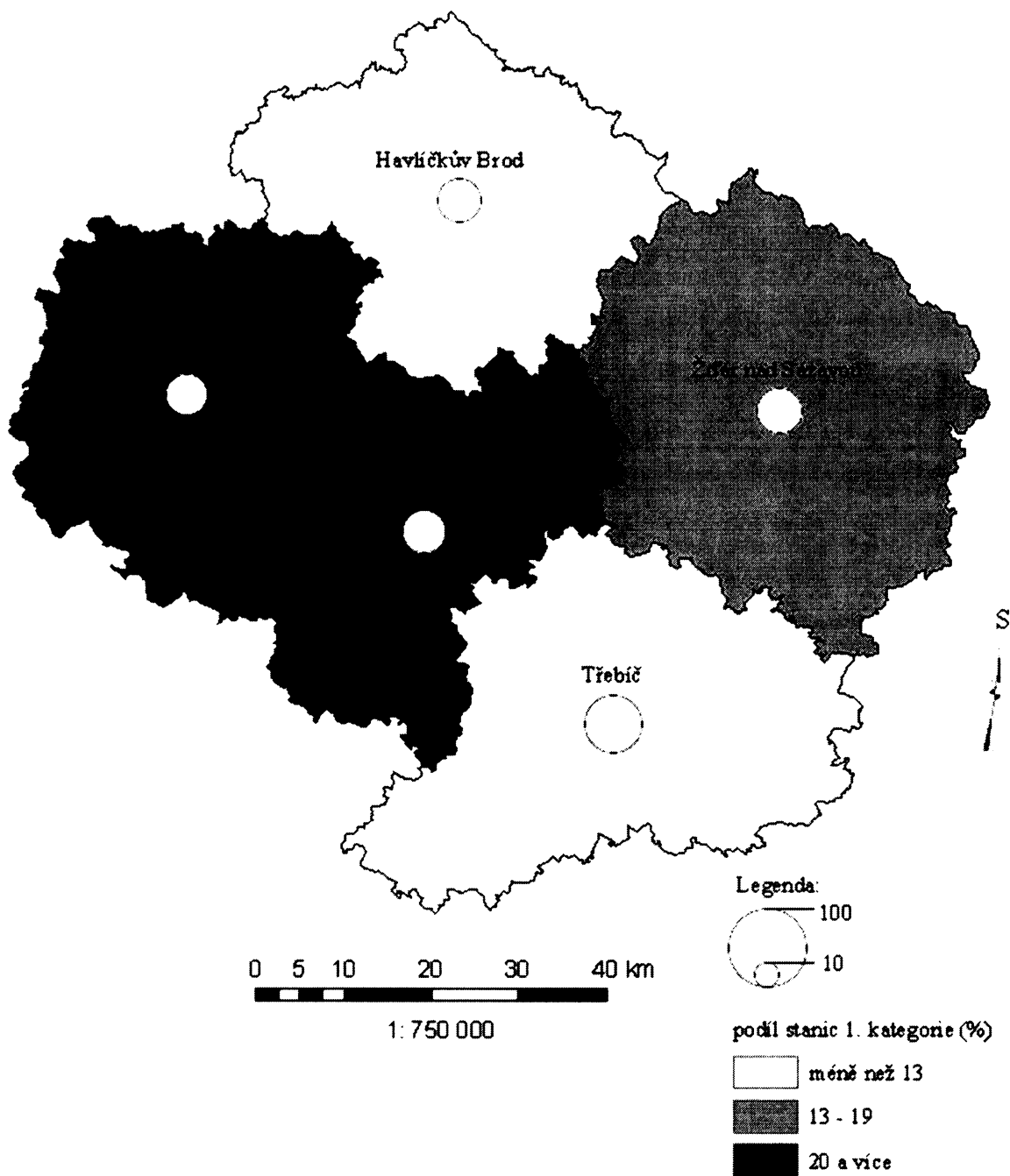
Tab. č. 31: Kvalita koňských stanic v okresech kraje Vysočina

Okres	Kategorie koňských stanic		
	1.	2.	3.
Třebíč	6	22	23
Žďár nad Sázavou	7	11	17
Jihlava	6	4	20
Havlíčkův Brod	2	15	13
Pelhřimov	5	10	12
Kraj	26	62	85

Zdroj: Koňské stanice v kraji Vysočina 2006

Z celkového počtu 173 koňských stanic spadá do 1. kategorie 15 % stanic, do 2. kategorie 36 % stanic a do 3. kategorie 49 %, přičemž za předpokladu, že zahraniční turisté budou využívat spíše koňské stanice v kategorii 1 a 2, se nejedná o příliš pozitivní čísla. Pokud tedy vezmeme v úvahu pouze koňské stanice v kategorii 1 a 2 je na tom nejlépe okres Žďár nad Sázavou (51 %), nejhůře Jihlava (33 %).

Obrázek č. 5: Koňské stanice v kraji Vysočina

Zdroj: Koňské stanice v kraji Vysočina

Kromě kvality ubytování a ustájení hraje významnou roli i cena. Ceny vyjížděk se pohybují od 100 do 300 Kč, přičemž cena většiny z nich se pohybuje mezi 200 – 250 Kč. Ceny ustájení se pohybují v rozmezí od 50 do 300 Kč, v některých stanicích záleží na domluvě s majitelem (stáj Frederika, rančik u Koudelů) . V drtivé většině je cena až nápadně často za 100 Kč. Největší rozdíly jsou charakteristické pro ceny ubytování.

Zejména ve stanicích s nižším standardem ubytování (kategorie 3) jsou ceny zdarma (např. Drexlerův mlýn, ranč Hvězda, stáj Filip, westernová stáj Lučice aj.), nebo do 50 Kč. Naopak ve stanicích s vysokým standardem ubytování (penziony v kategorii 1) se ceny za noc/osobu pohybují kolem 300 Kč (Koňské stanice v kraji Vysočina 2006).

Výstupem druhé fáze projektu by pak měl být průvodce po koňských stezkách s podrobným popisem jednotlivých úseků. V současnosti probíhá mapování vhodných jezdeckých stezek a zároveň se uvažuje o vzniku nových, které by ty současné doplňovaly. V současnosti se tak vede diskuse, kudy by jezdecké stezky měly procházet. Tedy zda je vytvořit na místě stávajících, málo využívaných pěších tras, což by ovšem neslo riziko možných a potencionálně nebezpečných střetů člověka s koněm. Další možností je vést skrz louky, kde by se ovšem musely řešit majetkové vztahy s jednotlivými soukromníky, nebo lesními cestami (zde se ovšem zájmy kraje střetávají se zájmy ochránců přírody, protože jízda na koni může vést k obnažování kořenů či plašení lesní zvěře).

Také vytvoření funkční sítě jezdeckých stezek v kraji sebou přináší celou řadu problémů. Paradoxně jedním z největších je dálnice D1, která krajem prochází ve směru severovýchod – jihozápad. Dálnice totiž fakticky brání funkčnímu propojení jednotlivých stanic v severní a jižní polovině kraje a vede tak k vytvoření často umělých (nepřirozených) okruhů. Dalším problémem je napojení sítě jezdeckých stezek kraje na ty v sousedních krajích (Jihomoravský, Jihočeský a Pardubický), které jsou partnery projektu. Kraj se totiž zejména v okrajových částech (Pacovsko, Chotěbořsko) potýká s nedostatkem jak stanic, tak jezdeckých stezek.

Pro vytvoření značení jezdeckých stezek uvažuje kraj o požádání podpory z fondů EU, která je už nyní partnerem projektu (celý projekt je nadnárodní a budoucí jezdecké stezky by se měly napojit na stezky v Rakousku a Slovensku). Už nyní ovšem panují dohady nad tím, kdo by měl stezky vyznačit (Jihočeský kraj navrhl KČT, s čímž ovšem kraj Vysočina nesouhlasí), a kdo bude jejich správcem.

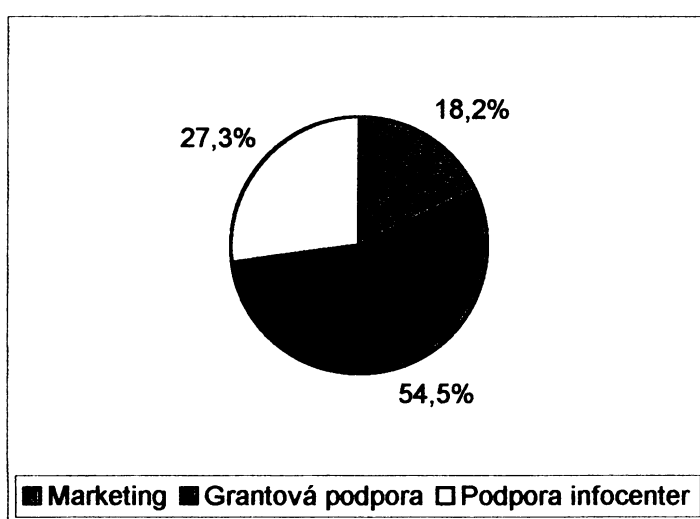
Na závěr je nutné připomenout, že kraj má k rozvoji této formy dobré předpoklady. Hipoturistika totiž plně koresponduje s plánem kraje na podporu měkkých forem CR. Pro zahraniční turisty existuje široké spektrum nabídky koňských stanic různých kategorií, ovšem zatím s nefungující sítí jezdeckých stezek. Turisté na Vysočině jistě ocení standardní služby za relativně nízké ceny. Problémem ovšem bude už několikrát zmiňovaná nízká jazyková vybavenost některých provozovatelů i místních obyvatel.

5. Institucionální rámec cestovního ruchu v kraji

5.1 Organizace cestovního ruchu v kraji

S procesem decentralizace přešla celá řada kompetencí nejen v oblasti cestovního ruchu, ale také školství, zdravotnictví, dopravy aj. na kraje (resp. krajské úřady). V případě kraje Vysočina se jedná o **Krajský úřad Vysočina** se sídlem v Jihlavě. Odvětví CR má na starost oddělení cestovního ruchu, které spadá pod působnost odboru regionálního rozvoje. Oddělení je tvořeno 5 lidmi a v roce 2006 byl jeho rozpočet 11 mil. Kč. Více než polovina prostředků směřuje na podporu grantů (viz graf č. 16).

Graf. č.16: Struktura rozpočtu oddělení CR

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006

Oddělení CR v samostatné působnosti (www.kr-vysocina.cz):

- zpracovává strategii (koncepti) rozvoje CR na území kraje (součást PKV – podrobněji kap. 5.2) a spolupracuje na tvorbě celostátní koncepce CR (s agenturou Czechtourism), vymezuje hlavní územní priority a problémy (SWOT analýza CR)
- spolupracuje s agenturou Czechtourism, s podnikatelskou (se stravovacími, ubytovacími zařízeními, ale např. i se zástupci vlekářů) i neziskovou sférou, s rozvojovými agenturami (RRA Vysočina) a s orgány památkové péče (Státní památkový ústav) a ochrany přírody (s CHKO, ekologickými centry aj.) v oblasti propagace a rozvoje CR v kraji

- poskytuje odbornou a metodickou pomoc a informační podporu subjektům kraje v oblasti CR (průběžné semináře, výměna zkušeností, jednou za rok tzv. „kulatý stůl“- velké setkání všech subjektů v oblasti CR)
- sestavuje databáze (s pomocí TIC) pro turistické webové stránky kraje a zajišťuje jejich aktualizaci, spravuje krajský webový portál v oblasti CR
- provádí průběžné analýzy rozvoje odvětví CR v kraji, zajišťuje tvorbu dalších koncepčních a strategických materiálů ve svěřené oblasti
- zajišťuje komplexní agendu prezentace nabídky kraje pro účely rozvoje CR
- koordinuje vytváření krajských zdrojů pro financování rozvoje CR v kraji
- zajišťuje administraci a tvorbu grantových schémat SROP pro konečné uživatele na úrovni kraje v oblasti CR
- poskytuje základní informace žadatelům o akce v rámci grantových schémat (semináře, webové stránky)
- přijímá akce od žadatelů o podporu ze strukturálních fondů EU v rámci grantových schémat, kontroluje formální náležitosti a přijatelnost akcí, zajišťuje jejich hodnocení (pomocí předem daných hodnotících tabulek) a bodování
- vypracovává výsledný seznam úspěšných akcí (na základě bodování)
- monitoruje realizaci akcí v rámci SROP, což představuje primární získávání, ověřování, ukládání a zpracování dat o akcích
- provádí kontrolu ex-ante akcí, tj. kontrolu ještě před zasláním dotace (zda-li je akce naplňována podle plánu, popř. co je nutné doplnit, vyřešit atd.)
- vypracovává žádosti o provedení platby za grantové schéma
- poskytuje platby za grantová schémata
- připravuje hodnotící zprávy o stavu CR v kraji (jednou za rok na jednání zastupitelstva kraje)
- připravuje rozpočet (pro organizaci oddělení, pro grantová schémata, na která přispívá kraj)

Od roku 2007 by se na organizaci CR v kraji měla výrazně podílet příspěvková organizace kraje s názvem **Vysočina Tourist Service**. Její činnost by měla být zaměřena na vývoj produktů a produktových balíčků, propagaci, marketing a monitoring trhu. V kompetenci Krajského úřadu Vysočina by zůstalo definování vizí a strategií rozvoje CR

a jejich provázanost s národní koncepcí, zabezpečení spolupráce s ostatními kraji, monitoring a kontrolní činnost příspěvkové organizace a kofinancování a finanční garance rozvojových projektů. Přenesení podstatné části kompetencí na příspěvkovou organizaci považují za krok správným směrem. Krajský úřad totiž zastával mnoho funkcí, které i pro nízký počet zaměstnanců a omezený rozpočet nemohl i při nejlepší vůli plnohodnotně vykonávat. Zřízením organizace se celkově zvýší počet zaměstnanců v CR a rovněž navýší množství finančních prostředků do tohoto odvětví. Otázkou ovšem zůstává, zda-li budou finance smysluplně využity a nepůjde pouze o další krok vedoucí k byrokratizaci krajské správy.

Další významnou organizací CR je **Sdružení obcí Vysočiny (SOV, www.rrav.cz)**. Tato organizace je v současné době tvořena již 101 členy (obcemi), přičemž všechny obce mají (nezávisle na své velikosti) stejná práva. Předmětem činnosti organizace je společné prosazování zájmů v oblasti rozvoje CR a turistických aktivit. SOV je rovněž správcem Dispozičního fondu Vysočiny, který je součástí Iniciativy Společenství INTERREG IIIA (podrobněji v kap. 5.3).

SOV je spolu se Sdružením hospodářských komor kraje Vysočina a s krajem Vysočina zakládajícím členem **Regionální rozvojové agentury Vysočina (RRAV, www.rda-vysocina.cz)**. Služby RRAV se odvíjejí od potřeb regionálních subjektů v kraji Vysočina a měly by vést k rovnoměrnému hospodářskému rozvoji. Agentura tak pomáhá obcím, městům a mikroregionům při zpracování strategických rozvojových plánů, marketingových studií, při přípravě, realizaci, monitorování a administraci projektů, tak aby nedocházelo ke krácení či odebrání dotací, pomáhá při koordinaci aktivit subjektů, zajišťuje organizaci kongresů a seminářů.

V oblasti CR se agentura zaměřuje zejména na podporu cykloturistiky. V rámci projektů týkajících se cykloturistiky nabízí kompletní služby vytvoření cyklotras tzv. na klíč (je-li cyklotrasa realizována z dotačního titulu, agentura, jako zpracovatel projektu, ručí pouze za formální správnost podané žádosti). V případě, že např. daný subjekt (mikroregion) získá finanční podporu na rozvoj cyklotras, může být agentura vybrána k realizaci cyklotras ve výběrovém řízení dle platného zákona a pokračovat v další činnosti. Tato činnost spočívá ve vytipování vhodných úseků tras (vše má svá pravidla – nutná konzultace návrhů s Klubem českých turistů), vyhotovení projektu cyklistického dopravního značení, obeslání všech vlastníků pozemků a komunikací po kterých jsou navrženy trasy, obeslání Policie ČR atd. V případě schválení vedení cyklotras všemi

dotčenými subjekty následuje zaslání celého projektu (včetně těchto vyjádření) příslušným odborům dopravy, kteří vydají tzv. stanovení dopravního značení. Na základě tohoto dokumentu je možno přistoupit k samotnému vyznačení cyklotras v terénu. Samozřejmě toto je ideální stav, kdy je získán souhlas všech dotčených subjektů. V opačném případě (vyskytuje se častěji) je následný proces složitější. Protože je třeba mít na odborné práce týkající se projektování a samotného dopravního značení příslušné živnostenské oprávnění a certifikát způsobilosti vydaný Ministerstvem dopravy a spojů, spolupracuje agentura se společností DoZnač, dopravní značení a Cyklotrasy s.r.o., která disponuje všemi potřebnými certifikáty a je výrobcem dopravního značení. Tato společnost následně provede veškeré odborné práce. Další službou, kterou ve spolupráci se společností agentura nabízí, je dovybavení existujících cyklotras doprovodným mobiliářem – tedy informačními tabulemi, přístřešky s posezením, kolostavy, lavičkami, stolky, odpadkovými koši atd. Agentura rovněž nabízí následnou kontrolu cyklotras (tedy kontrolu stavu dopravního značení a dalšího vybavení), prováděnou minimálně 1x ročně (RRAV 2006). Vybrané podpořené projekty jsou znázorněny v příloze č. 12.

Tab. č. 33: Finance získané RRAV pro CR v kraji

Název projektu	Zadavatel	Dotační titul	Dotace (mil. Kč.)
Rozvoj turistické infrastruktury v Telči	Město Telč	SROP	6,53
Zkvalitnění propagace a posílení image města Telče	Město Telč	SROP – GS kraje	0,6
Marketingová studie CR turist. regionu Telčsko	Město Telč	SROP – GS kraje	0,58
Zkvalitnění propagace a turist. nabídky v MR Černé Lesy	Svazek obcí MR Černé Lesy	SROP – GS kraje	0,21
Vítejte na Novoměstsku	MR Novoměstsko	SROP – GS kraje	0,53
Vítejte v MR Loucko	MR Loucko	SROP – GS kraje	0,15
Realizace mlynářské stezky	Náměšť n. Oslavou	INTERREG IIIA	0,68
ITC MR Horácko	Budišov	MMR	2,5

Zdroj: RRA Vysočina 2006

Celkový objem finančních prostředků (od EU a státu) získaných pro region Vysočina prostřednictvím RRA Vysočina činil v roce 2005 295,88 mil. Kč. Pro odvětví CR bylo získáno celkem 11,78 mil. Kč. (tj. asi 4 % všech prostředků – viz tab. č. 33). Pokud bychom ovšem započítali také peníze získané do dopravy a ubytování, jednalo by se o více než 80 % všech prostředků.

Významnými aktivitami agentury v oblasti CR jsou pak marketingové studie CR. Za zmínku stojí zejména Marketingová studie cestovního ruchu mikroregionu Třešťsko a Marketingová studie cestovního ruchu turistické lokality Křemešník.

Výraznou roli v organizaci CR v kraji zaujímá také společnost ECEAT ČR s celostátní působností, ale silnými vazbami na kraj Vysočina (zejména na mikroregiony Telčsko a Bystřicko). Mezi nejvýznamnější projekty společnosti v oblasti CR na Vysočině patří (www.eceat.cz):

- Sestavení a realizace projektu rozvoje cestovního ruchu v obcích na Telčsku ve spolupráci s obcemi mikroregionu Telčsko (2001-2003)
- Příprava projektu, studie proveditelnosti a CBA "Turistické centrum Bystřice nad Pernštejnem - etapa A, B, C, D pro SROP (2004-2005)
- Příprava projektu a studie proveditelnosti "Návštěvnické centrum a informační systém cestovního ruchu Bystřicko" pro SROP (2005)
- Příprava projektu a studie proveditelnosti "Vysočinou za zdravím a poznáním – příprava produktů cestovního ruchu a jejich marketing" pro grantové schéma Vysočina (2005)
- Příprava marketingové strategie rozvoje cestovního ruchu mikroregionu Telčska (2005)

Stále větší význam v organizaci CR hrají **mikroregiony**. V kraji se jich v současnosti nachází na 42, přičemž téměř všechny mají vypracovanou svoji strategii (program) rozvoje. Jejich součástí jsou obvykle také koncepce rozvoje CR v daném regionu. Nejaktivnějšími regiony v oblasti CR jsou mikroregiony Telčsko a Novoměstsko. Velmi ambiciózní nadregionální projekt představil mikroregion Horácko. Projekt počítá se zavedením pravidelné rekreační lodní dopravy na Dalešické přehradě už od léta 2007 a byl představen již na brněnském veletrhu. Mikroregionu se ovšem zatím nepodařilo sehnat to nejdůležitější – plavidlo s kapacitou alespoň 40 lidí, které by turisty po nádrži vozilo. Vše ostatní už se připravuje. Plavba bude začínat v obci Kramolín, další zastávky budou v Dalešicích a Koněšíně. Celková délka plavby by měla být asi 20 km. Ve všech obcích už

vznikají směrovky upozorňující na novou atrakci. Byly zhotoveny nové turistické mapy s vyznačenými lodními stanovišti. Mapy informují např. o zatopených mlýnech na dně přehrady a budou v češtině, angličtině i němčině. Břehy by mělo lemovat na 24 informačních tabulí. K přístavištím se dostanou také cyklisté po nově vytvořených cyklostezkách, na jejichž vzniku se finančně podílela firma ČEZ – vlastník nádrže.

Celková úroveň organizovanosti CR na Vysočině je relativně vysoká, velkou výhodou z tohoto pohledu je fakt, že administrativní hranice kraje odpovídají vymezení turistického regionu Vysočina (viz kap. 3.1.2). Přenesení podstatné části kompetencí na příspěvkovou organizaci považují za krok správným směrem. Krajský úřad totiž zastával mnoho funkcí, které i pro nízký počet zaměstnanců a omezený rozpočet nemohl i při nejlepší vůli plnohodnotně vykonávat. Zřízením organizace se celkově zvýší počet zaměstnanců v CR a rovněž navýší množství finančních prostředků do tohoto odvětví. Otázkou ovšem zůstává, zda-li budou finance smysluplně využity a nepůjde pouze o další krok vedoucí k byrokratizaci krajské správy. Rezervy je nutno spatřovat zejména v kooperaci mezi krajskou správou a soukromými subjekty. Krajský úřad se ovšem snaží spoluprací zvýšit pravidelným pořádáním seminářů – tzv. kulatý stůl. Po vzoru západoevropských zemí by bylo žádoucí, aby se na organizaci mnohem více podíleli mikroregiony. I když se situace v tomto směru mírně zlepšuje, potenciál mikroregionů je stále nevyužit. Z dosavadních výsledků také vyplývá, že je jejich aktivita značně nerovnoměrná. Většina projektů pochází od regionů, kterým se daří pravidelně získávat peníze z grantů kraje i EU. Disponují zkušenými pracovníky, dostatkem financí na zpracování projektů a jsou pravidelnými účastníky krajských seminářů. Sem patří zejména mikroregiony Telčsko a Novoměstsko. Ostatní mikroregionům pak obvykle chybí právě jeden z uvedených faktorů úspěchu: kvalitní pracovní síla, finance, skutečný zájem o rozvoj CR.

5.2 Koncepce rozvoje cestovního ruchu v kraji

Současná politika kraje v oblasti CR je řízena Rámcovou strategií rozvoje CR, která je obsažena v Programu rozvoje kraje Vysočina (schválený zastupitelstvem kraje 21.12. 2005, dostupný na www.kr-vysocina.cz). Program rozvoje kraje Vysočina je tvořen 4 hlavními cíli, přičemž rozvoj CR je dílčím cílem (1.4) cíle 1: Zlepšení konkurenční pozice ekonomiky.

Současná platná Rámcová strategie rozvoje byla určující pro směřování CR již od roku 2004. Její novější verzi by mělo oddělení CR kraje vytvořit v průběhu roku 2007. Podle

vedoucí oddělení CR kraje Vysočina I. Mahelové by se však novější verze neměla prakticky vůbec odlišovat od té současné (priority zůstanou stejné v souladu s prioritami národními – viz Koncepce státní politiky CR 2007-2013). Proto budou v následujícím textu zmíněny současné priority, včetně těch bodů, které se podařilo naplnit.

Rámcová strategie rozvoje CR je tvořena 4 prioritními opatřeními:

- Budování turistické organizační struktury a příprava lidských zdrojů
- Budování regionálního informačního, rezervačního a monitorovacího systému
- Tvorba a marketing turistických produktů a programů, propagace regionu
- Budování a zkvalitňování základní a doprovodné infrastruktury CR

5.2.1 Budování turistické organizační struktury a příprava lidských zdrojů

Hlavními cíli tohoto opatření jsou:

- zlepšení marketingu a podpory prodeje turistické nabídky kraje
- zajištění dostatečné nabídky turistických produktů
- zlepšení spolupráce mezi subjekty působícími v odvětví CR
- vznik managementu destinace Vysočina
- zvýšení absorpční kapacity pro příjem podpory z nadregionálních zdrojů
- příprava lidských zdrojů
- podpora TIC

Hlavní úlohu v organizaci CR v kraji Vysočina má Krajský úřad v Jihlavě - oddělení cestovního ruchu. Neméně významná je také činnost ostatních institucí, spolků, obcí a mikroregionů (viz kap. 5.1). Nicméně tyto organizace se zatím podílejí pouze na propagaci kraje, nikoliv na marketingu. Problémem kraje jsou rovněž slabé vazby mezi lokálními subjekty působícími v CR a mezi místy s různými aktivitami (zatím neexistují turistické mikroregiony nebo turistické spolky). Chybí větší spolupráce mezi soukromou a veřejnou sférou. Velké rezervy existují v čerpání prostředků z EU, stejně jako ve vzdělávání pracovníků v oblasti CR. Nicméně tyto problémy se netýkají pouze kraje Vysočina, ale i ostatních krajů (často jsou zmiňovány jako slabé stránky Česka jako celku.

Realizované aktivity

V současné době se realizuje několik projektů. Projekt **Role a význam turistického informačního střediska v rozvoji cestovního ruchu** je zaměřen na pracovníky a zřizovatele infocenter. Pravidelně dvakrát do roka jsou pořádány semináře s cílem zavést pravidla vzájemné spolupráce při zapojení do regionálního informačního systému a přispět tak k růstu kvality poskytovaných služeb. Dále je tam diskutován způsob sběru a aktualizace dat, jednotné značení informačních center, rozsah a kvalita poskytovaných služeb, kvalifikační předpoklady pracovníků. Kromě metodické pomoci při zřizování nových informačních center bylo významným výstupem stanovení certifikačních pravidel pro možnost systémové podpory činnosti turistických informačních středisek ze strany Krajského úřadu kraje Vysočina. Díky existenci regionální databáze společenských, sportovních a kulturních akcí jsou také všechna informační centra schopna podat komplexní zprávy o dění v kraji.

V roce 2006 byla na základě certifikačních pravidel turistická střediska, resp. TIC poprvé finančně podpořena. Ze 40 TIC (příloha č. 14) jich kraj podpořil 27 v celkové výši 1,4 milionu Kč. Peníze přitom byly použity na prodloužení otevírací doby, zlepšení platových podmínek zaměstnanců, zlepšení jazykových dovedností pracovníků (příloha č. 14), či kvalitnější vybavení center (připojení k internetu, dostatek tištěných materiálů aj.). Kraj pak v jednotlivých centrech zjišťoval, jak bylo s dotací naloženo. Vyhodnocení výsledků úspěšnosti dotací se stane podkladem pro poskytování dotací v následujících letech. Kvalitní a vybavená TIC by měla být dalším konkrétním počinem kraje ve snaze zajistit spokojenost návštěvníků a turistů v kraji, protože TIC jsou často jejich prvním kontaktem s krajem.

Projekt **Společný zájem – různé úhly pohledu** je zaměřen na partnery z podnikatelského sektoru, s nimiž se podle potřeby krajské oddělení CR setkává. Cílem setkání je snaha začlenit podnikatelský sektor do stávajících aktivit a přispět tak k užší spolupráci. Konzultovány jsou marketingové aktivity kraje, prezentovány jsou možnosti finanční podpory z regionálních i nadregionálních zdrojů.

Na problematiku venkovské turistiky je zaměřen projekt **Venkovská turistika – šance pro Vysočinu**. Snahou kraje je poskytnout začínajícím podnikatelům informace o legislativě, standardech, současných trendech a také pozitivní zkušenosti těch, kteří farmy či venkovské penziony již delší dobu provozují. Zároveň jsou partneři kraje pravidelně informováni o připravovaných propagačních materiálech zaměřených

na venkovskou turistiku a seznamování s možností využití finanční podpory z nejrůznějších zdrojů (pomocí seminářů).

Dlouhodobý projekt **Destinační management** (název zůstává stejný i přes doporučení agentury Czechtourism nahradit tento termín slovy organizace CR v kraji) má za cíl vytvořit z regionu Vysočina strategicky řízenou jednotku s konkurenceschopnou nabídkou turistických aktivit. Předpokládaná realizace spočívá ve spojení silných regionálních partnerů a vytvoření pružné profesní organizace na obchodním základě s jasnými pravidly pro vícezdrojové financování. V červnu 2006 tak byl Radou kraje Vysočina schválen záměr založení destinační společnosti kraje Vysočina (v podobě příspěvkové organizace kraje) zaměřené na vytváření produktově orientované turistické nabídky a její uvádění na trh. Z jednání Komise cestovního ruchu a vnějších vztahů kraje Vysočina v září 2006 vyplývají následující závěry. Organizace by měla nést jméno Vysočina Tourist Service a sídlit v Jihlavě. Předpokládaný termín vzniku organizace je červen 2007.

5.2.2 Regionální turistický informační, rezervační a monitorovací systém

V kraji Vysočina v současnosti neexistuje jednotný turistický informační systém. Rozsah a kvalita informací, ať už z jakéhokoli oboru, jsou přitom základem správných strategických rozhodnutí. Chybí základní údaje o počtu, pohybu či aktivitách turistů, lokální informace jsou často subjektivní a tudíž neporovnatelné. Vytvoření informačního systému by přitom mělo zahrnovat informace jak pro potřeby krajské samosprávy či různých regionálních a lokálních subjektů (destinační management), tak pro potřeby jednotlivých návštěvníků a turistů (mapy, průvodce, tištěné materiály, značení turistických cest aj.). Turistický rezervační systém zahrnuje především přímý prodej turistických služeb a programů

Hlavními cíli tohoto opatření jsou:

- zvýšení komfortu pohybu turistů
- zpřesnění informací o stavu odvětví
- rozšíření a podpora prodeje turistické nabídky kraje

Realizované aktivity

V únoru 2004 byl spuštěn turistický portál kraje Vysočina www.region-vysocina.cz. Návštěvníci kraje, ale i místní obyvatelé, zde najdou mnoho zajímavých a užitečných informací o Vysočině, o její turistické nabídce, o kulturním, společenském a sportovním dění v kraji, o možnostech ubytování. Je velká škoda, že povedený portál je pouze v češtině a tedy pouze pro české (resp. slovenské) turisty a návštěvníky. Turistický portál je totiž v podstatě jakýmsi rozcestníkem, v němž jsou soustředěny základní informace s aktivním přesměrováním na konkrétní webové stránky památek, obcí atd. Součástí portálu je i odkaz "dovolená", kde jsou uvedeny tipy na výlety po zajímavých památkách, toulky přírodou nebo zajímavosti určené zejména pro děti. Databázi kulturních, společenských a sportovních akcí v kraji a databázi ubytování si tvoří a aktualizují organizátoři kulturních a sportovních aktivit a podnikatelé v oblasti ubytovacích služeb sami (podmínkou je pouze registrace). Internetové stránky jsou postupně rozšiřovány a doplňovány o nové informace. Výrazného rozšíření se například dostalo rubrice "dovolená – tipy na výlety". Trasa každého výletu je podrobně popsána a doplněna fotografiemi a odkazy na turistické cíle. Od konce roku 2004 byly stránky doplněny o informační systém běžeckých tras, které lze mj. zobrazit nad ortofotomapou, na nich jsou vyznačeny možnosti stravování a ubytování, TIC aj. Podobným způsobem by měly být prezentovány značené cykloturistické trasy. Teprve v průběhu roku 2007 by měly být spuštěny stránky v cizojazyčných verzích a v nové grafické podobě.

Obsahem projektu **Regionální turistický informační a monitorovací systém** je sběr informací o stavu odvětví v kraji, jak pro veřejné, tak soukromé subjekty. Dílčími kroky je zpracování studie **Návrh struktury a prvků turistického informačního systému** a dokumentace **Značení kulturních cílů na komunikacích**, která je součástí projektu agentury Czechtourism. Jeho hlavním cílem je sjednotit značení kulturních a turistických cílů na všech českých pozemních komunikacích tak, jak je tomu běžné v západní Evropě. Na projektu dále spolupracuje Ministerstvo kultury ČR, Ministerstvo dopravy a spojů a Ředitelství silnic a dálnic. Spolu s těmito institucemi byly vytipovány nejvýznamnější turistické atraktivity v okolí dálnic a rychlostních silnic, na výběru atraktivit v okolí silnic I. třídy se podílely krajské úřady. Atraktivity budou podle metodického pokynu Ministerstva dopravy a spojů označovány pomocí dopravních značek kulturní nebo turistický cíl-návěst a kulturní nebo turistický cíl. Cíle byly vybírány ve vzdálenosti 20-25 km od komunikace.

Tab. č. 35: Kulturní a turistické cíle v kraji určené k propagaci na dálnici D1

Název	Kategorie
Ledeč nad Sázavou	Hrad
Želiv	Klášter
Lipnice nad Sázavou	Hrad
Pelhřimov	Městská památková rezervace
Jihlava	Městská památková rezervace
Zelená hora	Kostel, památka UNESCO
Třebíč	Židovská památka, památka UNESCO
Náměšť nad Oslavou	Zámek

Zdroj: www.czechtourism.cz/files/metodicky_pokyn2006.pdf

Památky uvedené v tabulce č. 35 budou mít zjevnou marketingovou výhodu, bereme-li v úvahu fakt, že dálnice D1 je hlavní dopravní tepnou procházející krajem. Přičemž hrad v Ledči nad Sázavou nebo klášter v Želivu asi nepatří mezi nejvýznamnější památky na Vysočině. S tím souvisí i následující problém. Výběr vzdálenosti turistických cílů od dálnice (20-25 km) se zdá ve svém důsledku kontraproduktivní a diskriminující. Například Telč (památka UNESCO) se díky vzdálenosti 30 km od dálnice na uvedený seznam vůbec nedostala! Kraj proto usiluje o udělení výjimky právě pro Telč. Oprávněným námitkám kraje se však dalo předejít mnohem dříve. Kdyby totiž byly kraje přizvány už k výběru cílů na dálnicích (nikoliv jen na silnicích I. třídy, kde mimo jiné Telč figuruje), mohla být uvedená (uměle vytvořená) vzdálenost 20-25 km revidována. Sám ovšem považuji za nezbytné, doplnit seznam také o hrad Roštejn, či zámek v Jaroměřici nad Rokytnou. Na silnicích I. třídy kraj vytipoval celkem 36 turistických cílů v celkem 35 obcích (www.czechtourism.cz).

Z důvodů absence zpětné vazby od návštěvníků a turistů se kraj Vysočina v roce 2005 a 2006 zapojil do celorepublikového projektu s názvem **Monitoring návštěvníků v turistických regionech ČR**.

5.2.3. Tvorba turistických produktů, projektů a propagace regionu

Hlavními cíli tohoto opatření jsou:

- zlepšení kvality konkurenceschopnosti turistické nabídky kraje
- zvýšení nabídky regionálních a specifických přeshraničních produktů
- prodloužení doby pobytu hostů
- zvýšení podílu kraje na celkovém počtu turistů v Česku

Základem pro úspěšnost a konkurenceschopnost (v národním i nadnárodním měřítku) daného regionu CR je existence originálních produktů a kvalitní nabídky (marketing, propagace). Kraj v tomto směru výrazně zaostával, teprve od roku 2005 lze mluvit o změně trendu (viz dále). Prioritou kraje při koncipování turistické nabídky přitom jsou programy se zaměřením na kulturní historii (kulturně-poznávací CR) a environmentální hodnotu krajiny (prázdninové pobyty rodin s dětmi, venkovský CR). Velký potenciál po vstupu do EU má přeshraniční spolupráce s rakouskými partnery na tvorbě produktů. Kvalitní programy a projekty spolu s účinnou propagací mohou vést k posílení pozice kraje v návštěvnosti i příjmech.

Realizované aktivity

Turistická nabídka kraje je každoročně prezentována na tuzemských i zahraničních veletrzích cestovního ruchu. Účast kraje Vysočina na vybraných veletrzích je zvažována z hlediska charakteru turistické nabídky kraje a jejího zaměření na vhodné cílové skupiny, poznatků o trvajícím nedostatku informací v sousedních regionech i analýzy nejpočetněji zastoupených zemí ve struktuře zahraničních návštěvníků. Nabídka turistických produktů kraje je zaměřena zejména na okolní státy, zejména Německo (viz tab. č. 36). Za úvahu by možná stálo také zařazení veletrhů ve Francii, Skandinávii či Pobaltí.

Tab. č. 36: Plánované zahraniční veletrhy CR v roce 2007

Název veletrhu	Město	Země
Vakantiebeurs	Utrecht	Nizozemsko
Ferien	Vídeň	Rakousko
Fitur	Madrid	Španělsko
ITF Slovakia tour	Bratislava	Slovensko
BIT	Milán	Itálie
CBR	Mnichov	Německo
ITB	Berlín	Německo
MITT	Moskva	Rusko
TT	Varšava	Polsko
UTM	Kyjev	Ukrajina
WTM	Londýn	Velká Británie
TUC	Lipsko	Německo

Zdroj: Krajský úřad Vysočina 2006

Pro účely prezentace na veletrzích CR jsou zpracovávány tématicky zaměřené brožury – **Historická města** (představení 33 měst kraje s akcentem na kulturní a sportovní nabídku), **Kouzlo přírody** (přehled chráněných území doplněný popisy naučných tras a přehledem přístupných rozhleden), **Tipy na výlety** (doporučené pěší, cyklo- a motovýlety s uvedením možností ubytování, stravování, případně otevírací dobou památek), **Dovolená na venkově** (nabídkový katalog venkovských penzionů, farem, chalup), **Camping na Vysočině** (přehled služeb nabízený v klasických i menších kempech), **Aktivní dovolená** (doporučení, kde jezdit na koni, hrát golf, sjíždět řeku či slézat skály), **Dědictví minulosti** (přehled všech veřejnosti přístupných hradů, zámků, muzeí, galerií, technických památek), **Památky Unesco**, **Památky židovského osídlení na Vysočině** aj. Na podporu vzniku turistických produktů a propagace mikroregionů byly vyhlášeny tři grantové programy Fondu Vysočina: Vítejte u nás I. (2002), Vítejte u nás II. (2003) a Vítejte u nás 2004. Na tyto GP bylo vyčleněno 8 mil. Kč. Ovšem zatímco GP Vítejte u nás I. byl zcela vyčerpán, GP Vítejte u nás II. byl vyčerpán pouze z necelých 72 % a poslední GP Vítejte u nás 2004 dokonce pouze ze 3,4 %! Na poslední GP se přihlásily pouze 3 zájemci. Nezájem regionálních subjektů tak vedl k tomu, že kraj podobně

programy v dalších letech nevyhlásil, a ani s nimi nepočítá do budoucna. O největších projektech kraje, tj. Cykloturistika na Vysočině a Hipoturistika na Vysočině, bylo pojednáno v předcházejících kapitolách.

5.2.4 Podpora budování a zkvalitňování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu, zejména v rámci malého a středního podnikání

Hlavními cíli tohoto opatření jsou:

- rozšíření a zkvalitnění turistické infrastruktury
- rozšíření nabídky aktivit v turistických střediscích
- budování cyklotras a cyklostezek
- zavedení turistické lodní dopravy na vybraných nádržích

Slabou stránkou turistické nabídky kraje Vysočina je nedostatečně rozvinutá základní a doprovodná infrastruktura cestovního ruchu. Chybí především dostatek ubytovacích zařízení s vyšším standardem služeb, sportovních a rekreačních zařízení v turistických střediscích, zařízení rozšiřující spektrum forem trávení volného času. Velkým problémem zůstává rozdílnost v kvalitě služeb mezi turisticky navštěvovanými a exponovanými oblastmi a středisky a naopak periferními oblastmi s nízkou návštěvností. Žádoucí je podporovat zvýšení návštěvnosti formou zpřístupňování dalších míst a aktivit, dosud turisticky neobjevených. Rozšíření a zkvalitnění turistické infrastruktury lze dosáhnout podporou investic vedoucích ke vzniku nových a zvýšení kvality stávajících služeb v cestovním ruchu.

Realizované aktivity

Na podporu a rozvoj doprovodné infrastruktury CR využitelné pro rekreační CR byl již čtyřikrát vyhlášen program **Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu** v celkové výši 13,5 mil. Kč (viz tab. č. 37). Přestože byla požadovaná výše podpory ze strany subjektů překročena o téměř 3,5 mil. Kč., žadatelům se podařilo vyčerpat necelých 90 % všech finančních prostředků. Z celkem 140 žádostí bylo úspěšných 95 (tj. téměř 68 %). Většina projektů je v posledních letech zaměřena na modernizaci zimních areálů (odbavovací zařízení lyžařských vleků, zařízení na výrobu umělého sněhu) a zkvalitnění sportovní nabídky rekreačních středisek (lanový park, fitcentrum, tenisová hřiště aj.).

Tab. č. 37: Grantové programy na podporu doprovodné infrastruktury CR

Název programu	Výše objemu grantového programu (Kč)	Žádosti			Požadovaná výše (Kč)	Rozdělená podpora z FV (Kč)	% čerpání grantu
		celkem	Usp.	% usp.			
DI CR 2003	4 000 000	42	33	78,6	4 710 163	3 977 620	99,4
DI CR 2004	5 000 000	34	28	82,4	4 127 391	3 631 191	72,6
DI CR 2005	2 500 000	26	19	73,1	3 283 067	2 490 186	99,6
DI CR 2006	2 000 000	38	15	39,5	4 838 327	2 000 000	100
Σ	13 500 000	140	95	67,9	16 958 948	12 098 997	89,6

Zdroj:www.kr-vysocina.cz 2006

Na rozvoj volnočasových aktivit byl vyhlášen program **Sport pro všechny**. V letech 2002-2005 do něj bylo alokováno 8,2 mil. Kč. V roce 2005 podpora směřovala především na sportovní akce regionálního a nadregionálního významu.

Program **Sportoviště** je zaměřen na podporu výstavby a údržby sportovních a tělovýchovných zařízení. Tradičně patří mezi programy s největší poptávkou ze strany subjektů. V letech 2002 a 2004-06 byl podpořen celkem 11,4 mil. Kč. Od roku 2005 je tvořen dvěma podprogramy. Podprogram A byl zaměřen na drobné úpravy a opravy sportovišť (opravy platů, lajnování hřišť). Podprogram B soustředil větší investiční akce (rekonstrukce lyžařských vleků, jízdáren).

O programu **Modernizace ubytovacích zařízení** zaměřeném na podporu rozšíření a regenerace lůžek a vybavenosti pokojů ubytovacích zařízení pro venkovský CR bylo podrobněji pojednáno v kap. 4.3.

Celkový počet projektů a grantových programů zaměřených na rozvoj CR považuji v současnosti za dostatečný. Ovšem zejména období 2001-2003 lze označit z pohledu oddělení CR za málo aktivní. Za poměrně vážný nedostatek považuji fakt, že největší projekty zaměřené na tvorbu produktů (tj. Cykloturistika na Vysočině a Hipoturistika na Vysočině) jsou realizovány až od roku 2005 a navíc se plnění jednotlivých částí (cílů)

projektu neustále zpožďuje. Produkty jsou přitom základem nabídky. Po tvorbě produktů je důležitá také jejich propagace. I ta je zatím málo efektivní. Sama Komise cestovního ruchu a vnějších vztahů Rady kraje Vysočina konstatuje, že je nutno propagaci zagresivnit. V úvahu připadají např. reklamy v zahraničních televizích, inzeráty v tisku, navázání kontaktů se zahraničními asociacemi CK, zařazení více veletrhů.

GP vyhlášené krajem na podporu CR lze vesměs označit za úspěšné. Charakteristická je pro ně převaha poptávky nad nabídkou a vysoké procento čerpání grantu (přes 90%). Za neúspěšný lze označit GP Vítejte u nás, zejména díky nezájmu mikroregionů. Kraj se snaží zejména o rychlý rozvoj infrastruktury CR. V roce 2006 byly všechny GP v oblasti CR zaměřeny pouze na prioritu č. 4. V souvislosti s tvorbou a realizací projektů je hlavním limitujícím faktorem nedostatek finančních prostředků. Hlavním úkolem oddělení CR by tak mělo být přesvědčit krajské zastupitelstvo o navýšení prostředků do oblasti CR. Zlepšení situace (nárůst financí, zvýšení počtu pracovníků v CR) by mělo přinést založení Vysočina Tourist Service.

Protože je diplomová práce svým obsahem zaměřena na příjezdový CR, lze v tomto směru za vážný nedostatek pokládat absenci takového GP, či projektu (i třeba zkušebního a finančně méně dotovaného), který by byl založen na zvýšení počtu zahraničních turistů (návštěvníků). Z tohoto pohledu lze označit výroky některých krajských představitelů o podpoře příjezdového CR za populistické. Mohlo by se jednat například o projekty zaměřené na tvorbu webových stránek měst (mikroregionů) v cizojazyčných mutacích, či o vytvoření propagačních materiálů a informačních tabulí v cizích jazycích.

5.3 Podpora cestovního ruchu z fondů EU, přeshraniční spolupráce

Vedle přihlášení se k tradičním západoevropským hodnotám a tradicím byla jedním z hlavních argumentů pro vstup do EU vidina přísunu finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Česko (resp. jednotlivé regiony) tak díky své relativní zaostalosti mohlo začít tyto prostředky od roku 2004 plně využívat. Byly vytvořeny operační programy, jejichž hlavním cílem bylo přispět k rozvoji zaostávajících regionů, restrukturalizaci průmyslových oblastí, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, revitalizaci zanedbaných městských oblastí atd. V letech 2004-06 celkem Česko získalo z fondů EU 2,6 miliardy Euro.

Už před vstupem ovšem bylo jasné, že pro vysoké procento subjektů-žadatelů podpory bude velmi problematické tyto finanční prostředky využít. Systém podpory z EU je totiž

nastaven tak, že subjekty žádající o daný grant musí nejprve zaplatit plnou cenu projektu, který jim je teprve zpětně proplacen. Tento systém je na jednu stranu spravedlivý a zabraňuje podvodům, pro malé a finančně slabší subjekty je však velmi tvrdý. Tyto subjekty totiž mají omezené finanční prostředky a zkrátka si nemohou dovolit vysoké investice, i když by jim byly zpětně proplaceny. Trh v kraji Vysočina je převážně zastoupen malými, finančně slabými subjekty, přičemž pro odvětví CR pak platí tato charakteristika dvojnásob (viz kap. 6). Pro většinu subjektů je tak současný systém čerpání podpory z fondů EU značně limitujícím faktorem.

Celková podpora ze strukturálních fondů pro kraj Vysočina v období 1.5.2004-30.8.2006 byla schválena ve výši 2 731 302 472 Kč (Krajský úřad Vysočina 2007). CR byl (v rámci podopatření 4.1.2 a 4.2.2) podpořen v uvedeném období částkou 59 359 664 Kč. Do odvětví CR tak šlo pouze 2,2 % všech prostředků z fondů. Jedná se tedy o velmi malý podíl.

V rámci GS podopatření 4.1.2 Podpora regionálních a místních služeb CR bylo v období 1.5.2004-30.8.2006 podpořeno celkem 17 projektů za 19 881 507 Kč (viz příloha č. 15.). GS bylo určeno pro veřejnoprávní subjekty a neziskové organizace a zaměřeno na zkvalitnění služeb, informační obsluhy a marketingu v cestovním ruchu. Celková alokace z fondů EU do GS je 27 623 675 Kč, kraj tedy má pro příští měsíce k dispozici ještě více než 7,7 mil. Kč. V rámci GS podopatření 4.2.2 Podpora regionální a místní infrastruktury CR bylo v období 1.5.2004-30.8.2006 podpořeno celkem 14 projektů za 39 478 157 Kč (viz příloha č. 16). Podpora byla určena výhradně podnikatelským subjektům. Celková alokace z fondů EU do GS je 47 634 703 Kč, kraj tedy má pro příští měsíce k dispozici ještě více než 8 mil. Kč.

I přes snahu kraje alokovat prostředky rovnoměrně do všech regionů existují velké regionální rozdíly v distribuci finančních prostředků na projekty (viz obr. č. 6). Nejlépe si v uvedeném období vedly následující obce s rozšířenou působností: Třebíč (v rámci obou podopatření získala téměř 16 mil. Kč.) a Pelhřimov (7,3 mil. Kč.). Naopak nejhůře shodně Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou (necelých 0,5 mil. Kč).

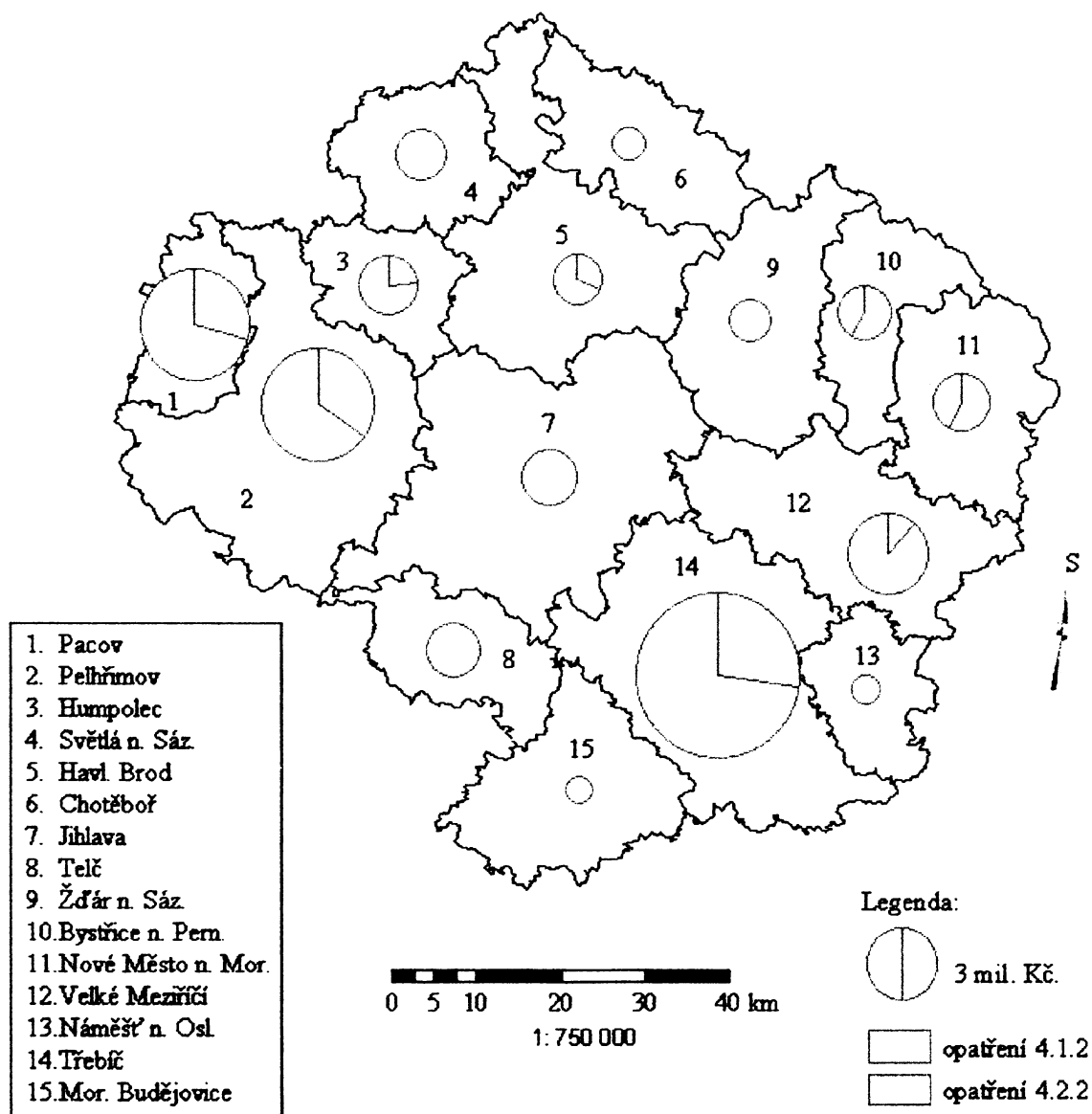
V programovacím období 2007-2013 byl SROP nahrazen ROP pro jednotlivé regiony NUTS II. Kraj Vysočina spolu s Jihomoravským krajem tvoří region Jihovýchod. Finanční plán ROP NUTS II Jihovýchod vychází z dohody obou krajů uskutečněné na konci roku 2006. Po zvážení všech argumentů byly finanční prostředky rozděleny do čtyř prioritních os v následujícím poměru (viz tab. č. 40)

Tab. č. 40: Prioritní osy a jejich podpora v ROP Jihovýchod

Prioritní osa 1	Rozvoj dopravy	70 %
Prioritní osa 2	Rozvoj CR	11 %
Prioritní osa 3	Rozvoj měst a venkovského prostoru	17 %
Prioritní osa 4	Technická pomoc	2 %

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz 2006

Obr. č. 6: Regionální diference čerpání prostředků z fondů EU (4.1.2 a 4.2.2)

Zdroj: Krajský úřad Vysočina – odbor regionálního rozvoje 2007

Cestovní ruch je součástí prioritní osy 2: Rozvoj udržitelného cestovního ruchu s dvěma podoblastmi:

2.1 Rozvoj infrastruktury pro CR

2.2 Rozvoj služeb v CR.

Většina prostředků tedy půjde na rozvoj zejména ubytovacích a stravovacích zařízení (doplnění sítě, zlepšení kvality) a na zlepšení celkové kvality služeb CR. Oba kraje toto považují za priority, jejichž výsledkem by měl být nárůst počtu domácích a zahraničních turistů.

CR v regionu Jihovýchod by měl být v programovacím období 2007-2013 podpořen celkem 76,889 mil. Euro. Z fondů EU (ERDF) by měly kraje získat 57,038 mil. Euro, z národních soukromých zdrojů 15,657 mil. Euro a z národních veřejných zdrojů 4,194 mil. Euro. Zatím není jasné, jakou částkou bude CR podpořen v kraji Vysočina, nicméně je velmi pravděpodobné, že dojde k mnohonásobnému navýšení prostředků do CR a bude záležet na jednotlivých obcích, mikroregionech či soukromých subjektech, jak dokáží tyto prostředky využít.

Ačkoliv kraj Vysočina není příhraničním regionem (k hranici s Rakouskem je to necelých 5 km), byl zařazen do Iniciativy společenství INTERREG IIIA. Ta se týká přeshraniční spolupráce mezi regiony. Iniciativa měla celkem 5 priorit, přičemž cestovní ruch byl součástí priority I – přeshraniční hospodářská spolupráce. INTERREG IIIA navazuje na předvstupní program Phare CBC, který byl vyhlášen právě v příhraničních regionech. Iniciativa je v Česku rozdělena podle příslušnosti regionu k dané hranici na 5 částí: česko-rakouskou, česko-bavorskou, česko-saskou, česko-polskou a česko-slovenskou. Na česko-rakouskou hranici (kam je zařazen kraj) bylo v období 2004-2006 alokováno celkem 11 mil. Euro (tj. 1/5 všech prostředků alokovaných do iniciativy). Prostředky z iniciativy mohou čerpat regiony na úrovni NUTS III. Na české straně (kraj Vysočina, Jihočeský kraj a Jihomoravský kraj), na rakouské straně regiony Mühlviertel, Waldviertel, Weinviertel, Wien, Wiener Umland Nord, Innviertel, Linz-Wels, Mostviertel-Eisenwurzen a Sankt Pölten. Projekty v kraji Vysočina byly podporovány v souladu s programovým dokumentem „INTERREG IIIA Česká republika – Rakousko“ Program Iniciativy Společenství 2000(4)-2006 (zkráceně CIP), Programovým dodatkem a Směrnicí pro žadatele. Oprávněnými žadateli do Iniciativy INTERREG IIIA byly obce (svazky obcí), města, kraje, organizace zřizované kraji či obcemi, které byly zřízeny za účelem poskytování veřejných služeb a byly ze 100 % vlastněny těmito kraji či obcemi, NNO,

zájmová sdružení právnických osob, hospodářské komory, agrární komory a organizace zřízené státem. Subjekty žádající o podporu mohou získat grant dosahující max. 75 % celkových uznatelných nákladů s tím, že jim bude proplacen zpětně oproti proplaceným fakturám.

Z celkových 11 mil. Euro kraj získal 2,24 mil. Euro (cca 66,6 mil. Kč), tj. asi 21,1 % všech prostředků. Celkem bylo podpořeno 20 projektů, z toho 6 (viz tab. č. 41) v oblasti CR v celkové výši 11 376 400 Kč - 17 % všech prostředků. Pokud bychom ovšem započítali také peníze získané například do dopravy, jednalo by se o téměř 50 % všech prostředků.

Tab. č. 41: Projekty na rozvoj CR v rámci iniciativy INTERREG IIIA

Název projektu	Finanční příspěvek z EU (Kč.)
Realizace Mlynářské stezky	641 589
Terénní mapování sítě hipostezek a koňských stanic v kraji Vysočina	748 500
Spolupráce Města Brtnice, kult. institucí ČR a rak. Muzea užitého umění	976 050
Jihlava: Město střední Evropy	2 925 000
Obnova parního mlýna v Telči	4 637 841
Cyklostezka Jihlava - Raabs	1 447 500

Zdroj: www.mmr.cz 2006

Součástí Iniciativy Společenství INTERREG IIIA je také tzv. Dispoziční fond (dále DF). Ten slouží k financování projektů neinvestičního charakteru s prokazatelným přeshraničním dopadem nejen v oblasti CR, ale také kultury, sportu, hospodářského rozvoje či životního prostředí. Jeho hlavním cílem je zmírnit okrajový (periferní) charakter těchto oblastí podporou hospodářského rozvoje, zejména s využitím potenciálu v oblasti CR. Ve fondu je do konce roku 2006 alokováno celkem 970 tis. Euro, přičemž kraj bude moci disponovat částkou 150 tis. Euro. Na administraci DF kraj získal 22 500 Euro. Maximální výše podpory je 75 % z celkových uznatelných nákladů projektu (minimum 1 tis. Euro, maximum 10 tis. Euro). Vhodnými žadateli mohou být města, obce, kraje, nestátní neziskové organizace, občanská sdružení, spolky, svazky atd. (www.rrav.cz). K 1.11. 2006 bylo podpořeno celkem 15 projektů (z 18 podaných) za 2 794 093 Kč.

V oblasti CR se však jednalo pouze o jediný projekt Otevření Mlynářské stezky (žadatel Svazek obcí mikroregionu Novoměstsko), který byl podpořen 122 050 Kč. Projekt Hledání cesty ke sblížení systémů hodnocení kvality ubytování na venkově v Česku a Rakousku (žadatel Svaz venkovské turistiky) nebyl podpořen. Mluvit o neúspěchu celého projektu Dispozičního fondu je asi přehnané, nicméně pokud má být hlavním cílem projektu hospodářský rozvoj oblastí s využitím potenciálu CR, a výsledkem je jediný projekt z oblasti CR, budí to přinejmenším rozpaky. Snad jediný důvod tak nízkého zájmu subjektů působících v CR je právě nezájem o tuto spolupráci, jak si jinak vysvětlit tu skutečnost, že většina úspěšných projektů je zaměřena na rozvoj kultury a životního prostředí. Je proto možné, že v dalším roce dojde k přeformulování cílů s důrazem právě na kulturu a životní prostředí.

6. Cestovní kanceláře v kraji Vysočina

K 30.8. 2006 mělo v kraji Vysočina sídlo 45 subjektů s označením CK. Příjezdovým CR zahraničních turistů se přitom zabývá pouze 8 CK. Nutno ovšem dodat, že incoming zajišťuje pouze malé procento příjmů těchto CK (viz dále). Jedním z důsledků nízkého počtu incomingových CK je nízká návštěvnost kraje. Je nutné si uvědomit, že právě místní subjekty znají kraj nejlépe a dokáží „prodat jeho přednosti“. Pro mimokrajské CK je Vysočina pouze cílem jednodenních výletů, což rozhodně není hlavní stimul rozvoje CR v kraji (viz snahy o nárůst počtu přenocování).

Při zjišťování počtu CK se potvrdily některé trendy charakteristické pro odvětví CR v rámci celého Česka. Celkový počet CK na Vysočině klesá. Trvalý pokles je důsledkem přesycenosti trhu v 90. letech. Celá řada CK v posledních letech svoji činnost buď zcela ukončila (Plutotour, Tastour, Ajka, Fittour aj.), nebo se transformovala na CA (Trio, Marco, Quennpeace, Ježek, Euro-Tour, Nona, Rybářka atd.). Naopak nové CK vznikají zcela výjimečně (např. Europe-Service v roce 2004). Jedním z limitujících faktorů je vysoké pojistné nutné ke zřízení CK. Také počet incomingových CK na Vysočině klesá. Například ještě v roce 2004 se příjezdovým CR zabývaly také dvě CK z Havlíčkova Brodu: M – Tour a B – Travel. Nyní už se ale obě soustředí na outgoing. Z ostatních CK pouze Lero-tour (sídlící v Třebíči) v budoucnu uvažuje o incomingu.

Všech osm incomingových CK (a nejen ty) se nachází ve větších obcích kraje (městech). Ostatně pro všechny služby je charakteristická jejich koncentrace do měst.

Jejich regionální rozložení je značně nerovnoměrné. Plných pět leží v okrese Žďár nad Sázavou, po jedné je pak v okrese Jihlava, Třebíč a Havlíčkův Brod. V okrese Pelhřimov se ani jedna CK incomingem nezabývá. Vysoká koncentrace CK do okresu Žďár nad Sázavou má hned několik důvodů. Region má výborné lokalizační předpoklady. Okres je vhodný pro aktivní formy CR (pěší turistika, cykloturistika), pro rekreační formy (nádrže, rybníky) i pro kulturně-poznávací formy (památky UNESCO). Navíc jsou zde vhodné také realizační předpoklady. Výhodná je také geografická poloha okresu: blízkost Brna, moravských kulturních (hrady) i přírodních památek (Moravský kras). V neposlední řadě se jedná o tradiční turistickou oblast s podnikateli, kteří mají s CR bohaté zkušenosti. V případě okresu Havlíčkův Brod je možné, že vedle stávající CK Adatour se může incomingem znovu začít zabývat CK M-Tour. Majitelka CK to nevyloučila. To, že se v okrese Pelhřimov nenachází žádná incomingová CK není zase tak překvapivé. Okres postrádá větší sídla (Pelhřimov je nejmenším okresním městem) a také výrazné atraktivitu CR. Velmi překvapivý je naopak nízký počet CK v okresech Třebíč a Jihlava. Je zarážející, že žádná z CK nevyužila zapsání Třebíče do seznamu UNESCO. Nicméně vzhledem k tomu, že památky UNESCO patří mezi největší atraktivitu v CR obecně, staly se okamžitě součástí nabídky velkých a ekonomicky silných CK (např. Čedok), obvykle pouze v rámci výletů a okružních jízd. S takovými CK se ty malé na Vysočině nemohou rovnat. Nicméně přesto je na Vysočině prostor pro vznik nových incomingových CK. Ty by ovšem musely obrátit svoji pozornost od takových forem, jako jsou kulturně-poznávací a rekreační, kde se nutně dostávají do tvrdé konkurence s velkými (mimokrajskými) CK, na jiné formy CR, zejména sportovní (pěší turistika, cykloturistika) a alternativní formy (venkovská turistika), pro které má ostatně kraj mnohem lepší předpoklady.

6.1 Výsledky dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření (příloha č. 17) se týkají 6 CK (tj. N=6) – viz tab. č. 42. CK Reko se totiž specializuje na oblast Krkonoš a CK Standa se dotazníkového šetření odmítla zúčastnit. Výsledky byly pro přehlednost rozděleny do deseti kategorií (viz dále).

Tab. č. 42: Incomingové CK na Vysočině

Název CK	Sídlo	Okres
Adatour	Havlíčkův Brod	Havlíčkův Brod
Tipatour	Třebíč	Třebíč
Europe-Service	Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou
Žďár- Zika	Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou
Santini	Žďár nad Sázavou	Žďár nad Sázavou
Renata	Nové Město na Moravě	Žďár nad Sázavou

Zdroj: vlastní šetření 2006

Obecné informace o CK

- většina (66,7 %) CK vznikla na počátku 90. let
- žádná z CK není členem mezinárodní organizace sdružující CK
- 33,3 % CK jsou členy Asociace českých cestovních kancelářů a agentur (dále AČCKA)
- všechny (100 %) CK se prezentují pomocí webových stránek, 83,3 % CK se prezentuje také pomocí katalogů, letáků a prospektů
- 83,3 % CK má pouze 1-5 zaměstnanců
- mají problémy nejrůznějšího charakteru
- 66,7 % CK vidí jako největší problém kraje slabě rozvinutou infrastrukturu, 33,3 % jeho malou propagaci ze strany kraje i státu

To, že většina CK vznikla na počátku 90. let, není žádným překvapením. Tento trend byl charakteristický pro celé Československo. V tomto období se výrazně zvýšila poptávka po cestách do postkomunistických zemí Evropy (viz kap. 2), jejímž důsledkem byl vznik incomingových CK. Žádná z CK není členem mezinárodní organizace sdružující CK, pouze 33,3 % jsou členy AČCKA. I to lze označit za negativní jev. Členství totiž skýtá celou řadu výhod. AČCKA kromě toho, že hájí hospodářské zájmy svých členů, také například pořádá studijní cesty pro majitele a zaměstnance CK či pořádá vzdělávací kurzy. Z hlediska incomingu navíc slouží jako primární kontakt pro zahraniční zájemce o spolupráci. Všechny CK se prezentují pomocí webových stránek - za nejkvalitnější lze považovat webové stránky CK Tipatour (www.tipatour.cz). Z ostatních forem se jedná zejména o propagaci formou katalogů, propagačních letáků a prospektů. Nízká

ekonomická síla CK však neumožňuje prezentaci např. formou sponzorování. CK jsou z hlediska počtu zaměstnanců malé (tj. do pěti zaměstnanců), více než 10 zaměstnanců je pouze v CK Tipatour. Tato hypotéza tedy byla ověřena jako správná. CK mají různé problémy, což je ovšem značně negativní z hlediska jejich řešení. Největší slabinou kraje Vysočina je podle CK slabě rozvinutá infrastruktura, na druhém místě pak nízká úroveň propagace ze strany kraje i státu. Překvapivě ani jednou nebyla zmíněna nízká jazyková vybavenost místních obyvatel.

Nabídka

- v nabídce 83,3 % CK převládají krátkodobé pobyty (do 3 dnů)
- v případě 83,3 % CK je zaměřena především na léto
- 66,7 % CK nabízí výlety po kraji Vysočina, 66,7 % CK také v ostatních regionech
- 100 % CK nabízí turistům forfaitové zájezdy
- žádná z CK nenabízí alternativní formy CR

V nabídce CK převládají krátkodobé pobyty. Krátká délka pobytu společně s nízkým počtem turistů (viz dále) se negativně projevuje na výši devizových příjmů. Z ročních období v nabídce převládá léto, a tím se potvrzují výsledky ČSÚ o převážně letní sezóně. Pouze CK Žďár nabízí pobyty převážně na podzimní období. Žádná z CK se nespecializuje na zimní CR, přestože Žďárských vrchů k tomu předurčuje. Většina CK nabízí výlety v kraji Vysočina. Z výletů mimo kraj dominují zejména památky UNESCO (Praha, Brno, Český Krumlov, Litomyšl), z přírodních památek pak Moravský kras. Nabídka forfaitových zájezdů je dnes běžnou součástí služeb CK a zákazníci ze zahraničí je poměrně hodně využívají. Za jeden z nejzásadnějších výsledků dotazníku považují ten fakt, že ani jedna z CK nemá ve své nabídce možnost zúčastnit se některé z alternativních forem CR (cykloturistika, ekoturistika, hipoturistika). To je totiž v příkrém rozporu s tím, co kraj prezentuje a v čem má pravděpodobně největší předpoklady. Potvrzuje se tak jeden z problémů kraje, tedy nízká míra spolupráce mezi soukromým (v tomto případě CK) a veřejným sektorem (Krajský úřad Vysočina). Krajský úřad za to dává vinu právě CK, které se odmítají zúčastnit projektů kraje. CK si zase stěžují na přílišnou finanční náročnost projektů.

Zahraniční turisté

- klienti 66,7 % CK upřednostňují poznávací formy CR, klienti 33,3 % CK se pak účastní rekreačního CR
- využívají v 50 % případů jako hlavní dopravní prostředek automobil
- si pouze výjimečně stěžují
- nejnáročnějšími turisty jsou Němci
- dávají přednost kvalitnějšímu ubytování (v 83,3 % CK tři a více hvězdičkových hotelech, v 50 % CK v penzionech)

To, že zahraniční turisté upřednostňují zejména poznávací formy CR je, v kontextu absence nabídky alternativních forem, poměrně očekávaným jevem. Oblíbenějším je přitom kulturně-poznávací CR (viz dále). Na druhém místě je pak rekreační CR. Turisté k cestě na Vysočinu využívají silniční dopravu, převládá doprava automobilem. Klienti si, podle CK, pouze výjimečně stěžují. Pokud ovšem nějaká stížnost existuje, směřuje např. na používání dvojích cen v obchodech, předražené taxi, či čistotu sociálních zařízení. Nejnáročnějšími turisty, co se poskytování služeb (ubytovacích, stravovacích) týče, jsou Němci. Důležité je ovšem zdůraznit jeden fakt. Všechny CK se soustředí pouze na turisty z Evropy a obvykle z jednoho nebo pouze několika zemí. Ovšem i majitelka CK Ada-tour označila za nejnáročnější turisty Němce, ačkoliv zajišťuje pobyty také pro Japonce, kteří platí za jedny z nejvíce náročných turistů na světě. Zahraniční turisté obvykle dávají přednost kvalitnějšímu ubytování - zejména v hotelech a penzionech.

Základní statistické informace o CK

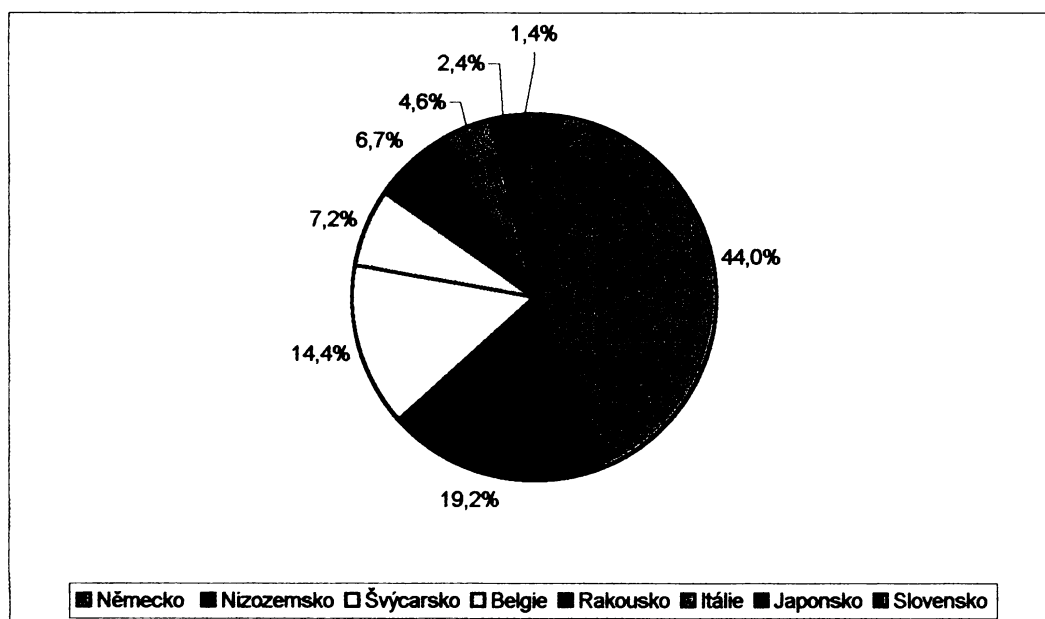
- v 66,7 % CK je podíl zájezdů prodaných zahraničním turistům menší než 10,1 %
- v 66,7 % CK je podíl příjmů z inomingu menší než 10,1 %
- v 33,3 % CK počet klientů stagnuje, v 33,3 % CK roste a v 33,3 % klesá

Význam příjezdového CR je pro CK velmi malý. Ze všech prodaných zájezdů tvoří inomingové méně než 10,1 %. Obdobně je tomu také v případě podílu příjmů z inomingu. Je to další z důkazů, že pro kraj má mnohem větší význam domácí CR. Celkový počet klientů CK stagnuje. Ve třetině CK roste, ve třetině stagnuje a ve třetině klesá. V tomto směru výsledky odpovídají výsledkům návštěvnosti HUZ.

Počet a struktura klientů

V roce 2005 využilo služeb CK celkem 2080 zahraničních klientů. Největší incomingovou CK v kraji je Santini tour (viz příloha č. 18), která se na celkovém počtu podílí více než 30 %. Struktura klientů se v porovnání se strukturou hostů v HUZ výrazně liší. V takto malém počtu CK se totiž velmi projevují náhodné jevy (viz dále). Nejvíce klientů (44 %) pochází z Německa. Pouze na turisty z této země se specializuje CK Žďár. Na druhém místě se umístili klienti z Nizozemska. Tato skutečnost je ovlivněna tím, že CK Santini má v Nizozemsku partnera a s jeho pomocí se v této zemi cíleně propaguje. Třetí místo Švýcarů je způsobeno tím, že majitelka CK Renata má švýcarského manžela, přes kterého získala celou řadu užitečných kontaktů. Podíl klientů z ostatních zemí dosáhl v daném roce pouze 22,4 % procenta. Relativně malý (resp. nulový) podíl turistů z ostatních sousedních států (tj. Rakouska, Slovenska a Polska) má více důvodů. V první řadě je to důsledek vysokého počtu jednodenních návštěvníků (zejména z Rakouska). Zadruhé celá řada stávajících turistů zde má příbuzné a známé (zejména Rakousko a Slovensko). V neposlední řadě navíc turisté z těchto zemí využívají služeb buď národních, nebo velkých českých CK. Celkově lze strukturu klientů označit za poměrně málo diferencovanou. Podíl klientů ze zemí mimo Evropu dosáhl pouze 2,4 %. CK se tedy jednoznačně soustředí na evropský trh. Jejich nabídka se pak orientuje zejména na německy mluvící země a země Beneluxu.

Graf. č.17: Struktura klientů CK

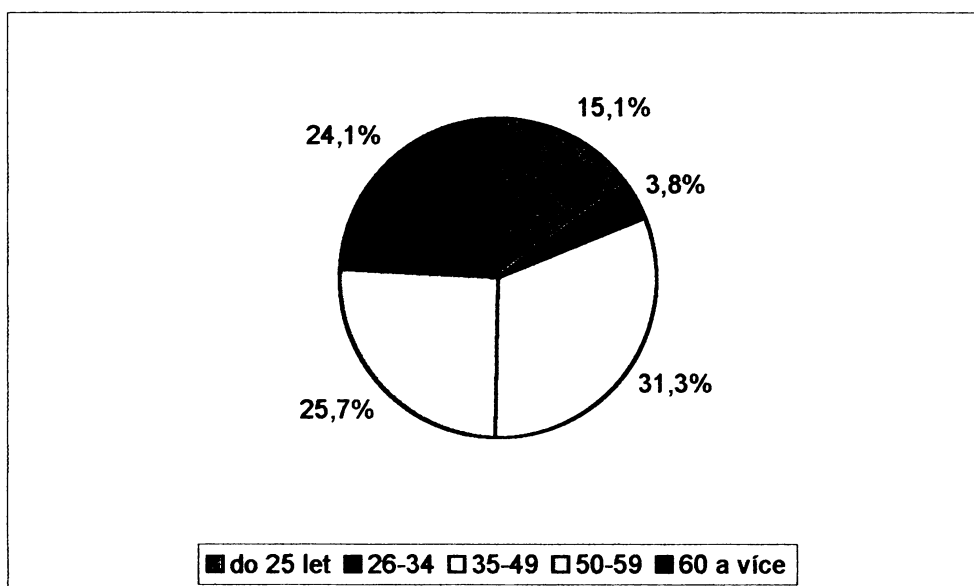

Zdroj: vlastní šetření 2006

Věková struktura

Většinu klientů CK lze zařadit mezi střední a starší generaci (viz graf č. 18). Nejvíce klienty je zastoupeno věkové rozpětí 35-49 let. Tato věková skupina je obvykle dobře finančně zajištěná a má dostatek volného času k provozování koníčků. Většinou už ovšem cestují bez vlastních dětí. Téměř vyrovnaně jsou zastoupeny věkové skupiny 50-59 let a 60 a více let. Lze očekávat, že stárnoucí evropská (vyspělá západní) populace se v budoucnu stane hlavní cílovou skupinou nabídky CK. Poněkud překvapivě málo je zastoupena věková skupina 26 – 34 let. Poměrně zajímavé je srovnání věkové struktury v rámci jednotlivých národů. Starší generace (50 a více let) jezdí do kraje Vysočina zejména z Belgie (100 %) a Německa (94 %). Střední generaci (věkovou skupinu 35-49 let) zastupují zejména klienti z Nizozemska (100 %), Japonska (100 %), Slovenska (100 %) a Rakouska (86 %). Mladší generaci zastupují především Švýcaři.

Graf. č.18: Věková struktura klientů CK

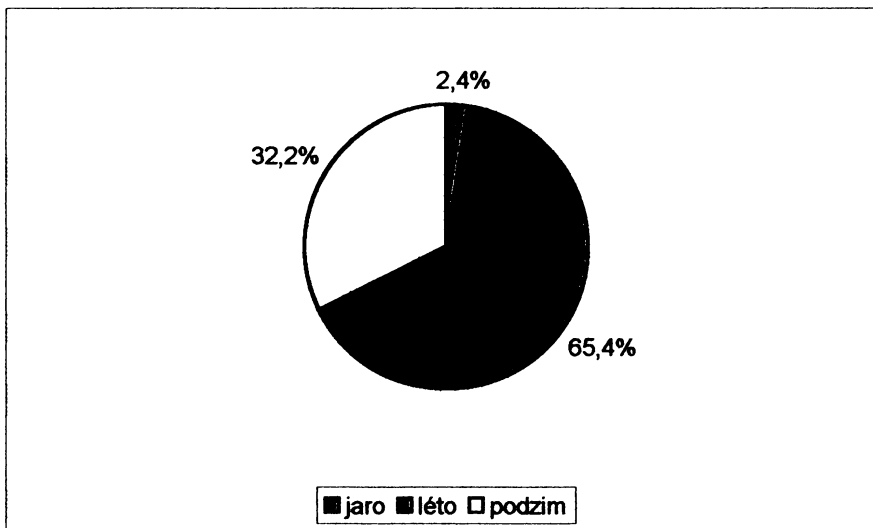

Zdroj: vlastní šetření 2006

Sezónnost

Sezónnost návštěvnosti klientů je jednoznačně koncentrována do letních měsíců. Je logickým důsledkem skutečnosti, že nabídka CK je zaměřena právě na léto (viz výše). Na léto připadají téměř dvě třetiny. Na druhém místě následuje podzim, na jaro už připadá velmi malý podíl (viz graf č. 19). Zima není zastoupena vůbec. Žádná z CK však pobyty v tuto roční dobu nenabízí. Z hlediska jednotlivých národů jezdí mimo léto do kraje pouze většina Němců (55 %), Rakušanů (64 %) a Italů (84 %), a to v podzimních měsících.

Graf. č.19: Sezónnost návštěvnosti klientů CK

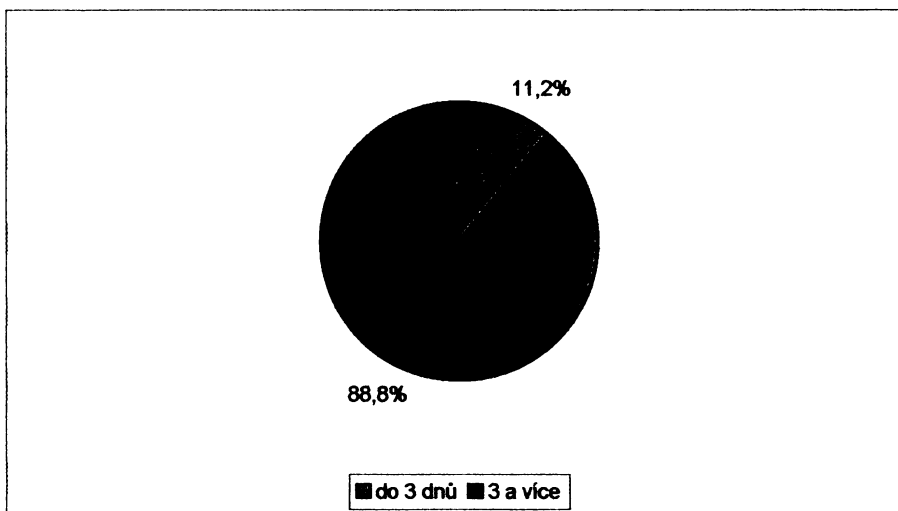

Zdroj: vlastní šetření 2006

Průměrná doba pobytu

Ačkoliv v nabídce CK převládají krátkodobé pobyty, drtivá většina (88,8 %) zahraničních klientů tráví v kraji více než 3 dny. Nejvíce dní průměrně tráví na Vysočině Belgičané (6,7 dne) a Němci (4,9 dne), naopak nejméně Rakušané (2,4 dne) a Japonci (2,0 dne). V případě klientů z Rakouska je to dáno geografickou blízkostí Česka a Rakouska, nicméně v případě Japonců se jedná o poměrně velké překvapení. V tomto ukazateli se např. v údajích za HUZ v kraji umísťují na opačném konci pomyslné tabulky.

Graf. č.20: Délka pobytu klientů CK

Zdroj: vlastní šetření 2006

Návštěvnost atraktivit

Zahraniční klienti CK navštěvují v kraji pouze kulturní památky, zejména památky UNESCO. Relativně nízká je ovšem návštěvnost Třebíče. Jihlava je, s výjimkou známých katakomb, spíše centrem nákupní turistiky. Z hlediska regionálního rozložení je návštěvnost klientů jednoznačně koncentrována do východní části kraje. Zcela opomíjeny jsou památky v okresech Havlíčkův Brod a Pelhřimov.

Tab. č. 43: Návštěvnost vybraných atraktivit CR zahraničními turisty podle CK

Atraktivita CR	Počet turistů
Žďár nad Sázavou	1150
Telč	1033
Jihlava	595
Třebíč	358
Jaroměřice nad Rokytnou	106
Polná	95

Zdroj: vlastní šetření 2006

Ostatní CK

Vzhledem k tomu, že incomingové CK se sídlem na Vysočině, přepraví do kraje velmi malý segment zahraničních turistů, bylo kontaktováno 10 největších incomingových CK (viz příloha č. 20) v Česku podle průzkumu společností MagConsulting a COT Media, který se konal v roce 2004. Nicméně z těchto deseti CK pouze dvě (Čedok a BK Tour) nabízejí turistický produkt Vysočina. Hlavním důvodem tohoto stavu je fakt, že 80 % těchto CK má sídlo v Praze a jejich nabídka je zaměřena právě na hlavní město a jeho širší okolí (hrady Karlštejn, Konopiště, Kutná Hora aj.). Proto byly v další fázi kontaktovány mimopražské incomingové CK. Výběr byl omezen pouze na ty, které na svých webových stránkách nabízejí Vysočinu. CK Emma byla do seznamu zařazena na základě doporučení od vedoucí oddělení CR při Krajském úřadu Vysočina. Protože CK odmítly sdělit (s výjimkou CK Čedok) celkový počet zahraničních klientů, byl tento ukazatel za jednotlivé CK převzat z průzkumu od společností Mag Consulting a COT Media, který se konal v roce 2004. Velkým problémem je ovšem ta skutečnost, že tyto CK si nevedou

statistiky o návštěvnosti jednotlivých regionů. Proto se jedná o velmi hrubé odhady pověřených zástupců či majitelů CK.

Tab. č. 44: Statistické ukazatele mimokrajských CK

Název CK	Sídlo	Celkový počet zahraničních klientů (2004)	% zahraničních klientů na Vysočině	Absolutní počet zahraničních turistů
Čedok	Praha	159 000*	1 %	1590
BK Tour	Hradec Králové	25 760	15 %	3864
A.T.I.S	Bruntál	17 100	2,6 %	450
Régio	Kyjov	1 420	10 %	142
Emma	Brno	500	100 %	500

Zdroj: MagConsulting, vlastní šetření

* údaj je za rok 2005

Z tabulky je patrné, že podíl zahraničních klientů směřujících do kraje je malý. Výjimkou je CK Emma, která pro zahraniční klienty pořádá okružní jízdy po Jihomoravském kraji a kraji Vysočina s tím, že na Vysočině obvykle stráví 2-3 dny. Největší počet zahraničních klientů směřuje do kraje s CK BK Tour (viz tab. č. 44). Přesto i tato CK uvedla, že produkt Vysočina se špatně prodává (ve srovnání s Jihočeským krajem). Majitel CK ATIS uvedl, že povědomí o kraji je například v Německu velmi malé, a i památka UNESCO Telč se velmi špatně prodává. Podle něj chybí ve městě doprovodná infrastruktura CR.

Vedle podílu klientů cestujících s CK na Vysočinu byly předmětem dotazování také otázky zaměřené na strukturu klientů, sezónnost, upřednostňované formy a typ ubytování. Struktura klientely je poměrně homogenní. Přebírají turisté z Nizozemska a Německa. Z hlediska sezónnosti dominuje jednoznačně léto. Z forem jsou nejvyhledávanější rekreační a kulturně-poznávací. Typ ubytování je determinován převládající formou. Pro rekreační formy je charakteristické ubytování v chatách a chalupách. Všechny tři CK se ovšem specializují především na domácí klientelu. Pro kulturně-poznávací formu CR je typické kvalitní ubytování v hotelech a penzionech.

Tab. č. 45: Základní charakteristiky CK se zájezdy na Vysočinu

Název CK	Struktura turistů	Sezónnost	Hlavní forma	Typ ubytování
Čedok	Niz., Něm.	Léto	Kultur.- pozn.	Hotely,penziony
BK Tour	Něm., Niz., Belg.	Léto	Rekreační	Chaty, chalupy
A.T.I.S	Něm., Niz., Pols.	Léto	Rekreační	Chaty, chalupy
Régio	Niz., Něm.	Léto	Rekreační	Chaty, Chalupy
Emma	Španělsko	Léto	Kultur.- pozn.	Hotely

Zdroj: vlastní šetření 2006

Na závěr této kapitoly bych se pokusil o srovnání ukazatelů mezi CK v kraji Vysočina a mimokrajskými CK. CK sídlící mimo území kraje přivezou na Vysočinu mnohem více klientů, než místní. Struktura klientů je totožná, převládají Evropané, zejména Němci a Nizozemci. V sezónnosti návštěvnosti dominují letní měsíce. Pouze minimálně se liší hlavní formy, které klienti vyhledávají. V případě krajských CK klienti vyhledávají převážně kulturně-poznávací formy CR, v případě mimokrajských rekreační formy CR. Z hlediska typu ubytování klienti krajských CK upřednostňují spíše kvalitnější ubytování (hotely, penziony), v případě mimokrajských chaty a chalupy.

Tab. č. 46: Srovnání krajských a mimokrajských CK

Ukazatel	Krajské CK	Mimokrajské CK
Počet turistů	2080	6546
Struktura klientů	Němci, Nizozemci	Němci, Nizozemci
Sezónnost	Léto	Léto
Hlavní formy	Kulturně-pozn., rekreační	Rekreační, kult.-poznávací
Typ ubytování	Hotely,penziony	Chaty, chalupy

Zdroj: vlastní šetření 2006

7. Závěr

7.1 Shrnutí hlavních poznatků

CR zaujímá významnou část národního hospodářství. Relativní propad v oblasti tzv. podílových ukazatelů (podíl CR na exportu, podíl CR na HDP) je dán zejména nesmírně silnou, a v Evropě ojedinělou, průmyslovou výrobou, která tlačí relativní podíly těchto ukazatelů níže. Ostatní podílové ukazatele (podíl CR na zaměstnanosti, resp. investicích) sice vykazují v porovnání se světem hodnot nadprůměrných, nicméně z dlouhodobého hlediska je nebezpečím jejich stagnace. Příjmy z inkomingu prošly v posledních třinácti letech třemi etapami. Po rychlém nárůstu příjmů, následoval pokles a stagnace. V současnosti příjmy opět rostou, zejména díky nárůstu počtu turistů v HUZ, prodloužení délky pobytu v hlavní turistické sezóně, členství země v EU, růstu letecké dopravy aj.

Příjezdy zahraničních turistů rostly v průběhu celých 90. let., ostatně jako v celém regionu bývalých postkomunistických států. Následný pokles a stagnace byly důsledkem vnějších (válka v Iráku, teroristické útoky) i vnitřních příčin (slabě rozvinutá dopravní infrastruktura, horší kvalita ubytovacích zařízení, slabá míra propagace méně známých turistických oblastí aj.). Přestože se počet příjezdů od roku 2003 opět zvyšuje, stále se i Česko potýká s celou řadou problémů, které růst limitují. Nutno dodat, že počet příjezdů návštěvníků je ve srovnání s počtem příjezdů turistů téměř patnáctinásobný.

Jednoznačně pozitivní je ten fakt, že Česko (jako celek) nemá větší problémy z hlediska sezónnosti návštěvnosti. I přesto se v posledních letech podařilo snížit podíl letních měsíců ve prospěch jara a podzimu. Určité rezervy tak zůstávají ještě v zimních měsících. Tato vyrovnanost vede k větší stabilitě návštěvnosti i odolnosti vůči rizikovým faktorům. Oblast CR je přitom obecně velmi náchylná vůči těmto faktorům, a to nejen globálním (terorismus, šíření nemocí), ale i národním (v případě Česka záplavy).

Struktura turistů je ovlivněna geografickou polohou Česka. V návštěvnosti převládají turisté z Evropy. Hlavní zdrojovou zemí zůstává sousední Německo, i ostatní sousední země zůstávají v TOP 15 zemí. Ovšem zejména v případě ekonomicky vyspělého Rakouska a lidnatého Polska je počet jejich turistů poměrně nízký.. Největší nárůst návštěvnosti (sedminásobný) ve sledovaném období zaznamenali turisté z Velké Británie, zejména díky účastníkům tzv. stag parties (doslova "pánské jízdy" zahrnující návštěvy restauračních a zábavních zařízení a rozvoji nízkonákladových leteckých společností). V současnosti ovšem jejich počet v HUZ stagnuje a v budoucnu bude jistě klesat.

Charakteristickými rysy návštěvnosti je také relativní stálost hlavních zdrojových zemí v TOP 10 (kromě sousedních zemí také USA, Nizozemsko, Španělsko, Itálie), vysoká koncentrace turistů do Prahy, zejména v případě Britů a Španělů (více než 90 %), či nízké útraty turistů z hlavních zdrojových zemí. Průměrné denní výdaje na osobu v USD na den mají nejvyšší Japonci, Izraelci a Dánové. Je proto s podivem, proč například v Dánsku nemá agentura Czechtourism zahraniční zastoupení. Jedním z rysů je také postupný nárůst turistů ze zámořských destinací, zejména perspektivních zemí Asie (Čína, Indie, Jižní Korea). Česko by se tak v budoucnu mohlo zařadit do kategorie globální destinace CR. Na závěr je ovšem dobré připomenout, že ve statistikách nejsou vykazovány pobyty turistů u známých a příbuzných, které zaujímají relativně vysoký podíl (až 25 %), zejména v případě turistů ze sousedních zemí.

CR patří mezi odvětví, která podléhají častým a rychlým změnám, a proto je vždy obtížné předpovídat jejich budoucnost. Nicméně podle odhadů renomovaných institucí (UNWTO, WTTC) čeká Česko v oblasti CR pozitivní vývoj. Růst odvětví CR ovlivní, dle mého názoru, zejména čtyři následující faktory. Zaprvé růst české ekonomiky. Pokud totiž roste ekonomika, roste obvykle také odvětví CR. Zadruhé členství Česka v EU. Členství v unii vedlo k posílení image Česka jako vyspělé a bezpečné destinace, neméně důležité bylo také získání finančních prostředků z fondů EU. I v budoucnu lze díky členství v unii počítat se zvýšením počtu turistů a tedy i s růstem příjmů. Navíc bude možno čerpat z ROP další stovky milionů Kč na zlepšení infrastruktury a služeb CR. Zatřetí přijetí a plnění Koncepce státní politiky CR v letech 2007-2013 a v neposlední řadě přijetí Satelitního účtu CR.

V rámci zemí Visegrádské čtyřky zaujímá Česko výsadní postavení. Má největší devizové příjmy (na 1 obyv.) i největší návštěvnost hostů v HUZ. Největší dynamika růstu je patrná na Slovensku, ovšem z nízkého základu. Relativně poddimenzované je odvětví CR v Polsku. Zejména Česko a Maďarsko se potýkají s problémem přílišné koncentrace turistů do metropolí. Obecně lze říci, že v důležitých ukazatelích CR v rámci zemí V4 dochází ke zvětšování rozdílů. Toto zvětšování je důsledkem přetrvávajících rozdílů v kvalitě služeb, dopravní infrastruktury, ubytování či marketingu a reklamy.

V kraji Vysočina má příjezdový CR zatím malý význam. Počet domácích turistů je čtyřikrát větší než počet zahraničních. Návštěvnost kraje zahraničními turisty dlouhodobě stagnuje. Tento stav je důsledkem zejména nižší kvality infrastruktury a služeb, malého zastoupení inomingových CK, nedostatku kvalitních produktů, nízké jazykové

vybavenosti místních obyvatel či vysokého počtu jednodenních návštěvníků. Protože v nejnavštěvovanějších regionech naopak počet turistů roste, dochází v Česku ke zvětšování regionálních rozdílů v návštěvnosti a tedy i příjmech.

Struktura turistů v HUZ je v kraji prakticky neměnná a ovlivňována zejména geografickou polohou zdrojových zemí. V první pětce zemí jsou všechny sousední státy, které doplňuje také geograficky blízké Nizozemsko. Tyto státy se na celkové návštěvnosti podílí téměř 63 %. Takto vysoká koncentrace je ovšem z hlediska stability návštěvnosti značně nežádoucí. V dlouhodobém vývoji se dá očekávat, že turisté z Německa si udrží první pozici, stejně tak Slovensko druhou. Zvýšení počtu turistů lze očekávat u Nizozemců, turistů ze vzdálenějších evropských destinací (Španělsko, Itálie) a také zámořských států (USA, Japonsko). Vysoká koncentrace židovských památek je také příslibem nárůstu počtu turistů z Izraele.

Kraj má poměrně značné problémy se sezónností návštěvnosti. Letní měsíce (červenec, srpen) se nyní na celkové návštěvnosti podílí více než 28 %. Dominance letních měsíců je důsledkem převládající motivace zahraničních turistů na kulturně-poznávací a rekreační formy CR. Z hlediska regionálního rozložení se uplatňuje letní sezónnost ve všech okresech kraje s výjimkou okresu Žďár nad Sázavou (výraznější podíl zimních měsíců).

Průměrná doba pobytu v HUZ je v porovnání s republikovým průměrem v kraji nadprůměrná, a to i přesto, že se v kraji nenachází žádné lázeňské zařízení. Lázeňský CR je charakteristický vysokou průměrnou dobou pobytu. Z důvodů geografické odlehlosti tráví nejvíce dnů na Vysočině turisté z mimoevropských zemí: Japonska a Izraele. Negativním trendem je pokles průměrné doby pobytu u turistů z Německa a Francie.

Ačkoliv má Vysočina předpoklady zejména pro alternativní formy CR (venkovská turistika, cykloturistika, hipoturistika), hlavní motivací zahraničních turistů je návštěva kulturních památek. Největšími atraktivitami jsou památky UNESCO v čele s Telčí. Z hlediska struktury návštěvnosti se jedná zejména o Němce, Rakušany a Nizozemce. Velký potenciál, avšak zatím nevyužitý, mají židovské památky. Z hlediska sportovního CR jsou provozovány zejména pěší turistika a cykloturistika, klasické lyžování a vodní sporty. Lze očekávat, že první dvě jmenované formy si budou své postavení udržovat, naopak lyžování čeká díky globálním klimatickým změnám těžké časy. Vodní plochy mají zase vzhledem ke svému malému rozsahu omezenou kapacitu. I když počet ubytovacích zařízení vhodných k venkovskému CR roste, zůstávají alternativní formy zatím za

očekáváním, zájem je spíše než o agroturistiku a ekoturistiku o přidružené formy – cykloturistika, hipoturistika.

Velkou výhodou z hlediska organizace CR je totožnost hranic administrativních s hranicemi turistického regionu. Hlavní úlohu má v současnosti oddělení CR při krajském úřadu, v průběhu roku 2007 by však velká část kompetencí měla přejít na destinační společnost Vysočina Tourist Service. Úloha mikroregionů zatím nedosahuje západoevropských parametrů, navíc se prosazují pouze některé (Telčsko, Novoměstsko).

Kraj jako jediný ze všech krajů v Česku nemá strategii rozvoje CR (Czechtourism). Koncepce má 4 priority a je zaměřena zejména na rozvoj základní a doprovodné infrastruktury CR. Grantové programy jsou charakteristické převíšením poptávky nad nabídkou a vysokým procentem úspěšnosti čerpání (kolem 90 %). Projekty obecně limituje nedostatek peněz, největšími jsou Cykloturistika na Vysočině a Hipoturistika na Vysočině. Zcela ovšem chybí projekty a granty zaměřené na podporu incomingu.

Z evropských fondů šlo do oblasti CR (v porovnání s ostatními odvětvími hospodářství) poměrně málo prostředků. Tento stav je dán jednak nezájmem podnikatelů v CR, popř. neschopností vytvořit kvalitní produkty, ale současně také systémem čerpání podpory založeném na zpětném proplácení investic. Tento systém totiž předpokládá dostatek disponibilního kapitálu, který ovšem malé a finančně slabé subjekty v CR nemají.

Celkový počet CK v kraji je i přes trvalý pokles poměrně vysoký, podíl incomingových je ovšem velmi malý. Navíc incomingové služby zajišťují pouze malé procento příjmů. Je zajímavé, že ani jedna CK ke svému vzniku (či rozšíření služeb) nevyužila zapsání Třebíče do seznamu UNESCO. Mnohem větší šanci na úspěch v tvrdém konkurenčním boji na trhu by ovšem měla taková CK, která by svou nabídku zaměřila na alternativní nebo sportovní formy CR. Ani jedna z těchto forem totiž není součástí nabídky stávajících incomingových CK. Všechny incomingové CK se soustředí ve větších obcích kraje s převahou v okrese Žďár nad Sázavou. Počtem zaměstnanců se řadí mezi velmi malé subjekty. Nedostatek financí pak omezuje schopnost jejich propagace finančně náročnějšími formami, např. sponzoringem. V nabídce CK převládají krátkodobé letní pobyty zaměřené převážně na turisty z německy mluvících zemí a zemí Beneluxu. Běžnou součástí služeb CK je nabídka forfaitových zájezdů.

Zahraniční klienti upřednostňují (z omezené nabídky) především kulturně-poznávací a rekreační formy CR. Ke svému pobytu vyhledávají spíše kvalitnější formy ubytování v podobě hotelů a penzionů. Jejich počet (obdobně jako počet turistů v HUZ) dlouhodobě

stagnuje. Struktura klientů je poměrně homogenní a výrazně zaměřená na evropský trh. Dominují Němci, následováni Nizozemci a Švýcary. Nízký počet klientů-turistů ze sousedních zemí jde na úkor vysokého počtu návštěvníků z těchto států. Většina klientů CK patří mezi střední a starší generaci. Tato věková skupina je obvykle dobře finančně zajištěná a má dostatek volného času k provozování koníčků. Většina klientů navštěvuje kraj v letních měsících. Relativně vysoký podíl připadá také na podzim. Ačkoliv v nabídce CK převládají krátkodobé pobyty, většina turistů tráví v kraji více než 3 dny. Turistický produkt Vysočina je pro mimokrajské inomingové CK většinou nezajímavý. Z větších CK Vysočinu pro zahraniční turisty nabízejí pouze BK Travel a Čedok. Jejich nabídka se ovšem téměř shoduje s nabídkou krajských CK.

Kraj má předpoklady k nárůstu počtu zahraničních turistů. Je ovšem pravděpodobné, že růst bude z hlediska regionálního rozložení značně nerovnoměrný a bude se týkat zejména zavedených turistických oblastí a středisek (zejména Telč, Novoměstsko, Žďársko, Třebíč). Nicméně k nastartování růstu bude potřeba učinit celou řadu opatření. Za nejdůležitější považují zvýšení finančních prostředků směřujících do CR. Jednak z fondů EU, ale také z krajského rozpočtu. V tomto směru bude nezbytné, aby oddělení CR zvýšilo tlak na krajské zastupitelstvo. Vedle toho je potřeba zvýšit kvalitu ubytovacích zařízení a služeb, navýšit počet TIC, zvýšit úlohu mikroregionů při plánování a řízení CR, dotáhnout do úspěšného konce nastartované projekty, či rozšířit spektrum nabízených forem CR (např. kongresový v Jihlavě či Havlíčkově Brodě).

7.2 Návrhy dalších témat k rozpracování

Při zpracování diplomové práce se objevila celá řada nových témat či otázek, které nemohly být vzhledem k charakteru práce podrobně zkoumány. Jejich důkladné rozpracování by jistě přispělo k vytvoření komplexnějšího obrazu o problematice CR ve sledovaném regionu. Možnými tématy mohou být:

- Analýza vybrané formy CR (cykloturistika, venkovská turistika) se zaměřením na její vývoj a současný stav, či současné porovnání jejího stavu v kraji Vysočina a vybraném kraji.
- Porovnání regionálních diferenciací příjezdového CR v kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji s podrobnější analýzou role veřejných a soukromých institucí a subjektů CR.
- Srovnání výsledků dotazníkové šetření provedeného v této diplomové práci s podobně konstruovaným dotazníkem provedeným ve vybraných HUZ v kraji.
- Mapování možností grantových programů (projektů) CR v kraji Vysočina, výběr vhodného grantového titulu (projektu) se zaměřením na incoming, zpracování návrhu programu (projektu) s vybranou tematikou a vyhledávání vhodných partnerů.

Seznam literatury

Bachvarov, M. (2001): Central-Eastern Europe – inbound tourism in the new geopolitical setting. In Toivonen, T., Honkanen, A.: North-South: Contrasts and Connections in Global Tourism. Proceedings of 7th Atlas International Conference. ATLAS and FUNTS Joensuu, 398 s.

Baláž, V., Mitsutake, M. (1998): Japanese Tourists in transition countries of Central Europe: present behavior and future trends. Tourism Management, Vol. 19, No. 5, Elsevier Science London, s. 433 – 443

Bičík, I. a kol. (2001): Druhé bydlení v Česku. KSGRR Příklad UK Praha, 168 s.

Culek, M. a kol. (1996): Biogeografické členění ČR. Enigma Praha, 347 s.

Čech, L., Šumpich, J., Zabloudek V. a kol. (2002): Jihlavsko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M.: (eds.): Chráněná území ČR, svazek VII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ekocentrum Praha, 528 s.

ČTK (2006): Vysočinu si oblíbili Nizozemci. Mladá fronta Dnes – Vysočina, 7.8. 2006, s.2

ČTK (2005): V kempech zaplatíte stejně jako loni. Mladá fronta Dnes – Vysočina, 31.5.2005, s.3

Demek, J., Novák, V. a kol. (1992): Vlastivěda moravská – neživá příroda. Muzejní a vlastivědní společnost Brno, 242 s.

Friedl, K. a kol. (1991): Chráněná území v České republice. Informatorium Praha, 274 s.

Hall, D. R. (1998): Tourism development and sustainability issues in Central and South-eastern Europe. Tourism Management, Vol. 19, No. 5, Elsevier Science London, s. 423-431

Holeček M., Mariot, P., Střída, M. (1999): Zeměpis cestovního ruchu. Nakladatelství ČGS Praha, 97 s.

Hrala, V. (1992): Geografie cestovního ruchu. Idea Servis Praha, 132 s.

Chromý, P., Marada, M. (2002): Kraj Vysočina. Geografické rozhledy, 11, č. 2. ČGS Praha, s. 46-47

Janalík, J. (2006): Vývoj příjezdového cestovního ruchu po roce 1989 a jeho regionální diferenciaci v zemích Visegrádu. Ročníková práce. UK v Praze, Příklad KSGRR, Praha 43 s.

Johnson, M. (1995): Czech and Slovak Tourism. Tourism Management, Vol. 16, No. 1, Elsevier Science London, s. 21 – 28

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR 2002-2007. MMR Praha, 2002

- Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR 2007-2013. MMR Praha, 2006
- Kučerová, I. (1997): Ekonomika se zaměřením na cestovní ruch. Idea Servis Praha, 153 s.
- Langerová, B.(2004): Kraj Vysočina. ACR Alfa Praha, 230 s.
- Malíková, J.(2006): Agroturistika na Šumavě. Magisterská práce. UK v Praze, Přf KSGRR, Praha, 127 s.
- Marada, M.: Vymezení periferních oblastí Česka - studium jejich znaků pomocí statistické analýzy. Sborník ČGS, 106, č. 1. ČGS Praha, s. 12-25
- Mariot, P. (1983): Geográfia cestovného ruchu. SAV Bratislava, 214 s.
- Navrátil, J. (2004): Sportovní rybolov – současná nabídka produktů pro turistický destinační management v ČR. In: Hesková, M., Šittler, E., Dvořák, V.: Sborník referátů z 9. mezinárodní konference Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství. Jihočeská univerzita České Budějovice, 204 s.
- Novák, V., Hudec., K. a kol. (1997): Vlastivěda moravská – živá příroda. Muzejní a vlastivědní společnost Brno, 335 s.
- Orieška, J. (2003): Kongresový cestovní ruch. Idea Servis Praha, 139 s.
- Orieška, J. (1999): Technika služeb cestovního ruchu. Idea Servis Praha, 244 s.
- Pásková, M.(2001): Udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Sborník ČGS, 106, č. 3, ČGS Praha, s. 178 – 195
- Pásková, M., Zelenka, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. MMR ČR Praha, 448 s.
- Pergler, J. (2004): Kraj Vysočina. Kartografie Praha, 158 s.
- Petrů, M. (2001): Agroturistika v okrese Jindřichův Hradec. Magisterská práce. UK v Praze, Přf KSGRR, Praha 115 s.
- Petrů, Z. (1999): Základy ekonomiky cestovního ruchu. Idea Servis Praha, 107 s.
- Podhorský, M.(2003): Kraj Vysočina. Freytag & Berndt Praha, 152 s.
- Priestley, G.K., Edwards, J.A., Coccossis, H. (1996): Sustainable tourism? European experiences. CAB International, 212 s.
- Rajonizace cestovního ruchu ČSR. Merkur Praha, 1981, 167 s.
- Rybář, P. a kol. (1989): Přírodou od Krkonoš po Vysočinu. Kruh Hradec Králové, 392 s.

- Řezníčková, D. (2003): Typy testových úloh. Studijní materiál KSGRR Přf UK. Praha, 8 s.
- Štěpánek, V., Kopačka, L., Šíp, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. Karolinum Praha, 228 s.
- Vágner, J., Fialová, D. a kol.(2004): Regionální diferenciace druhého bydlení. KSGRR Přf UK Praha, 286 s.
- Vystoupil, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu ČR. Ministerstvo pro místní rozvoj Praha, 157 s.
- Vystoupil, J. a kol. (2007): Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. ESF MU Brno, 106 s.
- Weaver, D. (ed.) (2001): The Encyclopedia of Ecotourism. COBI Publishing London, 668 s.
- Weaver D. B. (2003): Ecotourism in the Less Developed World. CAB International New York, 258 s.
- Williams, A. N., Baláž, V. (2002): The Czech and Slovak Republics: conceptual issues in the economic analysis of tourism in transition. Tourism Management, Vol. 23, No., Elsevier Science London, s. 37-45
- Wokoun, R., Vystoupil, J. (1987): Geografie cestovního ruchu a rekreace. SPN Praha, 255 s.
- Zlámalová, L.(2006): Chytrý ekonomický tygr skáče nejdál. Hospodářské noviny, 14.3.2006, s.7

Statistické prameny

- Analýza příjezdového cestovního ruchu ČR 1992 – 2005. Czechtourism, Praha 2006
- Cestovní ruch v regionech České republiky. Enterprise, Ostrava 2003
- Hromadná ubytovací zařízení v okresech ČR. ČSÚ, Praha 2006
- International Tourist Arrivals – Europe. UNWTO 2006
- Monitoring návštěvníků v turistických regionech ČR. Czechtourism, Praha 2005, 2006
- Registr ekonomických subjektů. ČSÚ, Praha 2006
- Ročenka CR, ubytování a pohostinství 2005. MagConsulting 2006
- Statistická ročenka půdního fondu 2006. ČÚZK, Praha 2006
- Sčítání lidu, domů a bytů 1991. FSÚ, Praha 1992
- Sčítání lidu, domů a bytů 2001. ČSÚ, Praha 2002
- Statistický lexikon obcí ČR. ČSÚ, Praha 1994
- Statistická ročenka kraje Vysočina 2005. ČSÚ, Praha 2006
- Statistická ročenka půdního fondu 2006. ČÚZK, Praha 2006
- Statistická ročenka životního prostředí ČR 2005. MŽP, ČSÚ, Praha 2005
- Strategie propagace ČR 2004 – 2010. Czechtourism, Praha 2003
- Tabulky staveb pro OIR. ČÚZK 2005
- Tabulky cyklotras a pěších tras podle krajů Česka. KČT 2007
- The 2005 Travel and Tourism Economic Research – Czech republic. WTTC 2006
- Vliv členství ČR v EU na cestovní ruch. Czechtourism, Praha 2003

Interní a propagační materiály kraje Vysočina

Koňské stanice v kraji Vysočina. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2006

Památky UNESCO. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2005

Památky židovského osídlení. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2005

Prázdniny na venkově. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu

Profil kraje Vysočina. Krajský úřad Vysočina. Jihlava 2005

Program rozvoje kraje Vysočina. Krajský úřad Vysočina. Jihlava 2005

Seznam kulturních památek v kraji Vysočina. Krajský úřad Vysočina – odbor kultury a památkové péče 2006

Tabulky podpory CR z fondů EU. Krajský úřad vysočina – odbor regionálního rozvoje 2007

Tipy na výlety. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2003

Uplatňování organizační a marketingové strategie kraje Vysočina na využití turistického potenciálu regionu. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu

Vysočina – historická města. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2003

Vysočina – camping. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava

Vysočina – dědictví minulosti. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2005

Vysočina – kouzlo přírody. Památky židovského osídlení. Krajský úřad Vysočina – oddělení cestovního ruchu. Jihlava 2004

Internetové odkazy

CK Tipatour – www.tipatour.cz

Czechtourism – www.czechtourism.cz

Český hydrometeorologický úřad – www.chmu.cz

Česká národní banka – www.cnb.cz

Český statistický úřad – www.czso.cz

ECEAT ČR – www.eceat.cz

Eurostat – epp.eurostat.ec.eu

Fond Vysočiny – www.fondvysociny.cz

Hungarian National Tourist Office – www.hungary.com

Katalog firem a institucí – www.firmy.cz

Krajský úřad Vysočina – www.kr-vysocina.cz

Klub českých turistů – www.kct.cz

Letiště Praha – www.prg.aero

Mikroregion Podoubraví – www.podoubravi.cz

Ministerstvo pro místní rozvoj – www.mmr.cz

Mladá fronta Dnes – www.mfdnes.cz

Mlynářská stezka – www.mlynarskastezka.cz

Oficiální stránky města Telče – www.telc-etc.cz

Oficiální stránky města Třebíče – www.trebic.cz

Oficiální stránky zámku ve Žďáru nad Sázavou – www.zamekzdar.cz

PAKT – www.pragueconvention.cz

Portál o cykloturistice – www.cyklotrasy.cz

Portál o fondech EU – www.strukturalni-fondy.cz

Portál o golfu – www.golf.cz

Polish Tourist Organization – www.poland-tourism.pl

Regionální obchodní a informační portál kraje – www.krajvysocina.info

Regionální rozvojová agentura Vysočina – www.rrav.cz

Slovak Tourist Board – www.slovakiatourism.sk

Turistický portál kraje – www.region-vysocina.cz

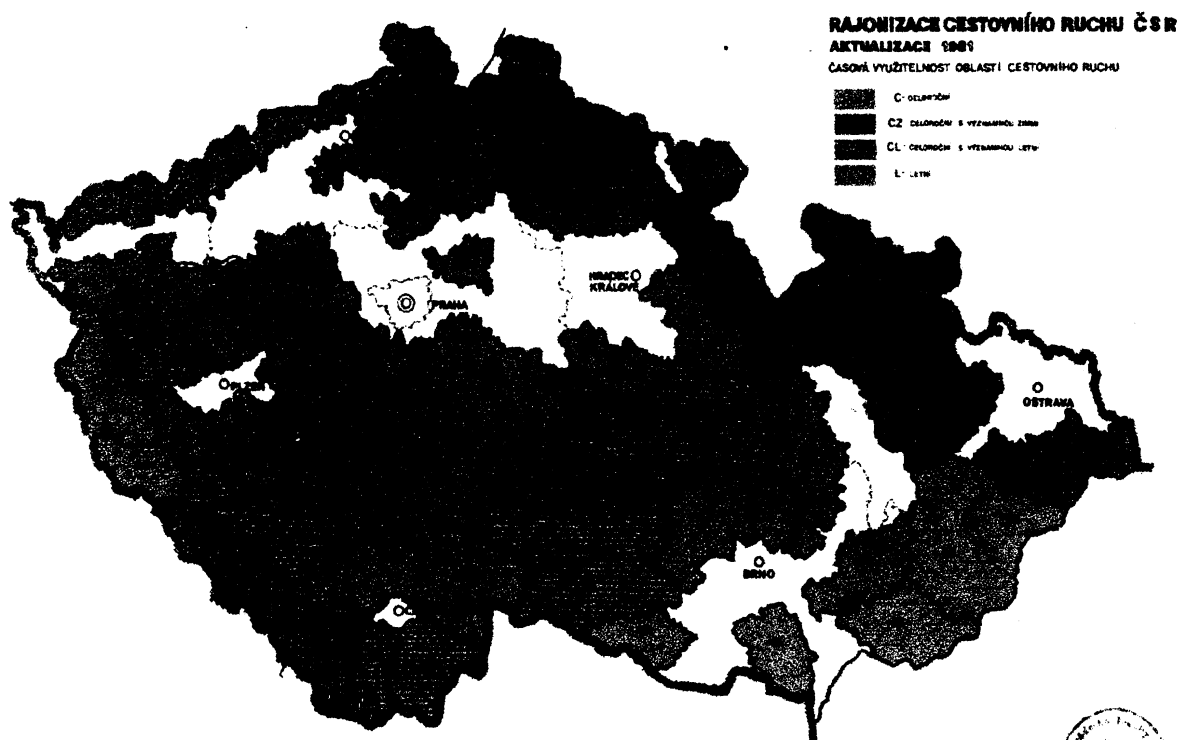
UIA – www.uia.org

UNWTO – www.unwto.org

WTTC – www.wttc.org

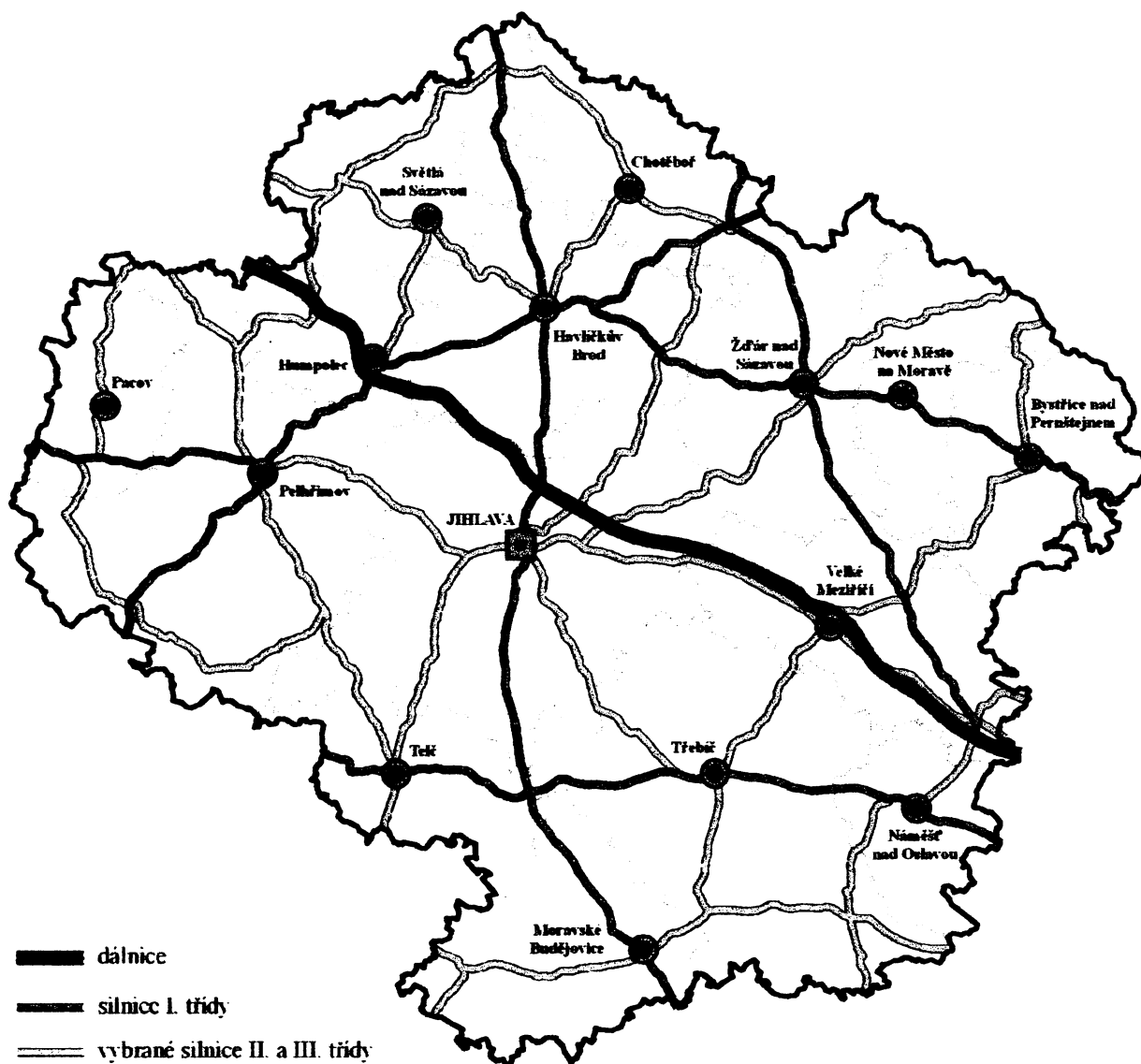
Přílohy

Příloha č.1: Rajonizace CR

Zdroj: Rajonizace ČSR (1981)

Příloha č. 2: Páteří síť kraje Vysočina

Zdroj: [www. kr-vysocina.cz](http://www.kr-vysocina.cz) 2006

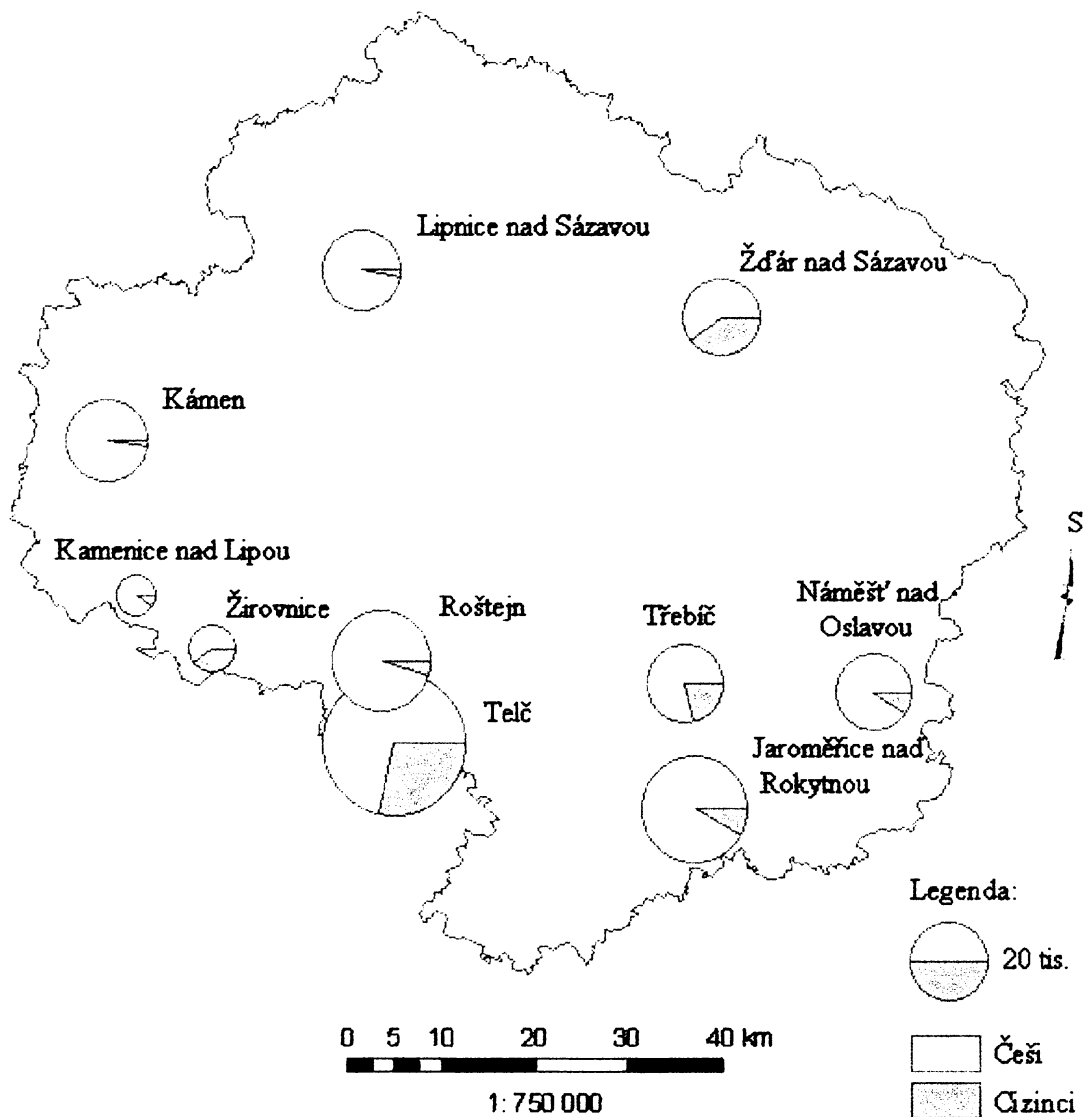
Příloha č. 3: Zahraniční turisté v HUZ podle krajů

Kraj	Počet zahraničních turistů		% podíl
	celkem	na 1 obyv.	
Praha	3 725 180	3,1	58,8
Karlovarský	405 969	1,3	6,4
Jihomoravský	367 439	0,3	5,8
Jihočeský	326 962	0,5	5,2
Královohradecký	325 271	0,6	5,1
Liberecký	242 445	0,6	3,8
Středočeský	230 857	0,2	3,6
Ústecký	166 648	0,2	2,6
Plzeňský	155 153	0,3	2,4
Moravskoslezský	107 560	0,1	1,7
Olomoucký	99 563	0,2	1,6
Zlínský	71 050	0,1	1,1
Vysočina	59 282	0,1	0,9
Pardubický	52 749	0,1	0,8

Zdroj: Czechtourism 2006

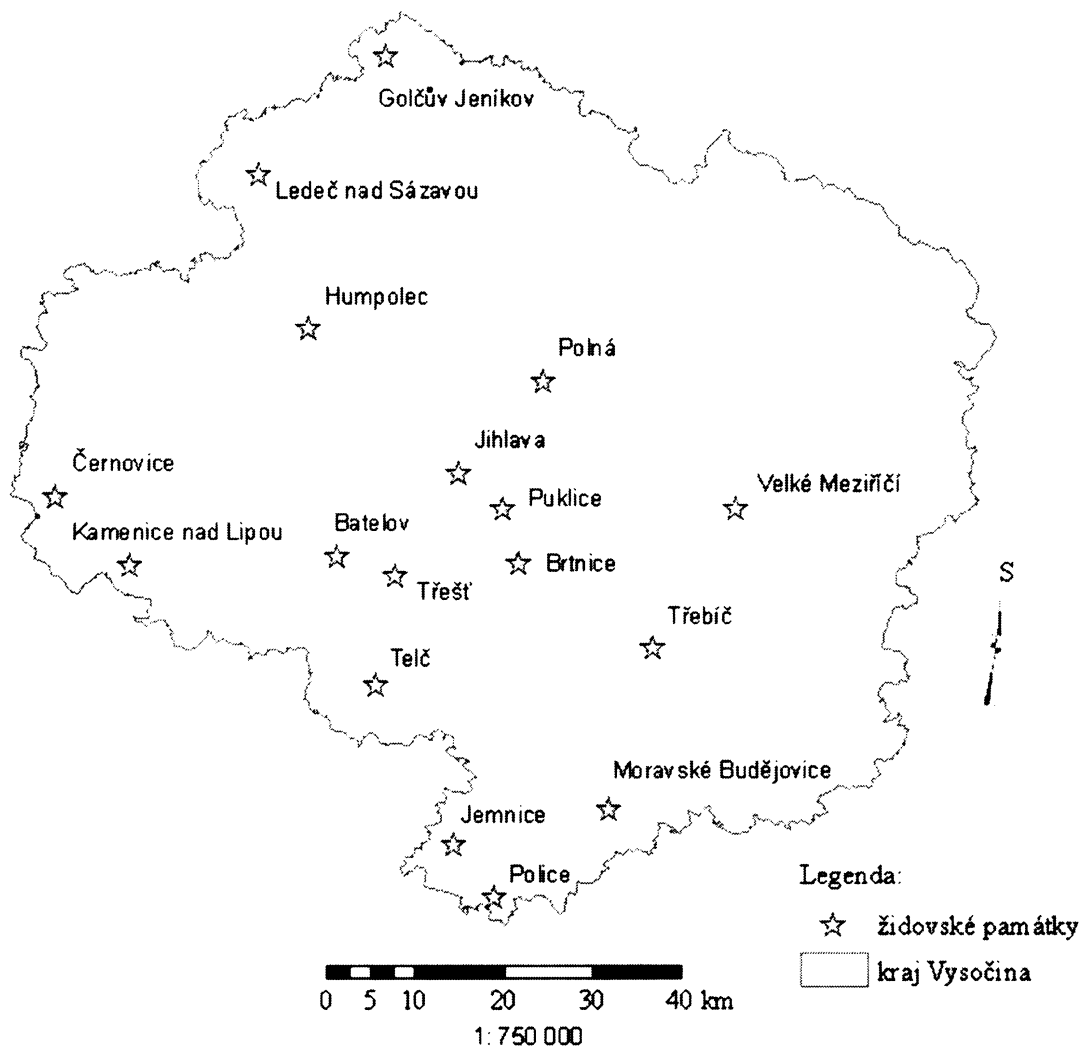

Příloha č. 4: Návštěvnost kulturních památek v kraji Vysočina

Zdroj: vlastní šetření 2006

Příloha č. 5: Židovské památky na Vysočině

Zdroj: Památky židovského osídlení

Příloha č. 6: Návštěvnost muzeí

Obec	Název muzea	Návštěvnost 2005			
		celková	% ZN	Počet ZN	Země
Jihlava	Vysočiny	57 664	5	2883	Něm., Niz.,Pol.
Pelhřimov	Rekordů	25 000	5	1250	Niz., Rak. Slov.
Třebíč	Vysočiny	23 500	2,5	600	Něm. Rak. Niz.
Havlíčkův Brod	Vysočiny	12 101	2	250	Něm. Niz.
Humpolec	Hrdličkovo	11 032	2,7	300	Něm., Rak.
Žďár nad Sázavou	Knihy	9 588	20	1917	Niz., Fr., Brit.
Velké Meziříčí	Velké Meziříčí	9 669	2	190	Něm., Rak.
Nové Město na Moravě	Horácké	8 713	2,4	200	Niz., Něm.,Brit.
Polná	Regionální židovské	7000	15	1050	Něm., Rak.,Fr.,Izr.
Ledeč nad Sázavou		4 808	5,9	286	Slov.,Něm., Niz.
Telč	Vysočiny	4 805	23,6	1136	Něm., Rak., Fr.
Chotěboř	Městské	2862	2,6	52	Slov., Něm.

Zdroj: vlastní šetření 2006

Pozn.: Něm. – Německo, Niz. – Nizozemsko, Pol. – Polsko, Slov. – Slovensko, Fr. – Francie, Brit. – Velká Británie, Izr. - Izrael

Příloha č. 7: Pěší trasy v krajích Česka

Kraj	Délka pěších tras (km)	Hustota pěších tras (km/km ²)
Středočeský a Praha	5665	0,49
Jihočeský	5317	0,53
Plzeňský	4068	0,54
Moravskoslezský	3320	0,61
Královehradecký	3285	0,69
Olomoucký	3069	0,58
Jihomoravský	3057	0,42
Vysočina	2810	0,41
Ústecký	2600	0,49
Liberecký	2559	0,81
Zlínský	2079	0,52
Pardubický	1986	0,44
Karlovarský	1359	0,41

Zdroj: KČT 2007

Příloha č. 8: Cyklotrasy podle krajů Česka

Kraj	Délka cyklotras (km)	Hustota cyklotras (km/km ²)
Jihočeský	4 352	0,43
Středočeský a Praha	3 294,5	0,29
Plzeňský	3 010	0,4
Pardubický	2 803,5	0,62
Vysočina	2 246	0,33
Moravskoslezský	2 128	0,39
Jihomoravský	2 124,5	0,3
Olomoucký	1 593	0,3
Královehradecký	1 377,5	0,29
Ústecký	1 294	0,24
Zlínský	1 213	0,31
Liberecký	1 054	0,33
Karlovarský	834,5	0,25

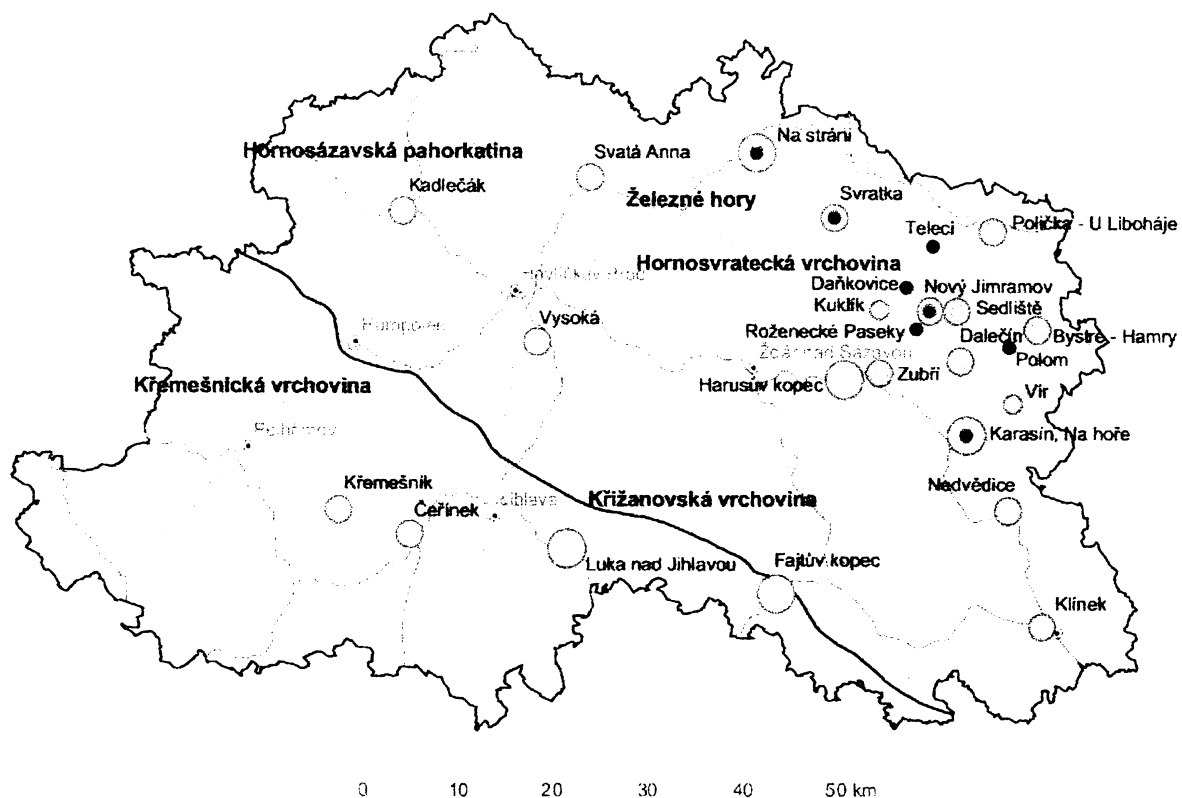
Zdroj: KČT 2007

Příloha č. 9: Mlynářská stezka (červeně)

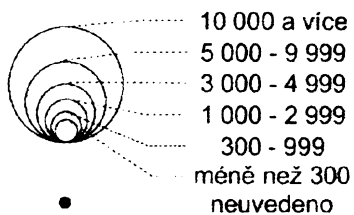

Zdroj: www.kr-vysocina.cz 2006

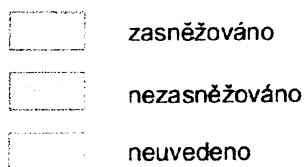
Příloha č. 10: Zimní střediska na Vysočině

Přepravní kapacita vleků a lanovek (osob/hod)

Umělé zasněžování lyžařských svahů

Zdroj: Vystoupil a kol. (2006)

Příloha č. 11: Srovnání masového a alternativního CR

Hledisko	Masový CR	Alternativní CR
Čas	krátkodobý	Dlouhodobý
Ubytování	HUZ, koncentrace v turist. oblastech, vysoká hustota, narušuje krajinný ráz, ve vlastnictví mezinárodních firem	Soukromí, rozptýlené, nízká hustota, nenarušuje krajinný ráz, ve vlastnictví místních malých firem
Ekonomický status CR	Dominantní, vnější vazby, nízký multiplikační efekt	Vedlejší, vnitřní vazby, vysoký multiplikační efekt
Regulace	Bez místního soukromého sektoru, volný trh, důraz na růst a peníze, sektorově-specifická, časově krátkodobá	Místní subjekty, veřejná intervence, důraz na stabilitu, integrovaný, časově dlouhodobá
Atraktivita	Komerční, obecné, nepřirozené, orientace pouze na turisty	Mírně komerční, autentické, specifické pro oblast, orientace na turisty i místní obyvatele
Trh	Package, sezónnost	Individuálně, bez sezónnosti

Zdroj: Upraveno podle Weaver 1998

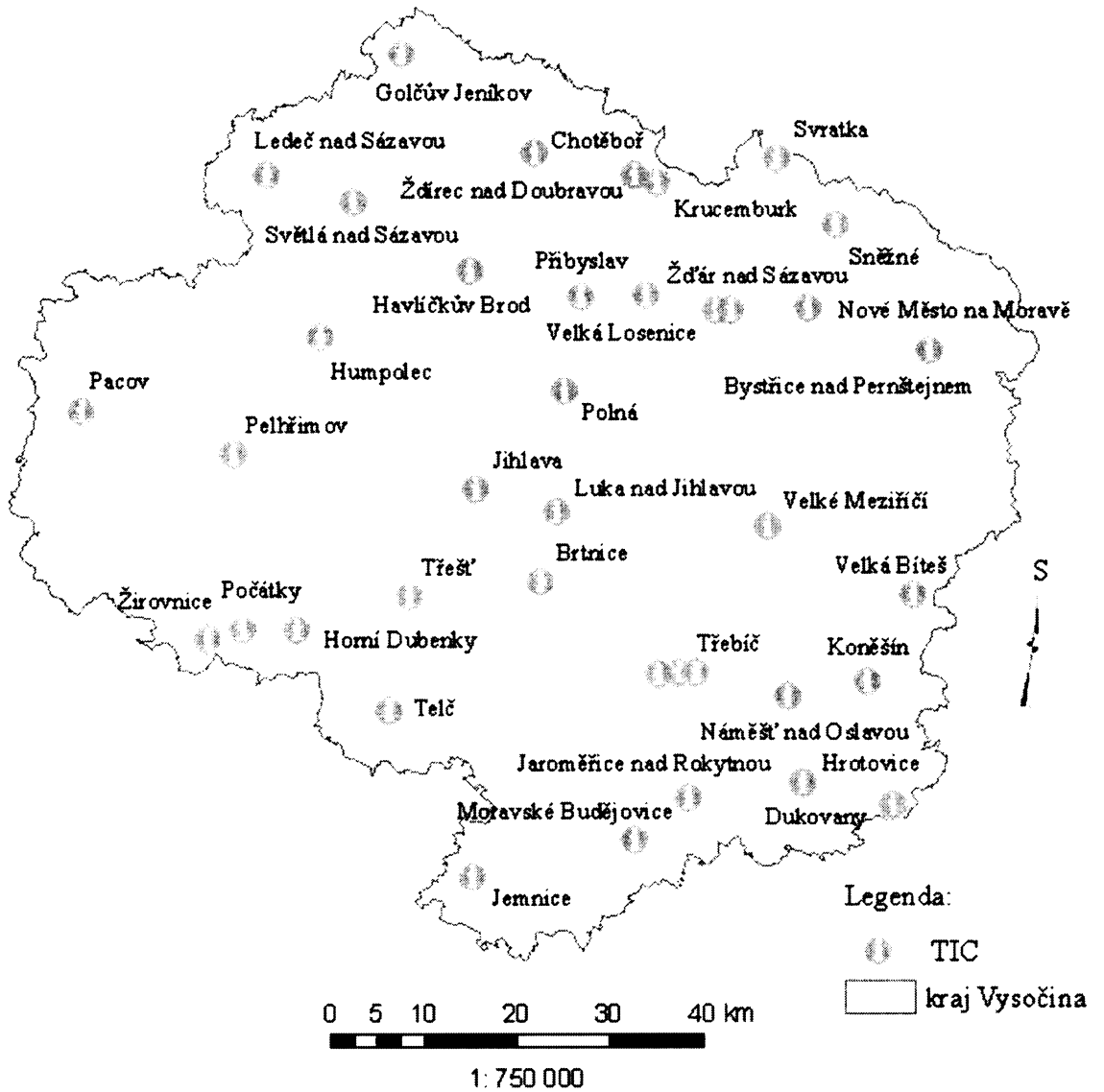
Příloha č. 12: Vybrané projekty RRAV na podporu cykloturistiky

Název projektu	Zadavatel projektu	Datum realizace
Projektový záměr cyklotras Moravskobudějovického regionu	Moravské Budějovice	2001
Projektový záměr doplnění sítě cyklotras mikroregionu Pelhřimovsko-jih	Mikroregion Pelhřimovsko-jih	2002
Studie rozvoje cyklotras mikroregionu Jihlavsko	Mikroregion Jihlavsko	2003
Prováděcí studie cyklostezky Jihlava-Raabs an der Thaya (žádost Phare)	Jemnický mikroregion	2003
Studie rozvoje Mlynářské stezky a její realizace	Nové Město na Moravě	2003-2005
Pasportizace cyklotras kraje Vysočina, I. a II. etapa	Krajský úřad Jihlava, oddělení cestovního ruchu	2003,2004
Doplnění sítě cyklotras Humpolecka	Humpolec, mikroregion Zálesí	2004
Doplnění sítě cyklotras Pelhřimovska	Pelhřimov	2004
Studie rozvoje cyklotras mikroregionu Velkomeziříčsko-Bítešsko	Mikroregion Velkomeziříčsko-Bítešsko	2005
Projekt značení cyklotras v mikroregionu Polensko	Mikroregion Polensko	2006
Studie rozvoje cyklostezek a cyklotras v subregionu Velké Dářko	Subregion Velké Dářko	2006

Zdroj: RRAV 2006

Příloha č. 13: TIC na Vysočině

Zdroj: www.kr-vysocina.cz

Příloha č. 14: Jazykové dovednosti pracovníků CK

Obec	Angličtina	Němčina	Ostatní jazyky
Světlá nad Sázavou	ANO	ANO	fr.*, it.*
Třebíč	ANO	ANO	fr.
Jemnice	ANO	ANO	-
Třešť	ANO	ANO	fr., rus.
Chotěboř	ANO	ANO	-
Havlíčkův Brod	ANO	ANO*	rus.
Telč	ANO	ANO	fr., rus.
Pelhřimov	ANO	ANO	-
Humpolec	ANO	ANO	fr.*
Bystřice nad Pernštejnem	ANO	ANO	pol., srbochorv., rus.
Jihlava	ANO	ANO	-
Pacov	ANO	NE	rus., pol.
Ledeč nad Sázavou	ANO	ANO	-
Náměšť nad Oslavou	ANO	ANO	-
Žďár nad Sázavou	ANO	ANO	-
Nové Město na Moravě	ANO	ANO	rus.
Velké Meziříčí	NE	ANO	-

Zdroj: vlastní šetření

* pouze v letní sezóně

Poznámka: slovenština nebyla zařazena do kategorie cizích jazyků

Zkratky: fr. – francouzština, it. – italština, rus. – ruština, pol. – polština, srbochorv. – srbochorvatština

Příloha č. 15: Seznam podpořených projektů v rámci opatření 4.1.2

Název projektu	Příjemce podpory	Výše podpory (Kč.)
Rozvoj CR v západní oblasti kraje Vysočina	Mikroregion Stražiště	1 613 887,5
Vítejte na Žďársku	Žďár nad Sázavou	624 450
Rozvoj CR na Pelhřimovsku	Pelhřimov	1 616 137,5
Žirovnice- vítejte	Žirovnice	484 192,5
Brána Vysočiny	Chotěboř	182 295
Vítejte na Novoměstsku	Nové Město na Moravě	534 750
Jihlava – královské horní město	Jihlava	525 000
Zkvalitnění propagace turistické nabídky mikroregionu Černé lesy	Svazek obcí mikroregionu Černé lesy	209 919
Třebíč jinýma očima	Třebíč	393 975
Marketingová studie CR turistického regionu Telčsko	Telč	580 650,75
Vítejte v mikroregionu Loucko	Svazek obcí mikroregionu Loucko	153 577,5
Outdoorová Vysočina	Stan- special team for adventure in nature	3 428 475
Zkvalitnění propagace a posílení image města Telče	Telč	599 227
Ledeč nad Sázavou- Perla Posázaví	Ledeč nad Sázavou	1 025 295
Vysočinou za zdravím a poznáním	Bystřice nad Pernštejnem	628 710
Polensko Vítejte	Polná	432 865
Zkvalitnění propagace kraje Vysočina	Kraj Vysočina	6 848 100

Zdroj: www.kr-vysocina.cz 2006, Krajský úřad Vysočina 2007

Příloha č. 16: Seznam podpořených projektů v rámci opatření 4.2.2

Název projektu	Příjemce podpory	Výše podpory (Kč.)
Rozšíření a modernizace ubyt. zařízení rodinného penzionu u Raušů	Ludmila Raušová	2 082 513
Travellers Hostel Třebíč	Travellers Hostel s.r.o	5 649 000
Zřízení penzionu a restauračního zařízení v ulici Hronová v Pacově	Stanislava Smetanová	3 597 655
U Bílého koníčka- přestavba ubyt. kapacit	Blanka Příbylová	2 608 489
U Kubínů	Ivana Vlčková	1 325 221
Rozšíření ubyt. kapacity Motel FARMA	FARMA POŘÍČÍ	1 722 360
Sportovně rekreační areál Těchobuz	Miroslav Kozák	3 258 828
Dokončení penzionu U Karásků	David Karásek	3 876 480
Postřižinské turistické a kulturní centrum – dostavba části pivovaru na penzion	Akciový pivovar Dalešice	7 198 277,28
Rozšíření Motelu FARMA Pelhřimov	FARMA POŘÍČÍ	988 800
Zřízení sportovních a rekreačních kapacit v ubyt. zařízení	MIX-MAX ENERGETIKA	978 960
Novostavba obslužného objektu Dalečín – Centrum turistických služeb a informací	INTERSKI CZ	1 119 684
Penzion Sedlácký dvůr- moderní rekreačně sportovní areál	Marie Příhodová	2 103 941
Bowlingové centrum Třebíč	Yashica	2 967 949

Zdroj:www.kr-vysocina.cz 2006

Pozn.: smlouvy v rámci třetí výzvy ještě nejsou uzavřeny

Dotazník pro cestovní kanceláře v kraji Vysočina

Název CK:

Obec:

Datum:

1) Ve kterém roce vznikla Vaše CK?

2) Je Vaše CK členem nějaké české nebo mezinárodní organizace sdružující CK?

a) ANO (jaké .....)

b) NE

3) Jak dlouho se zabývá Vaše CK příjezdovým CR (incomingem)?

4) Vaše CK se prezentuje pomocí (lze vybrat více odpovědí):

a) vlastních internetových stránek

b) reklamy v médiích

c) katalogů, propagačních letáků, prospektů

d) jiným způsobem (kterým) .....

5) Využívají služeb Vaší CK i mimoevropští turisté?

a) ANO (kteří .....)

b) NE

6) Podíl zájezdů prodaných zahraničním turistům z celkového počtu prodaných zájezdů v roce 2005 byl:

a) 0,1 – 10 %

f) 50,1 – 60 %

b) 10,1 – 20 %

g) 60,1 – 70 %

c) 20,1 – 30 %

h) 70,1 – 80 %

d) 30,1 – 40 %

i) 80,1 – 90 %

e) 40,1 – 50 %

j) 90,1 – 100 %

7) Ve vaší nabídce převládají:

a) krátkodobé pobyty

b) dlouhodobé pobyty

8) Na které z ročních období je převážně zaměřena Vaše nabídka?

a) jaro

b) léto

c) podzim

d) zima

9) Vaše CK nabízí výlety po památkách (lze vybrat více odpovědí):

- a) v kraji Vysočina
- b) v ostatních regionech
- c) nenabízí výlety

10) Nabízí Vaše CK zahraničním turistům tzv. forfaitové zájezdy (tj. šité na míru zákazníkovi)?

- a) ANO
- b) NE

11) Nabízí Vaše CK rovněž alternativní typy CR (agroturistika, cykloturistika apod.)?

- a) ANO (Jaké: .....)
- b) NE

12) Jaký typ turistiky upřednostňují zahraniční turisté cestující s Vaší CK (vyberte pouze 1 odpověď):

- a) rekreační turistika
- b) poznávací turistika (návštěva památek, muzeí, přírodních lokalit)
- c) sportovní turistika
- d) venkovská turistika
- e) jiný typ (uveďte který) .....

13) Vaše CK zajišťuje pobyty (lze vybrat více odpovědí):

- a) v hotelích *** nebo více
- b) v hotelích * nebo **
- c) v penzionech
- d) v kempech
- e) v jiném hromadném ubytovacím zařízení (ubytovna, hostel, turistická chata)

14) Příjmy Vaší CK z příjezdového CR (incomingu) v roce 2005 dosáhly:

- a) 0,1 – 10 % všech příjmů
- b) 10,1 – 20 % všech příjmů
- c) 20,1 – 30 % všech příjmů
- d) 30,1 – 40 % všech příjmů
- e) 40,1 – 50 % všech příjmů
- f) 50,1 – 60 % všech příjmů
- g) 60,1 – 70 % všech příjmů
- h) 70,1 – 80 % všech příjmů
- i) 80,1 – 90 % všech příjmů
- j) 90,1 – 100 % všech příjmů

15) Ve Vaší CK pracuje:

- a) 1-5 zaměstnanců
- b) 6-9 zaměstnanců
- c) 10-19 zaměstnanců
- d) 20-24 zaměstnanců
- e) 25 a více zaměstnanců

16) Celkový počet zahraničních turistů cestujících s Vaší CK od vzniku Vaší CK:

- a) stagnuje
- b) poklesl (o ..... %)
- c) vzrostl (o ..... %)

17) Nejnáročnějšími turisty, co se poskytování kvality služeb (ubytovacích, stravovacích) týká, jsou podle národnosti: .....

18) Nejčastější stížnosti zahraničních turistů směřují k:

.....

19) Nejčastějším dopravním prostředkem zahraničních turistů cestujících s Vaší CK je:

- a) automobil
- b) autobus
- c) vlak
- d) letadlo
- e) jiný typ (uveďte který) .....

20) Největší slabinou kraje Vysočina v oblasti CR je (vyberte pouze 1 odpověď):

- a) slabě rozvinutá infrastruktura
- b) periferní poloha
- c) malá propagace ze strany kraje i státu
- d) nedostatek kvalitních ubytovacích a restauračních zařízení
- e) špatná jazyková vybavenost obyvatel
- f) nedostatek kulturních památek

21) Největšími problémy Vaší CK v oblasti CR jsou:

22) Doplňte tabulku o zahraničních klientech Vaší CK v roce 2005

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)

* a) do 25 let, b) 26-34 let, c) 35-49 let, d) 50-59 let, e) 60 a více let

** jaro, léto, podzim, zima

23) Odhadněte, kolik procent zahraničních turistů cestujících s Vaší CK navštíví tyto lokality v kraji Vysočina:

- a) Třebíč (..... %)
 b) Telč (.....%)
 c) kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (Žďár nad Sázavou) (.....%)
 d) Jaroměřice nad Rokytou-zámek (.....%)
 e) Jihlava
 f) Jiné město (název ....., ... %)
 g) Jiná kulturní (přírodní) památka (název ....., ... %)

Příloha číslo 18: Výsledky otázky č. 22

CK Renata

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Švýcarsko	300	Do 25	Léto	4 dny
Německo	50	35-49	Léto	3 dny
Rakousko	30	35-49	Léto	3 dny

Zdroj: vlastní šetření 2006

CK Tipatour

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Slovensko	30	35-49	léto	4
Rakousko	20	50-59	léto	3
Itálie	15	Méně než 25	léto	5
Německo	5	50-59	léto	3

Zdroj: vlastní šetření 2006

CK Ada-tour

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Německo	160	50-59	Léto	5
Rakousko	90	35-49	Podzim	2
Itálie	80	26-34	Podzim	4
Japonsko	50	35-49	Jaro	2

Zdroj: vlastní šetření 2006

Santini tour

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Nizozemsko	400	35-49	Léto	5
Německo	200	50-59	Léto	5
Belgie	50	50-59	léto	4

Zdroj: vlastní šetření 2006

CK Žďár-Zika

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Německo	500	60 a více	Podzim	5

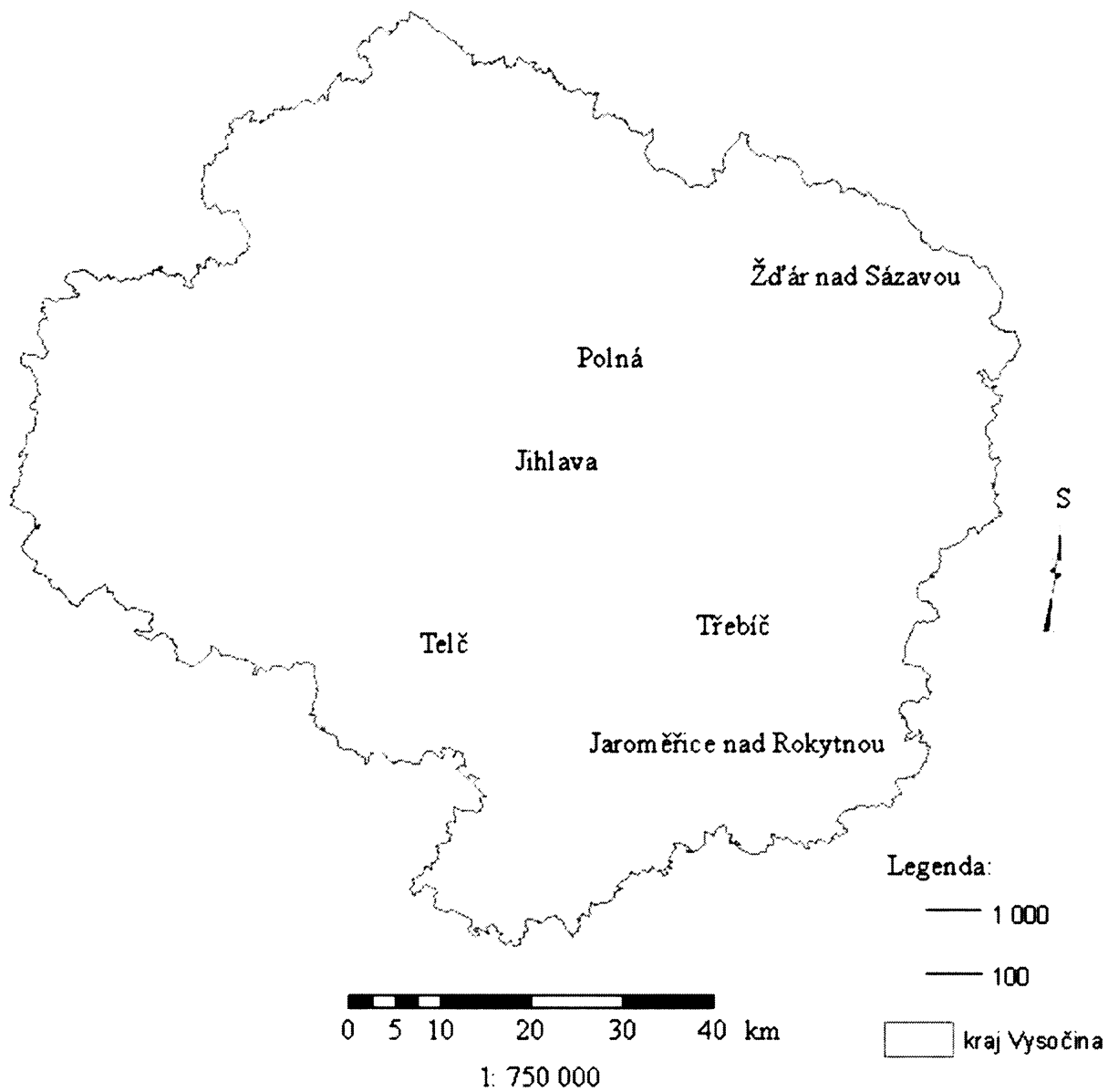
Zdroj: vlastní šetření 2006

CK Euro Service

TOP 5 zemí	Počet	věk*	Sezónnost**	Průměrná doba pobytu (dny)
Belgie	100	50-59	léto	8

Zdroj: vlastní šetření 2006

Příloha č. 19: Návštěvnost atraktivit klienty CK

Zdroj: vlastní šetření 2006

Příloha č. 20: 10 největších inomingových CK

Pořadí	Název CK	Sídlo	Počet zahr. klientů
1.	Viliam Sivek- Euroagentur Praha	Praha	239 235
2.	Čedok	Praha	159 000
3.	DESTINATION	Praha	121 855
4.	KOMPAS	Praha	81 000
5.	Jerome Travel	Praha	73 200
6.	Gray line – Bohemia Travel Service	Praha	40 000
7.	INGTOURS	Vrchlabí	34 167
8.	OK - TOURS	Praha	30 640
9.	ASIANA	Praha	28 600
10.	BK Tour	Hradec Králové	25 760

Zdroj: MagConsulting